

MAI LUÂN

Tự học chơi CỜ VUA

Nước đi đầu tiên của NHÀ VÔ ĐỊCH

NHÀ XUẤT BẢN THỂ DỤC THỂ THAO

MAI LUÂN

TỰ HỌC CHƠI
CỜ VUA

NHÀ XUẤT BẢN THỂ DỤC THỂ THAO

LỜI NÓI ĐẦU

Cờ Vua là môn thể thao, theo như các nhà sử gia nước Anh thì có nguồn gốc ở Ấn Độ, sau đó được phát triển nhanh chóng sang các nước ở Châu Âu, Châu Phi và Châu Mỹ... bằng nhiều con đường khác nhau.

Trải qua nhiều thế kỷ tồn tại và phát triển, hiện nay cờ Vua đã trở thành môn thể thao có số lượng người yêu thích và tập luyện trên toàn thế giới - Chỉ sau bóng đá; bởi vì cờ Vua trong tâm tưởng của người hâm mộ, nó không chỉ là môn thể thao trí tuệ đơn thuần mà ẩn chứa trong nó còn có tính khoa học và nghệ thuật.

Người chơi cờ Vua không chỉ là thú vui tao nhã, hấp dẫn, mà còn vì sự thu hút diệu kỳ, mang lại sự thoải mãn cao về tinh thần. Trong thi đấu, hay khi chơi mỗi người đều có thể tự do suy nghĩ phát huy trí tưởng tượng, khả năng sáng tạo, thử thách ý chí cũng như rèn luyện cho bản thân có một bản lĩnh vững vàng, sự tự tin, tính kiên trì và lòng dũng cảm

trong điều kiện hoàn toàn như nhau và chiến thắng chỉ phụ thuộc hoàn toàn vào sự thông minh mà thôi.

Ở Việt Nam, cờ Vua mặc dù phát triển có muộn hơn so với một số môn thể thao khác, song cờ Vua đã có một tốc độ phát triển rất nhanh, đáng tự hào cả về số lượng người tham gia và thành tích đạt được ở đấu trường trong nước, khu vực, châu lục và thế giới với mọi lứa tuổi. Hiện nay chúng ta đã có các kiện tướng và Đại kiện tướng cờ Vua thế giới ở các lứa tuổi.

Để có thêm tài liệu giúp các bạn yêu thích môn cờ Vua muốn tự mình học chơi cờ Vua có kết quả. Nhà xuất bản Thể dục Thể thao xuất bản cuốn **“Tự học chơi cờ Vua”** của Lưu Mai biên soạn dựa theo các tài liệu trong và ngoài nước. Đây là một cuốn sách có nội dung rất phù hợp với các bạn mới chơi. Chỉ cần bạn kiên trì tập luyện theo nội dung hướng dẫn trong sách, nhất định sẽ thành công.

Trong quá trình biên soạn và biên tập, mặc dù đã có cố gắng đáp ứng mọi yêu cầu, song chắc không tránh khỏi thiếu sót, mong bạn đọc thông cảm.

Chúc bạn thành công.

NHÀ XUẤT BẢN THỂ DỤC THỂ THAO

PHẦN I

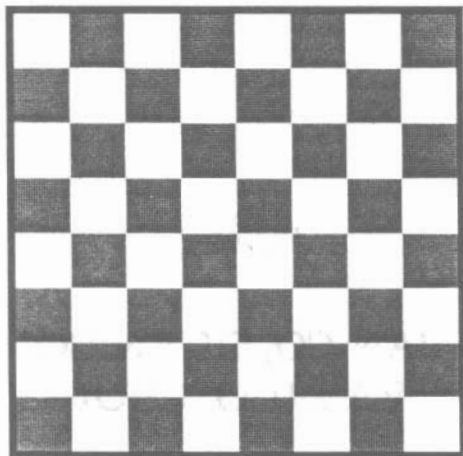
BÀN CỜ, QUÂN CỜ VÀ LUẬT CHƠI

I. BÀN CỜ

Bàn cờ Vua, có hình vuông, được chia thành 64 ô vuông bằng nhau. Để phân biệt được rõ ràng, các ô này được tô thành màu trắng và màu sẫm kế tiếp nhau. Các ô cờ có màu trắng được gọi là bên Trắng, các ô cờ có màu sẫm được gọi là bên Đen. Những người mới học chơi cờ trước hết cần phải nghiên cứu và hiểu thật rõ bàn cờ.

Khi chơi, bàn cờ được đặt giữa hai người chơi, sao cho ô cờ có màu sẫm luôn luôn ở góc bên tay trái của hai người chơi và như vậy tất nhiên ô cờ có màu trắng sẽ luôn luôn ở bên tay phải mỗi người (xem hình 1)

Bên chơi quân Đen

Bên chơi quân Trắng

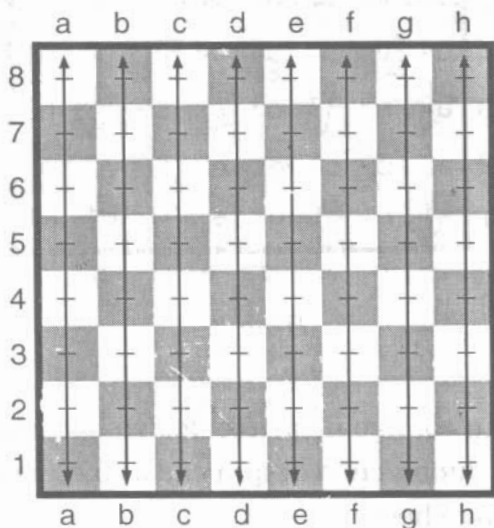
Hình 1

Hiện nay theo qui ước chung, tất cả các hình biểu diễn hay minh hoạ của bàn cờ trong sách báo tạp chí... thì phía dưới là bên Trắng và phía trên là bên Đen. Nếu vạch một đường thẳng chạy dọc suốt 8 ô từ trên xuống dưới, từ bên trái sang bên phải thì có tất cả 8 đường dọc (hay cột dọc). Các đường này được ký hiệu bằng các chữ cái la tinh: a, b, c, d, e, f, g, h.

Như vậy đường thẳng (a) ở mép bên tay trái của người chơi quân trắng, cũng chính là đường thẳng ở mép phía tay phải của người chơi quân Đen; đường thẳng tiếp theo là (b) và tuần tự "c", "d", "e", "f", "g"

và “h” là đường thẳng cuối cùng bên mép phải người chơi quân Trắng và mép trái người chơi quân Đen.

Lúc này trên bàn cờ đã có 8 đường thẳng ứng với 8 chữ cái la tinh và được gọi là cột dọc. Ngoài ra trên bàn cờ cũng có 8 đường xuyên suốt các ô từ trái sang phải song song nhau, tạo thành 8 hàng ngang và tám hàng ngang này cũng được đánh ký hiệu bằng các số 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Căn cứ vào các ký hiệu này để gọi tên thì dòng ngang sát người chơi quân trắng (hàng dưới cùng) là hàng ngang số 1, sau đó là số 2; số 3, 4, 5, 6, 7, 8. Đối với người chơi quân Đen thì ngược lại, hàng gần nhất là số 8 rồi tiếp đó là số 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 (xem hình 2)

Hình 2

Như vậy, hiện tại trên bàn cờ, đồng thời nằm cả trên cột dọc lẫn hàng ngang, hay nói cách khác là mỗi ô của bàn cờ đều được ký hiệu bằng một chữ cái của cột dọc và một con số của hàng ngang. Ví dụ ô b2 nằm trên cột dọc “b” và hàng ngang số 2; ô e4 nằm trên cột dọc e và hàng ngang số 4; ô c5 nằm trên cột dọc C và hàng ngang số 5; ô g6 nằm trên cột dọc g và hàng ngang số 6... (xem hình 3)

8	a8	b8	c8	d8	e8	f8	g8	h8
7	a7	b7	c7	d7	e7	f7	g7	h7
6	a6	b6	c6	d6	e6	f6	g6	h6
5	a5	b5	c5	d5	e5	f5	g5	h5
4	a4	b4	c4	d4	e4	f4	g4	h4
3	a3	b3	c3	d3	e3	f3	g3	h3
2	a2	b2	c2	d2	e2	f2	g2	h2
1	a1	b1	c1	d1	e1	f1	g1	h1
	a	b	c	d	e	f	g	h

Hình 3

Trên bàn cờ, ngoài các cột dọc và các hàng ngang còn có các đường chéo đi qua các ô có cùng màu sắc, gọi là đường chéo.

Ví dụ: Qua b4 có hai đường chéo đi qua, đó là: a3-

b4-c5-d6-e7-f8 và e1-d2-c3-b4-a5. Các đường chéo này cũng được đánh theo ký hiệu như sau: a3-f8 và e1-a5. Cũng như thế đường chéo qua ô d7 có các đường a4-e8 và h3-c8, còn qua ô a8, chỉ có một đường chéo là h1-a8.

II. QUÂN CỜ

1. Các quân và vị trí ban đầu của các quân

Khi bắt đầu ván cờ, mỗi bên có 16 quân cờ cùng màu, đó là: 1 Vua, 1 Hậu, 2 Xe, 2 Tượng, 2 Mã và 8 Tốt. Các quân này được ký hiệu như sau:

Vua	: V-		
Hậu	: H-		
Xe	: X-		
Tượng	: T-		
Mã	: M-		
Tốt	: Không ký hiệu		

Ở vị trí ban đầu, sự sắp xếp của các quân cờ trên bàn cờ được bố trí theo thứ tự nhất định như ở hình 4.

Những người mới chơi cờ thường rất hay nhầm lẫn giữa hai vị trí của quân Vua và quân Hậu. Để khỏi bị nhầm bạn hãy nhớ kỹ một điều là quân Hậu nằm trong ô có màu sắc riêng của nó, nghĩa là Hậu Trắng đứng ở ô d1 là có màu trắng; còn Hậu Đen đứng ở d8 là ô có màu Đen.

Hình 4

Trên bàn cờ, đường nằm ngang giữa ô số 4 và ô số 5 được gọi là đường giới tuyến của hai bên Trắng Đen. Đường nằm giữa của cột dọc “d” và cột dọc “e” là đường chia bàn cờ thành hai nửa, nửa có con Hậu đứng gọi là cánh Hậu, nửa có con Vua đứng gọi là cánh Vua.

Như vậy, vị trí các quân Đen trên bàn cờ không phải là hoàn toàn cân đối, mà chỉ là ảnh phản chiếu qua gương của quân Trắng.

BÀI TẬP

Bạn hãy làm các bài tập sau đây.

1. Bạn hãy sắp xếp các quân trên bàn cờ và bạn là người đang chơi quân trắng. Bạn hãy tìm các ô d4, f7, e5, g5, h8.

2. Không nhìn vào bàn cờ, bạn hãy tưởng tượng xác định màu sắc của các ô c3, h5, d6, b4, f7, e7, g3, h8.

3. Không nhìn vào bàn cờ, hãy gọi tên các đường chéo đi qua ô d5 và hãy nói rõ các ô do đường chéo này tạo nên.

4. Hãy gọi tên các ô của các quân Mã Trắng, Tượng Đen, Hậu Trắng, Vua Trắng, Vua Đen, đang đứng lúc ban đầu.

5. Không nhìn vào bàn cờ, hãy đọc tên vị trí các quân Đen và quân Trắng đang đứng lúc bắt đầu ván chơi.

6. Không nhìn bàn cờ, hãy đọc tên ô cắt nhau của các đường chéo e1-h4; g1-a7; h3-c8 và a2-g8.

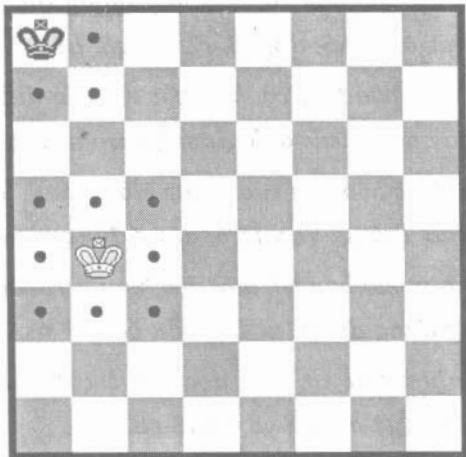
7. Hãy đọc tên ô cắt nhau của dòng ngang a4-h4 và đường chéo h1-a8.

2. Nước đi của các quân

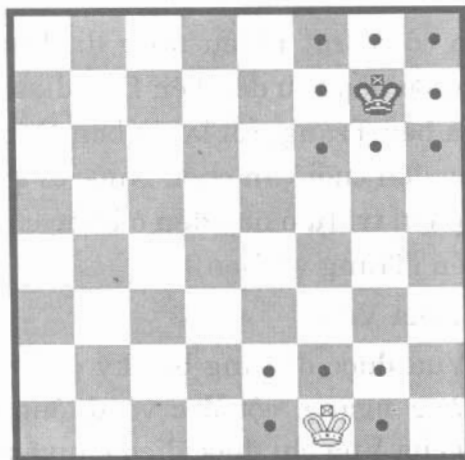
Mỗi ván cờ có rất nhiều nước đi. Đầu tiên bên Trắng đi trước tiếp sau đến bên Đen đi; sau đó lại là nước đi của bên Trắng, rồi lại là bên Đen đi, cứ thế tiếp tục cho đến cuối ván chơi. Nước đi thực chất là sự di chuyển vị trí từ ô này đến ô khác của các quân cờ ở mỗi bên (Trắng và Đen).

(1) Nước đi của Vua

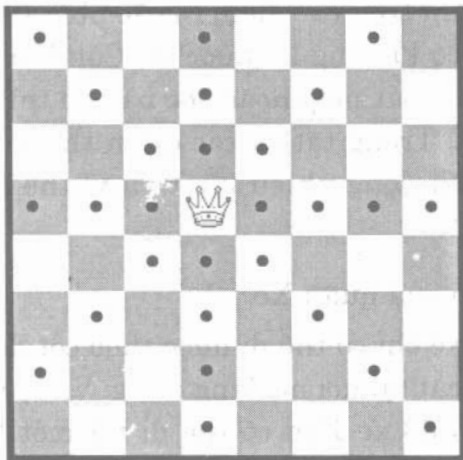
Quân Vua được đi sang bất kỳ ô bên cạnh nào theo hàng ngang, cột dọc và đường chéo. Mỗi nước đi của Vua chỉ được dịch chuyển 1 ô. Ví dụ trên hình 5ab các ô mà Vua hai bên có thể đi

Hình 5a

Hình 5b

Hình 6a

được đánh bằng dấu (.). Từ đây cho thấy vị trí của Vua, đứng ở b4 cũng giống như đứng ở g7, quân Vua có 8 ô có thể chọn đi. Còn nếu Vua đứng ở vị trí ô f1 thì chỉ có 5 ô có thể đi; Còn đứng ở ô a8 thì Vua chỉ có 3 ô có thể đi.

Điều này có thể cho thấy một điều rất hiển nhiên là: Khi ở vị trí sát mép bàn cờ thì khả năng di chuyển của quân Vua bị giảm đi rất nhiều.

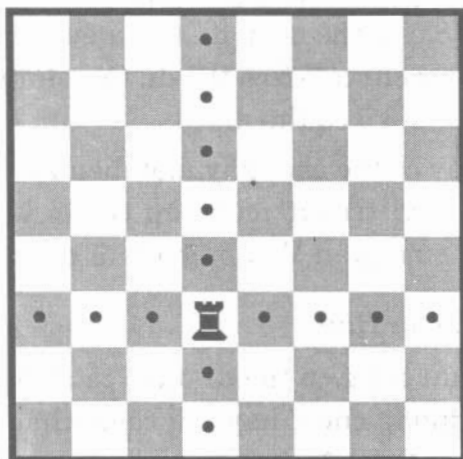
(2) Nước đi của Hậu

Quân Hậu cũng có thể đi được cả ở cột dọc, hàng ngang và đường chéo, hay nói cách khác là Hậu có thể đi sang bất kỳ ô nào của bàn cờ. Ví dụ: Từ ô d5 (như Hình 6a) cho thấy quân Hậu có thể đi qua tất

cả các ô nằm trên các điểm (.) các phía (8 phía) và ở vị trí này có khoảng 27 nước đi. Còn khi quân Hậu đứng ở các ô sát mép hoặc góc bàn cờ thì có khoảng 21 nước đi. Trong tất cả các quân thì quân Hậu có khả năng di động nhiều nhất và vì thế nó là quân mạnh nhất.

(3) Nước đi của quân Xe

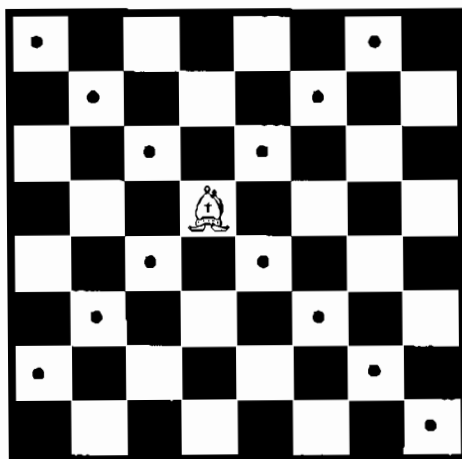
Quân Xe chỉ có thể đi được theo cột dọc và hàng ngang cắt tại nơi nó đang đứng. Ví dụ như ở hình 6b từ ô d3 xe Đen có thể đi tới một trong 14 ô như: d1, d2, d4, d5, d6, d7, d8, a3, b3, c3, e3, f3, g3, h3. Vì vậy có thể nói rằng quân Xe đứng ở d3 có thể kiểm soát tấn công trong 14 ô.

Hình 6b

(4) Nước đi của quân Tượng

Quân Tượng chỉ được đi theo các đường chéo. Vì vậy nó chỉ kiểm soát được các ô cùng màu với ô nó đứng mà thôi. Ví dụ như ở hình 7, quân Tượng Trắng đứng ở ô d5, có thể kiểm soát được 13 ô, đó là: a2, b3, c4, e6, f7, g8, a8, b7, c6, e4, f3, g2, h1. Nhưng nếu nó đứng ở biên hoặc ở góc

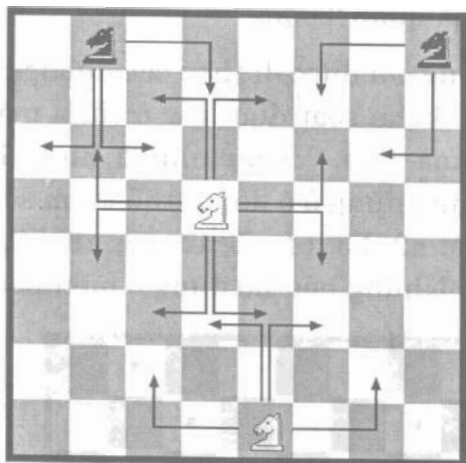

Hình 7

thì chỉ có thể kiểm soát được 7 ô mà thôi (Tượng Đen ở h8 chỉ kiểm soát được 7 ô là a1, b2, c3, d4, e5, f6, g7).

(5) Nước đi của quân Mã

Quân Mã có nước đi rất khác biệt so với những

Hình 8

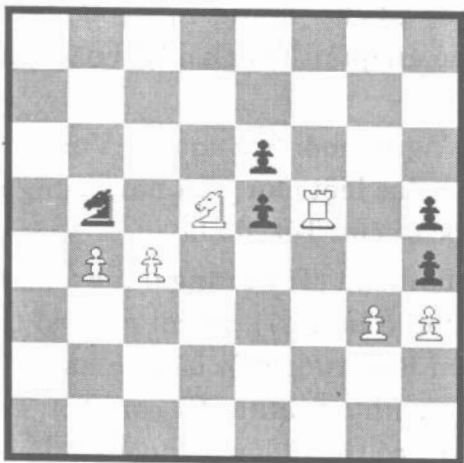
quân khác. Nước đi của quân Mã giống như chữ "L", tức là có quyền được đi 2 ô về trước, ra phía sau hay sang hai sườn rồi ngoặt một ô sang bên. Ví dụ: Như ở hình 8, quân Mã Trắng đang đứng ở d5, nó có thể đi tới 8 ô, đó là: c3, e3, f4, f6, e7, c7, b6, b4. Còn quân Mã Trắng đang đứng ở ô e1 thì nó có thể đi qua 4 ô, đó là: c2, d3, f3, g2. Con Mã Đen đang đứng ở ô b8, nó chỉ có thể đi tới 3 ô, đó là: a6, c6, d7. Đặc biệt nếu đứng ở góc như con Mã Đen h8 thì chỉ còn đi tới được 2 ô mà thôi, đó là: f7 và g6. Điều này có thể cho thấy nếu như quân Mã đứng ở vị trí mép bàn cờ và góc bàn cờ thì sự di chuyển của nó sẽ bị hạn chế rất lớn.

Một điều mà mọi người mới chơi cờ cần phải lưu ý là: Quân Mã đang đứng ở ô Đen, bao giờ cũng đi tới ô trắng và ngược lại quân Mã đang đứng ở ô Trắng bao giờ cũng đi tới ô Đen.

(6). Nước đi của Tốt

Tốt chỉ được di chuyển từng ô một thẳng về phía đối phương theo cột dọc mà nó đang đứng. Đây là một sự khác biệt giữa nước đi của Tốt và các quân khác. Riêng ở vị trí ban đầu (nước đi đầu tiên) Tốt có đặc quyền có thể tiến lên 1 ô, hoặc 2 ô tùy theo ý muốn của mỗi người chơi.

Ví dụ, như ở hình 9, Tốt do có đặc điểm là đi

Hình 9

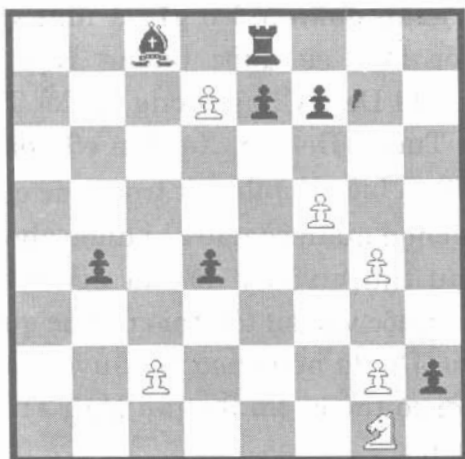
thăng và ăn nghiêng, tức là lúc đi thì đi thăng, nhưng lúc ăn quân đối phương thì lại theo đường chéo từng ô một về bên phải hoặc bên trái hướng về đối phương, vì vậy hiện tại Tốt Trắng đang đứng ở b4 không có nước đi nào, bởi vì nó đang bị quân Mã Đen đứng ở b5 cản đường tiến. Còn Tốt Trắng đang đứng ở c4, có thể đi tới c5 hoặc ăn sang con Mã Đen đang đứng ở b5. Bên Đen, Tốt ở e6, không có nước đi, bởi vì hiện đang bị con Tốt e5 cũng của Đen cản trở. Nhưng Tốt Đen e6 lúc này có hai quân có thể ăn được, đó là Mã Trắng d5 và Xe Trắng f5. Các quân Tốt h3 của bên Trắng và h5 của bên Đen không có nước đi. Tốt h4 của Đen nếu đến lượt đi chỉ có thể ăn quân Tốt g3 của Trắng và ngược lại Tốt Trắng g3 có thể ăn quân Tốt Đen h4 hoặc không ăn mà đi tiếp g4.

- Những người mới học chơi cờ Vua, khi sử dụng Tốt, cần đặc biệt chú ý và nắm vững một số qui tắc nước đi của Tốt, đó là:
 - a) Tốt lúc ban đầu (Tốt Trắng đứng ở hàng 2 và Tốt Đen đứng ở hàng 7), người chơi có thể đi nước đầu tiên lên trước một ô hoặc hai ô (nước cách ô). Ví dụ như ở hình 10 con Tốt Trắng đang đứng ở c2 có thể đi lên c3 hoặc c4 đều được; Con Tốt Đen đang đứng ở e7, có thể đi lên e6 hoặc e5; con Tốt Trắng đang đứng độc lập ở g4 đã cản

Tốt g2 bên mình tiến hai ô lên phía trước. Cũng như vậy thì Tốt f5 của Trắng đang cản Tốt f7 của Đen vượt 2 ô.

- b) Nếu từ vị trí ban đầu, Tốt đi nước nhảy cách ô và ở vị trí nhảy lên đứng cùng hàng ngang với Tốt của đối phương thì con Tốt này có thể bắt Tốt đã đi qua ô nằm ở vị trí bị ăn của Tốt đối phương.

Ví dụ, như ở hình 10, Tốt Trắng ở c2 đi lên c4, thì bên Đen có thể ăn con Tốt này bằng một trong hai con Tốt Đen đang đứng ở b4 và d4, đồng thời Tốt Đen ăn quân sẽ dừng lại ở ô c3, nghĩa là Tốt Đen sẽ ăn Tốt Trắng như bình

Hình 10

thường. Cũng như thế, nếu Đen đi Tốt e7 lên e5 thì Tốt Trắng đang đứng ở f5 cũng có thể ăn con Tốt này và vị trí của Tốt Trắng sau khi ăn là e6. Quyền được ăn quân “trên đường hay qua đường” chỉ được phép thực hiện ngay sau nước đi của Tốt đối phương. Nếu ở nước đó không ăn thì sau đó không được quyền ăn.

- c) Con Tốt, khi đã tiến tới hàng ngang cuối cùng, có nghĩa là Tốt Trắng ở hàng ngang số 8 và Tốt Đen ở hàng ngang số 1, thì được quyền biến thành một trong các quân cùng bên, nghĩa là được quyền phong thành Hậu, thành Xe, thành Tượng, hay thành Mã. Ví dụ như ở hình 10, Tốt bên Đen đang đứng ở h2, có thể đi tiếp xuống ô h1, hoặc ăn quân Mã ở g1 và như vậy lúc này con Tốt Đen sẽ được phong Hậu, hoặc Xe, Tượng, Mã Đen. Cũng tương tự Tốt Trắng d7 có thể ăn Tượng Đen c8, Xe Đen e8 hoặc đi thẳng xuống d8 và biến thành một trong các quân Trắng.

Việc lựa chọn quân cờ nào khi được phong cấp cho Tốt, chỉ phụ thuộc vào ý đồ của người chơi cờ mà không phụ thuộc vào sự tồn tại của các quân hiện có trên bàn cờ. Do đó nếu theo lý thuyết thì trên bàn cờ đồng thời có thể có tới 9 quân Hậu Trắng hay 10 quân Xe Đen...

Tuy nhiên như chúng ta đã biết: Vì quân Hậu là

quân mạnh nhất của mỗi bên, nên phần lớn các trường hợp được phong cấp Tốt, người chơi đều biến thành quân Hậu. Vì vậy nếu thấy Tốt đang tiến gần đến phạm vi được phong cấp, người ta thường nói Tốt đang được phong Hậu, chứ ít ai bảo Tốt đang được phong Tượng.

3. Bắt quân và Tốt của đối phương

Các quân như Vua, Hậu, Xe hay Tượng, nếu trên đường đi của chúng có một quân của bên mình đứng, thì đường đi của chúng sẽ bị chặn lại. Nhưng nếu cũng trên đường đi đó quân đứng chặn lại là quân đối phương thì nó có thể ăn quân đó của đối phương.

Bắt quân (ăn quân), có nghĩa là khi đó quân cờ của đối phương bị nhấc ra ngoài bàn cờ, còn quân ăn sẽ đứng thế vào chỗ quân vừa bị ăn.

Ví dụ như trong hình 11, quân Vua Trắng lúc này đang đứng ở ô a1, nên có 3 nước đi là: lên a2, b2 và sang b1; Vua Đen đang đứng ở ô g7, nên có thể đi tới một trong các ô sau: f6, f8, g8, h6 và h8, và con Vua Đen cũng có thể ăn quân Tượng Trắng đang đứng ở g6.

Quân Hậu Trắng đang ở d7, vì thế nó có tất cả 18 nước đi, đó là: d8, d6, d5, d4, d3, d2, d1, c7, e7, a4, b5, c6, e8, c8, e6, f5, g4 và h3; trong đó quân Hậu Trắng có thể ăn quân Hậu Đen ở c7 và quân Tượng

Đen ở e7. Cũng như thế quân Hậu Đen hiện đang đứng ở ô c7, do đó nó cũng có thể đi tới 17 ô, đó là: c8, c6, c5, c4, c3, c2, c1, a7, b7, b8, d8, d7, d6, e5, f4, g3, h2; trong đó quân Hậu Đen có thể ăn quân Xe Trắng ở c1 và Hậu Trắng ở d7.

Hình 11

Quân Xe Trắng đang đứng ở ô c1, nên nó có thể đi tới 12 ô, đó là: c2, c3, c4, c5, c6, c7, b1, d1, e1, f1, g1, h1; trong đó quân Xe Trắng có thể ăn quân Hậu Đen ở c7.

Quân Xe Đen đang đứng ở b6, nên nó có thể đi tới 10 ô, đó là: a6, b5, b4, b7, b8, c6, d6, e6, f6 và g6; trong đó nó có thể ăn quân Tượng Trắng ở b4 và quân Tượng Trắng ở g6.

Quân Xe Trắng đang đứng ở ô e4, nên nó có thể đi tới 11 ô, đó là: e3, e2, e1, e5, e6, e7, f4, g4, h4, d4, c4; trong đó nó có thể ăn quân Tượng Đen ở e7.

Quân Xe Đen đang đứng ở ô f7, vì thế nó chỉ có 7 nước đi, đó là: f8, f6, f5, f4, f3, f2, f1.

Quân Tượng Trắng đang đứng ở ô b4, nên nó có 8 nước đi tới, đó là: a3, c5, d6, e7, a5, c3, d2 và e1; trong đó nó có thể ăn quân Tượng Đen đứng ở e7.

Quân Tượng Trắng đang đứng ở ô g6, nên nó có 4 nước đi, đó là: f5, h7, f7, h5; trong đó nó có thể ăn quân Xe Đen ở f7 và quân Tượng Đen ở h7.

Quân Tượng Đen đang đứng ở ô h7, nên nó chỉ có hai nước có thể đi, đó là: g6 và g8; trong đó nó có thể ăn quân Tượng Trắng đang đứng ở g6.

Như trong hình 12, quân Mã Trắng đang đứng ở ô c2, nó có thể ăn quân Hậu Đen đang đứng ở b4 (sau khi đã nhảy qua các quân Tượng); quân Mã này cũng có thể ăn quân Tượng Đen ở e3 và cũng có thể đi sang ô a3 và ô d4, nhưng không thể đi tới a1 và e1 vì đang có quân bên Trắng đứng. Quân Mã Trắng đang đứng ở a1, chỉ có thể ăn được quân Tượng Đen đang đứng ở b3.

Quân Mã Đen đang đứng ở h7. Chỉ có thể ăn được Hậu Trắng đang đứng ở f6 hoặc đi vào ô g5 sau khi nhảy qua các quân Xe Trắng.

Hình 12

Quân Mã Đen đang đứng ở ô a8, không thể đi đâu được, bởi vì ở ô b6 và c7 đang có quân Đen (Xe và Tượng) đứng chặn.

BÀI TẬP

1. Để phong cấp, quân Tốt phải đi tối thiểu là bao nhiêu nước.
2. Hãy đặt trên bàn cờ một thế cờ, sao cho con Tốt Trắng đang đứng ở d2 có thể chọn một trong 4 phương án đi quân.
3. Cần phải đi bao nhiêu nước để cho quân Mã từ ô a1 rơi vào b2?
4. Không nhìn bàn cờ hãy viết ra tất cả các ô thuộc khu

trung tâm, sau đó kiểm tra lại trên bàn cờ.

5. Đi bao nhiêu nước thì quân Mã từ ô c3 sẽ rơi vào các ô c4, d4, c6? Hãy tưởng tượng ra quân Mã ở c3 và các ô mà nó sẽ đứng, đầu tiên là ở các ô c5, d4, c6.

6. Không nhìn bàn cờ, hãy tự đếm xem quân Tượng đang đứng ở a1 phải đi bao nhiêu nước để có thể đến được ô h2 và h6.

7. Hãy tìm đường đi ngắn nhất cho con Mã đang đứng ở h1 có thể đến được ô a8.

8. Hãy bày trên bàn cờ thế cờ sau:

Trắng: Xg6, b6, g2 (tức là Tốt đứng ở b6 và g2)

Cho biết: Xe ở g6 có thể kiểm soát được bao nhiêu ô, là những ô cờ nào.

- Ghi ra tất cả các nước đi của Xe từ g6 tới b2 và từ g6 tới b1.

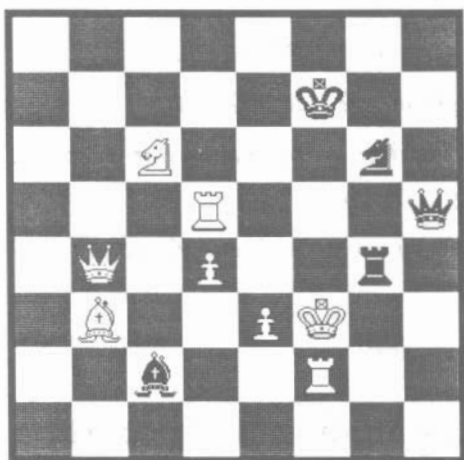
III. LUẬT CHƠI

1. Chiếu - chiếu hết - "pat" (hoà - thế bí nước, chiếu liên tục)

Mục đích cơ bản của một ván cờ là hai bên cố gắng phát huy mọi khả năng và sở trường của mình trong tấn công và phòng thủ, nhằm đưa được Vua của đối phương vào chỗ bí, tức là từng bước đưa quân Vua của đối phương đến chỗ bị tiêu diệt. Thực ra thì quân Vua của mỗi bên là quân chủ yếu trên

bàn cờ, bởi vì nếu trong tiến trình cuộc chơi, cho dù một bên nào đó có thể mất quân Hậu hay các quân Xe, Tượng hoặc Mã... thì ván chơi vẫn có thể tiếp tục. Nhưng nếu như mất Vua (Vua bị diệt) thì có nghĩa là sự thất bại của ván đấu đã được ấn định.

Sự tấn công Vua của đôi phương có nghĩa là sự đe dọa ăn quân Vua trong nước đi tiếp đó được gọi là Chiếu.

Hình 13

Ví dụ như ở hình 13, quân Vua Trắng lúc này chỉ có một nước đi e2. Còn con Vua Đen đang đứng ở e7, nên có thể đi sang 5 ô. Nếu nước tiếp theo bên Trắng đi, thì lúc này bên Trắng có thể chiếu bên

Đen bằng: Quân Hậu Trắng đi tới một trong 3 ô là: Hb7, He7, và Hf8. Nếu dùng Mã Trắng chiếu Tướng Đen, thì Mã, có thể đi tới Md8 và Me5. Đối với con Xe Trắng ở d5 thì bất kỳ nước đi nào của quân Xe này cũng có thể tạo ra nước chiếu Tướng Đen. Bởi vì giả sử như quân Xe này đi sang a5, sẽ mở ra thế tấn công cho con Tượng Trắng vào Vua Đen; đây gọi là chiếu thường hay chiếu kín bởi vì lúc này quân trực tiếp tấn công Tướng Đen không phải quân vừa đi, mà chính là quân (Tượng) đứng ở đằng sau quân vừa đi (Xe). Nếu bên Trắng không đi các quân vừa nói ở trên, mà chỉ đi quân Vua sang ô e2, thì lập tức Vua Đen cũng bị chiếu hoặc giả chỉ cần đi quân Xe đang đứng ở d5 sang một trong hai ô f5 hoặc d7 thì lập tức Vua Đen đồng thời bị quân Tượng Trắng và quân Xe Trắng cùng chiếu. Sự chiếu này gọi là lưỡng chiếu hay chiếu đôi.

Vị trí các quân cũng như trên hình 13; nhưng bên Đen đi trước thì lúc này cũng có thể chiếu Tướng Trắng các quân sau: Quân Hậu của bên Đen có thể chiếu Tướng Trắng bằng các nước đi đến Hh1, Hh3, Hf5 hoặc ăn quân Xe Trắng ở d5 và chiếu Tướng; quân Tượng Đen có thể chiếu Tướng Trắng bằng đi đến d1 và e4; quân Mã Đen có thể chiếu Tướng bên Trắng ở các ô e5, h4; Còn đối với quân Xe Đen đang đứng ở g4 thì dù di chuyển tới bất cứ chỗ nào Tướng

bên Trắng đều bị chiếu kín bởi quân Hậu Đen; còn nếu Xe Đen đi tới ô f4 hoặc g3, Tướng Trắng sẽ bị lưỡng chiếu.

• Để phòng thủ chống lại các nước chiếu Tướng, bên đi sau thường có 3 cách chống đỡ đó là:

a) Trước hết là bên bị chiếu di chuyển Vua sang ô bên cạnh, nơi không bị quân đối phương kiểm soát, ví dụ như ở hình 13, Vua Đen để tránh nước chiếu kín của Trắng khi đi Vua Trắng sang e2, thì Vua Đen có thể đi sang ô g7, g8, e6 hay e8.

b) Tiêu diệt quân đang chiếu của đối phương. Ví dụ như ở hình 13. Nếu Mã Trắng nhảy về e5 chiếu Tướng Đen, thì Đen có thể dùng quân Hậu hay quân Mã ăn con Mã Trắng ở e5. Còn nếu Trắng dùng Hậu Trắng b4 di chuyển đến f8 chiếu Tướng Đen, thì Đen có thể ăn ngay quân Hậu Trắng bằng chính quân Vua Đen hay quân Mã Đen đang đứng ở g6. Ngược lại nếu bên Đen đi Tượng Đen từ c2 đến d1 chiếu Tướng Trắng, thì Trắng có thể ăn Tượng Đen bằng chính con Tượng Trắng đang đứng ở b3. Còn nếu Đen đi quân Xe đến g1 để Hậu Đen chiếu Tướng Trắng, thì Trắng có thể ăn ngay quân Hậu Đen bằng con Xe Trắng đang đứng ở d5, đồng thời lại chiếu kín Vua Đen bằng Tượng Trắng ở b3.

c) Dùng các quân hoặc Tốt của mình để ngăn cản (bịt) đường chiếu Tướng của đối phương. Ví dụ như ở hình 13, bên Đen có thể bảo vệ Vua của mình khi bị Hậu Trắng đi tới b7 chiếu bằng cách nhảy quân Mã Đen từ g6 đến e7. Nếu Trắng đi Xe từ d5 sang f5, thì quân Tượng b3 và quân Xe f5 có thể bị bên Đen ăn từng quân một, nhưng không thể ăn cả hai quân cùng lúc (cùng một nước đi), do đó Vua Đen lúc này nhất thiết phải chuyển sang ô g7 hay e8. Nếu như Đen đi con Xe ở g4 sang f4 để thực hiện lưỡng chiếu, thì lúc này Vua Trắng chỉ còn cách chạy trốn sang g2 hoặc g3; còn nếu Đen đi Xe Đen từ g4 tới g3 chiếu Tướng, thì lúc này phản ứng duy nhất của Trắng là dùng Vua Trắng ăn Xe Đen g3. Trong trường hợp này khi Vua Trắng ăn Xe Đen, thì Vua Đen lại bị Xe f2 chiếu kín.

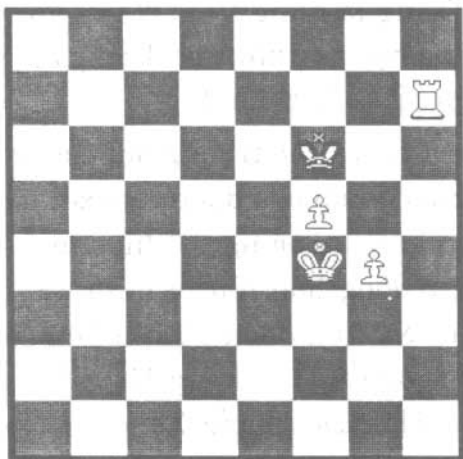
Tuy nhiên tất cả các trường hợp xảy ra ở trên đã không có trường hợp nào được xem xét kỹ hơn trong số các biện pháp phòng ngự có hiệu quả. Bởi vì nếu cũng trong trường hợp như ở hình 13, giả sử bên Đen đi quân Xe từ g4 đến g5, thì bên Đen lúc này vừa chiếu Tướng Trắng bằng Hậu, lại vừa có thể bảo vệ được Hậu Đen bằng Xe g5 tránh được đòn đánh của Xe Trắng d5. Lúc này Vua Trắng không thể đi đâu được và cũng không có quân nào để tiêu diệt quân đang chiếu của Đen, cũng như không có

quân Trắng nào có thể che chắn được nước chiếu của Hậu Đen, việc ăn Vua Trắng là không thể tránh khỏi sự chiếu này gọi là **chiếu hết**.

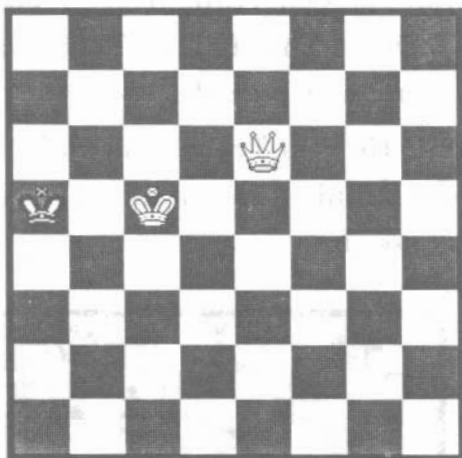
Sau đây xin đưa ra một số thế cờ mà trong những thế cờ này một trong hai bên có thể chiếu hết chỉ trong một nước đi để các bạn tham khảo, học tập.

Quan sát trên hình 14 cho thấy:

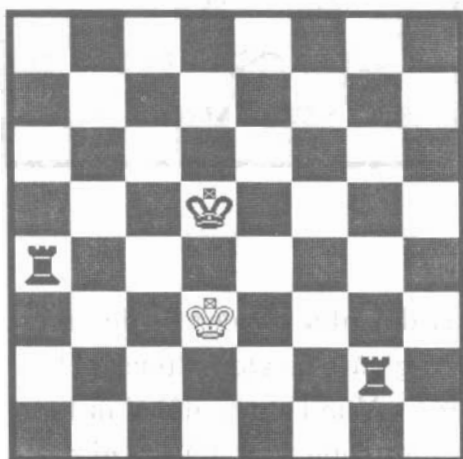
Vua Trắng ở f4 và Vua Đen ở f6 có 3 ô chiếm lẫn của nhau là: e5, f5 và g5. Trắng chiếu hết trong 1 nước đi.

Hình 14

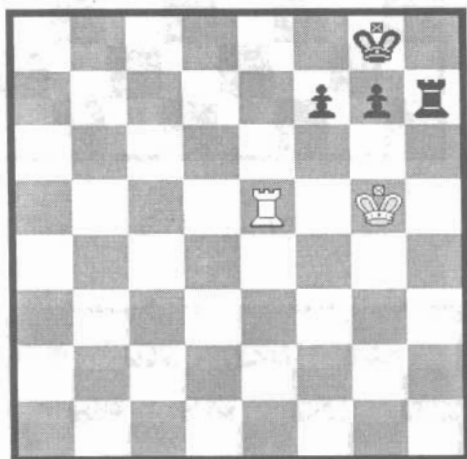
Hình 15

Hình 16

Trên hình 15: Vua Trắng ở c5 và Vua Đen ở a5, cũng có 3 ô chiếm lẫn nhau là: b4, b5 và b6. Trắng chiếu hết trong một nước đi.

Trên hình 16, Vua Trắng ở d3 và Vua Đen ở d5, có 3 ô chiếm lẫn nhau là: c4, d4, e4. Đen chiếm hết trong một nước đi.

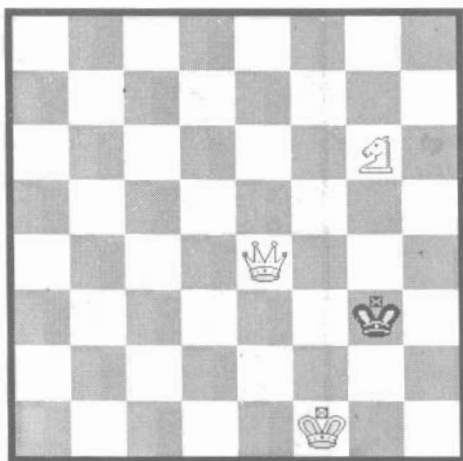
Hình 17

Các vị trí đối nhau theo cột dọc hay hàng ngang của Vua Trắng và Vua Đen, được gọi là thế đối Vua. Theo lý luận cờ Vua thì thế đối Vua luôn giữ vai trò rất quan trọng trong thực hành thi đấu.

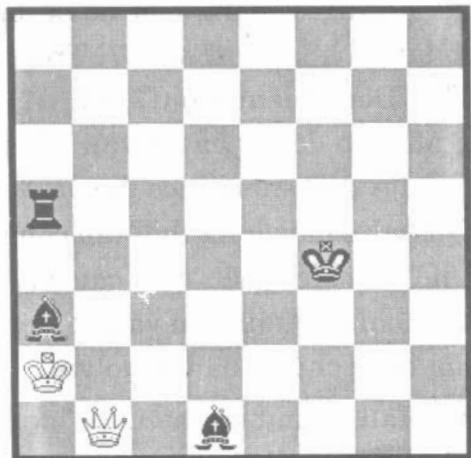
Các quân trên hình 17 cho thấy: Vua Đen đứng ở

mép bàn cờ, vì vậy khả năng di động của nó sẽ bị giới hạn trong 5 ô, đó là: f8, h8, f7, g7 và h7. Trong đó các quân Đen và Tốt Đen chiếm 3 ô (f7, g7, h7), chỉ còn trống 2 ô (f8, h8). Do đó tất cả sự vận động trên của bên Trắng chỉ đạt được nhờ nước đi của Xe Trắng từ e5 đến e8. Quân Xe này đồng thời tấn công các ô f8, g8 và h8 và nó đã chiếu hết. Còn các ô f7, g7 và h7 của Vua Đen do chính quân Đen và Tốt Đen chiếm giữ, người ta nói rằng chúng đã bị bao vây.

Trên hình 18, quân Hậu Trắng có thể thực hiện được nước chiếu hết, bằng cách di chuyển đến ô g2, vì lúc này quân Hậu Trắng đã có sự yểm trợ của Vua Trắng.

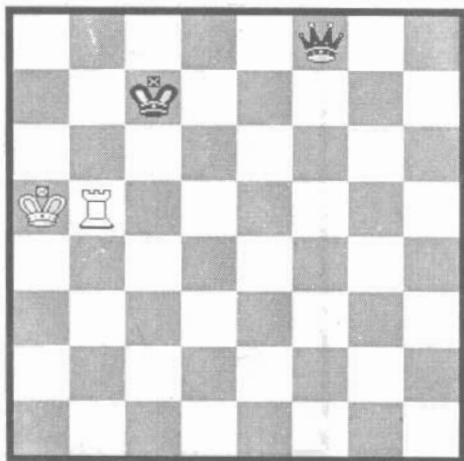

Hình 18

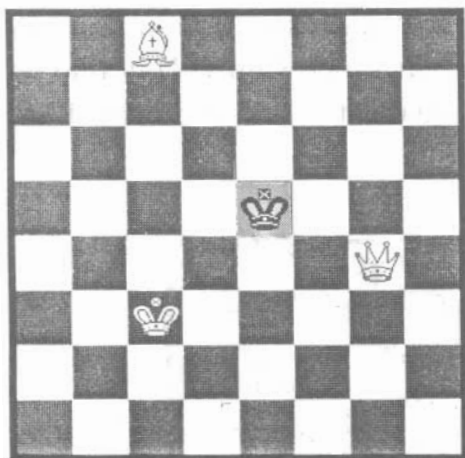
*Bên Đen chiếu hết
trong 1 nước đi*

Hình 19

*Bên Đen chiếu hết
trong 1 nước đi*

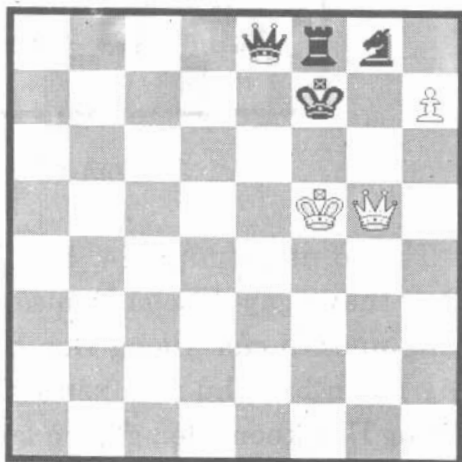
Hình 20

*Bên Trắng chiếu
hết trong 1 nước đi*

Hình 21

*Bên Trắng chiếu
hết trong 2 nước đi*

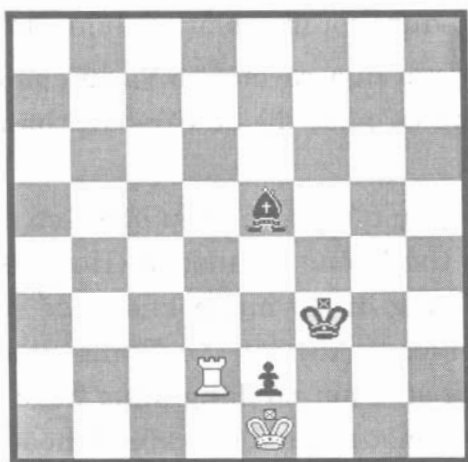
Hình 22

Thế cờ như ở hình 23, bên Trắng có thể chiếu hết trong một nước đi bằng 47 cách khác nhau. Bạn hãy thử giải và tìm ra các cách này. Chú ý: Hãy nhớ lại khả năng phong cấp của Tốt thành các quân khác nhau.

Hình 23

Thế cờ như ở hình 24. Bên Đen đi trước, ta dễ dàng thấy ngay được là Đen có thể chiếu hết Trắng bằng nước đi của Tượng Đen từ e5 đến g3. Song ở đây muốn bạn thử xem xét ở khía cạnh giả sử con Tượng Đen không đến g3, mà lại đến c3 thì có gì xảy ra? Nếu Tượng Đen di chuyển đến c3 thì Vua Trắng lúc này không có nước đi, quân Xe Trắng cũng

Hình 24

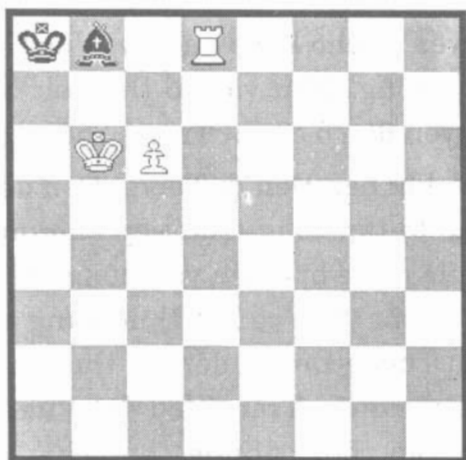
không chuyển ra chỗ khác được, vì Vua Trắng đang ở thế bị tấn công. Như vậy có thể nói: Nếu Tượng Đen di chuyển đến ô c3 thì Trắng không có nước đi.

Như vậy, khi bên Đen đi Tượng Đen đến g3. Vua Trắng ở thế bị tấn công trực tiếp của quân Tượng Đen, nghĩa là ở thế bị chiếu và không thể cứu thoát được, Vua bị bắt (ván cờ kết thúc bằng chiếu hết). Còn khi con Tượng Đen đi đến c3, thì làm cho tất cả các nước đi của quân Trắng đều đặt Vua Trắng vào tình thế bị tấn công, nhưng thực chất quân Vua Trắng lại không ở thế bị chiếu. Tình huống này gọi là không có nước đi. Trong trường hợp không có

nước đi, theo luật là **Hoà cờ**. Nước đi của Tượng Đen đến c3 được coi như một sai lầm của bên Đen.

Sau đây xin đưa ra một số ví dụ của các thế bí nước (không có nước đi) để các bạn tham khảo và học tập.

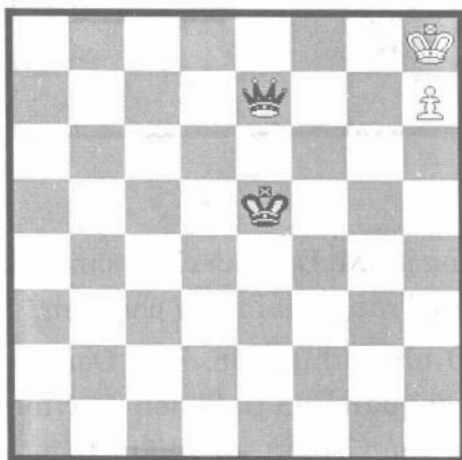
- Thế cờ như ở hình 25. Nếu bên Đen đến lượt đi thì rơi vào thế không có nước đi (Hoà cờ). Còn nếu đến lượt Trắng đi thì muốn không để rơi vào thế không có nước đi thì con Xe Trắng phải rời khỏi hàng ngang số 8 mà nó đang đứng hoặc quân Vua phải đi sang một trong 3 ô là a5, b5 hoặc c5. Tuyệt đối không được đưa Vua Trắng sang a6 vì như vậy

Hình 25

sẽ rơi vào thế không có nước đi. Thế không có nước đi (hay bí nước) cũng sẽ xảy ra, nếu Trắng đi Tốt c6 đến c7.

- Thế cờ như ở hình 26. Nếu bên Đen đưa quân Hậu đến f8 chiếu Tướng Trắng, thì hết cờ. Còn nếu như đi nhằm Hậu Đen tới f7 hoặc g5 thì Trắng ở thế không có nước đi, Hoà cờ.

Hình 26

- Thế cờ như ở hình 27. Bên Đen cứu nguy bằng đi quân Xe a7 đến a6 chiếu Tướng Trắng. Nếu không tỉnh táo Vua Trắng lại ăn quân Xe Đen, dẫn tới Đen không có nước đi, Hoà cờ. Còn nếu Vua

Hình 27

Trắng không ăn Xe Đen mà chạy sang ô khác thì Xe Đen ăn Hậu Trắng, giải nguy cho Đen.

- Thế cờ như ở hình 28. Bên Đen có thể thắng bằng nước đi quân Vua từ f6 đến f7. Nhưng nếu bên Đen không thận trọng, đi nhầm bằng cách dùng quân Xe g5 đánh Tốt Trắng g7, thì Trắng rơi vào thế không nước đi, Hoà cờ.

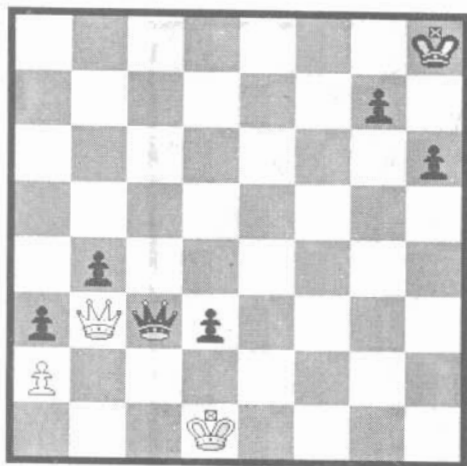
Ngoài ra nếu Đen dùng Xe g5 đưa sang h5 chiếu Tướng Trắng, nước này buộc Vua Trắng phải tránh sang g8; nước đi tiếp theo của Đen, nếu không thận trọng lại đi Vua từ f6 sang e7 thì bên Trắng lại rơi vào thế không nước đi và hoà cờ.

Hình 28

- Trong hai thế cờ như ở hình 29 và 30 cho thấy: Tương quan lực lượng có lợi cho bên Đen. Tuy nhiên trong cả hai trường hợp sau khi rơi vào thế không có nước đi, bên Trắng có thể cứu vãn được bằng một cách đi. Các bạn hãy tự nghiên cứu và giải hai tình huống này.

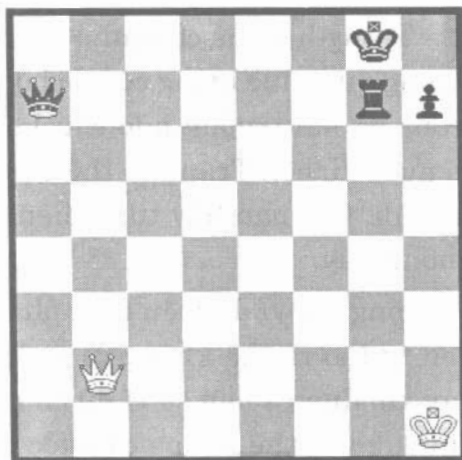
Trong các ví dụ trên đây, phần lớn là các bên yếu hơn tự tạo ra thế không có nước đi để cầu hoà. Sau đây xin đưa ra một số ví dụ cho thấy chỉ khi dồn đối phương vào thế không có nước đi lại có thể cứu vãn được ván cờ.

Trắng rơi vào thế
không nước đi
(Hòa)

Hình 29

Trắng rơi vào thế
không nước đi, hay
ăn được Hậu Đen

Hình 30

- Thế cờ như ở hình 31 cho thấy: Bên Trắng đe dọa đưa Vua của mình vào g8 để phong cấp cho Tốt đang ở h7 thành Hậu. Bên Đen cũng có thể ngăn cản do đến lượt Đen đi, bằng cách đi quân Vua Đen từ f6 đến f7, làm cho bên Trắng không có nước đi tiếp, nên ván cờ kết thúc hoà.

Hình 31

- Thế cờ như ở hình 32, cho thấy bên Trắng đang có nước đe dọa sẽ đi quân Hậu Trắng từ a6 đến b7, chiếu hết kết thúc ván đấu. Bên Đen đến lượt đi không có cách phòng thủ trực tiếp để Vua Đen khỏi bị bắt, nhưng có thể dùng Hậu Đen đang đứng ở f5

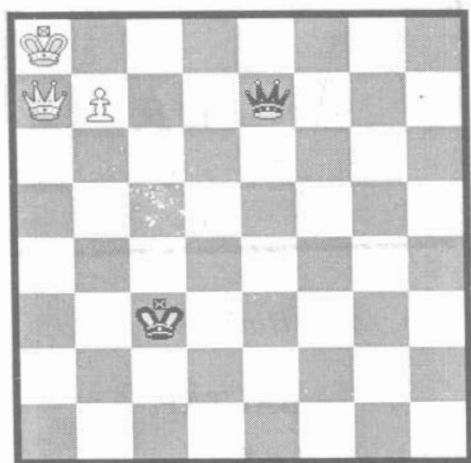

Hình 32

đi tới g4 chiếu Vua Trắng, buộc Vua Trắng phải di chuyển sang h1 tránh; lúc này Đen không bỏ qua cơ hội, tiếp tục đưa Hậu Đen tới f3 chiếu tiếp, buộc Vua Trắng phải chuyển trở lại g1, và cứ như vậy Hậu Đen lại đến g4 rồi f3... chiếu liên tục, Vua Trắng không có cách nào thoát được sự chiếu liên tục của Hậu bên Đen. Theo luật nếu 3 nước đi liên tục, không có sự thay đổi là hoà cờ, vì vậy bên Đen từ chỗ nắm chắc phần thua đã giành được Hoà cờ. Ở đây cũng cần nói thêm, nếu như ở nước thứ 2, quân Hậu Đen không đến f3 chiếu Vua, mà lại đến e4 thì bên Trắng sẽ đẩy quân Tốt f2 lên f3 chặn

đường chiếu bên Trắng sẽ thắng, vì ngoài việc ăn được quân Tốt ở f3, còn có thể dẫn tới khả năng có thể mất Hậu và Đen không có bất cứ một nước chiếu nào nữa.

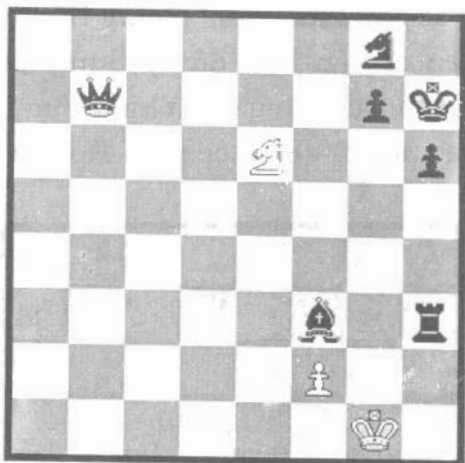
- Thế cờ như ở hình 33, cho thấy: Bên Trắng lúc này đã sẵn sàng đặt vào ô b8 con Hậu Trắng thứ hai. Nhưng do sau khi Trắng phong Hậu cho Tốt thì đến lượt Đen đi nên Đen đã áp dụng chiến thuật dùng quân Hậu Đen đang ở e7 chiếu Vua Trắng liên tục ở các ô e4, a4 và e8, buộc phải Hoà cờ.

Hình 33

- Thế cờ như ở hình 34, cho thấy, Bên Trắng đã thoát khỏi tình thế chiếu hết cờ của quân Hậu Đen

ở b7 đến b1 và của quân Xe Đen ở h3 đến h1 bằng cách sử dụng con Mã Trắng đang đứng ở e6 chiếu liên tục ở các ô f8 và g6 làm cho Vua Đen không có đường nào tránh được, bởi vì ở các ô g7, g8 và h6 đã bị các quân của Đen phong toả và chỉ còn 2 ô Vua có thể đến là h7 và h8.

Hình 34

BÀI TẬP

1. Hãy bày trên bàn cờ thế cờ sau:

Trắng: Hh4, Mg3, f3, g4, h3 (Trắng có 5 quân)

Đen: Vh6, g7, (Đen có 2 quân)

Bên Đen được quyền đi trước, đi nước 1... g7-g5+

Bạn hãy cho biết bên Trắng có thể thắng được không?

2. Bạn hãy cầm quân Trắng và chỉ đi một nước chiếu hết ở các thế cờ sau đây:

a) Trắng: Ve1, Hb3

Đen: Ve8, Xd8, Xf8

b) Trắng: Vh2, Tc4, f7

Đen: Vh7, Mh8, g7, h6

c) Trắng: Vg1, Xd1, f2, g2, h2.

Đen: Vg8, Xc2, f7, g7, h7

d) Trắng: Vh1, Xc1, h2

Đen: Vh8, Xh7, g7

e) Trắng: Vg1, Me5, g2, h3

Đen: Vh8, Xg8, g7, h7

f) Trắng: Ve4, Xa7, Xh5

Đen: Ve6

g) Trắng: Vh1, Xh3, Th6, f5

Đen: Vh7, Hg8

h) Trắng: Vd2, Ha7, Me7

Đen: Ve4

3. Hãy bày thế cờ sau:

Trắng: Vg1, Xc7, Xg7

Đen: Vh8, Hb7, g2

Bạn hãy đi quân và cho biết bên Trắng có nên bắt Hậu Đen không? Và tại sao?

4. Bạn hãy cầm quân Trắng và thực hiện đi 2 nước chiếu hết bên Đen ở các thế cờ sau:

a) Trắng: Vg2, He3, Xf1, g3

Đen: Vg7, He7, Xf8, f7

b) Trắng: Vg1, Xb7, Xe7, g2

Đen: Vh8, Xf2, Xf8, h7

c) Trắng: Vg1, Hd2, Tc2, g2

Đen: Vh8, He7, Xf8, f7

d) Trắng: Vg2, Th4, Mf5, f3

Đen: Vh8, Xf8, f7, h7

e) Trắng: Vg1, Hd2, Tb2, g2

Đen: Vg8, Hb7, Xf8, h8

f) Trắng: Vg2, Xe3, Th4, f2

Đen: Vg8, Xf8, f7, h7

g) Trắng: Vg2, Xa1, Tf6, g3

Đen: Vh7, Hc7, f7, g6

5. Bạn cầm quân Trắng và hãy đi quân chiếu vinh viễn (liên tục) các thế cờ sau:

a) Trắng: Vg8, g4, h7

Đen: Vg6, Hf6, g5

b) Trắng: Vc6, Me4, a4, h2

Đen: Va7, Xb7, a5, b6, f6, f7

c) Trắng: Va1, He3, Mc3, b2, e4

Đen: Vg7, Hc2, Xf2, b3, e6, f7, h7

6. Bạn hãy cầm quân Trắng và đi cờ gỡ hoà “pat” ở các thế cờ sau:

a) Trắng: Vh1, Hf8, a5

Đen: Va7, He3, a6, b7, c4, e4

b) Trắng: Vh4, Xg1, h3

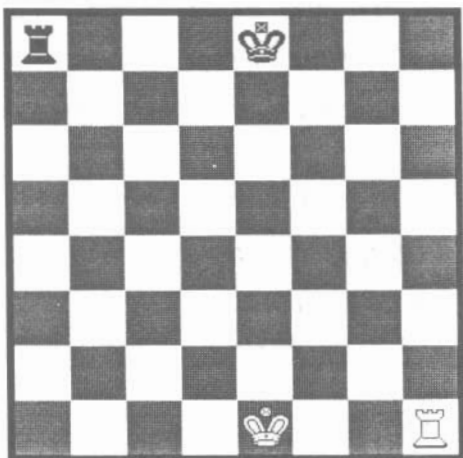
Đen: Vh6, Xa8, a7, f7, h7

2. Nhập thành

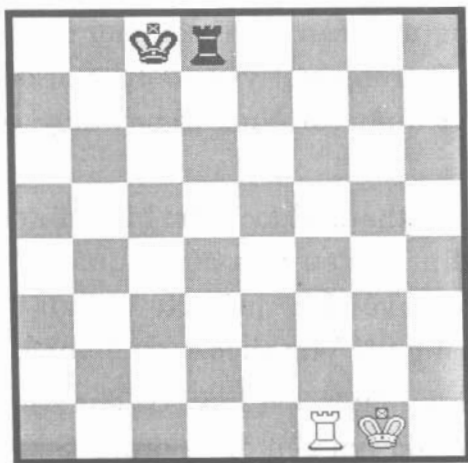
Như chúng ta đã biết, nước đi của các quân và Tốt của mỗi bên trong một ván cờ là sự vận động của các quân và Tốt từ ô này sang ô khác. Tuy nhiên, trong một ván cờ người chơi được phép một lần duy nhất trong một ván cờ được đi đồng thời cả quân Vua và quân Xe. Nước đi này được gọi là Nhập thành.

Nước nhập thành được thực hiện như sau: Quân Vua và quân Xe đều vận động, quân Vua chuyển chỗ qua một ô về phía quân Xe và sau đó quân Xe đặt cùng hàng với Vua theo hướng khác.

Ví dụ như ở hình 35a là vị trí của các quân Vua và quân Xe của hai bên đang đứng. Sau khi đã đổi chỗ (hay nhập thành xong), các quân của hai bên ở vị trí như hình 35b

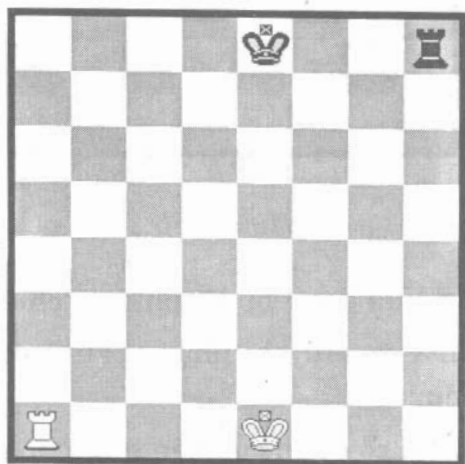

Hình 35a

Hình 35b

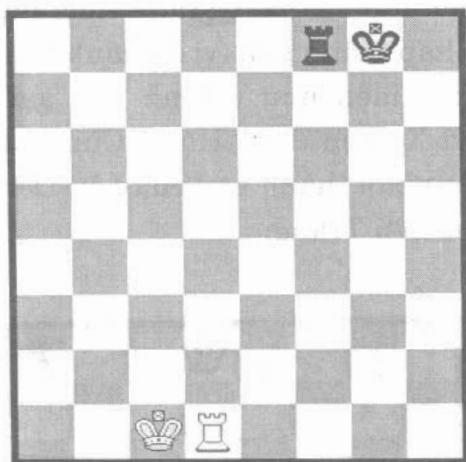
Sự đổi chỗ như của bên Trắng thực hiện ở hình 35b gọi là Nhập thành gần (vì Xe cánh Vua) còn của bên Đen thực hiện như ở hình 35b gọi là Nhập thành xa (vì Xe bên cánh Hậu). Cũng như vậy, ở hình 36ab là nhập thành gần của bên Đen và nhập thành xa của bên Trắng.

Hình 36a

Trong quá trình thi đấu hay thực hiện ván cờ, nếu các bên vi phạm vào một trong các điều kiện sau đây thì không được nhập thành:

- a) Quân Vua hoặc quân Xe tham gia nhập thành đã có sự di động trong quá trình đi quân.

Hình 36b

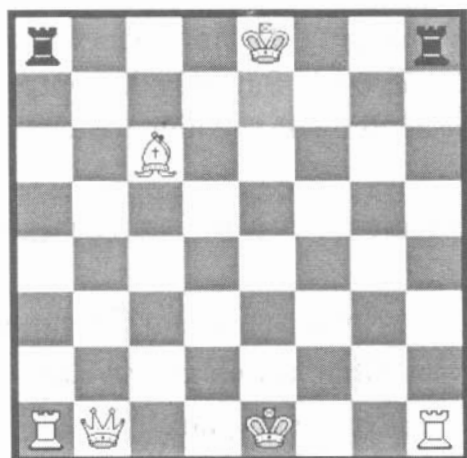
- b) Quân Vua đang bị đối phương chiếu.
- c) Quân Vua sau khi nhập thành rơi vào thế bị chiếu.
- d) Hiện tại có quân của bên mình hoặc quân của đối phương nằm giữa Vua và Xe tham gia nhập thành.
- e) Quân Vua (quân Xe thì không) khi chuyển sang ô mới đến thì lại là ô đang bị quân đối phương tấn công.

Ví dụ, chúng ta hãy xem xét các quân ở hình 37a

- Lúc này bên Đen không thể nhập thành xa

Hình 37a

Hình 37b

được, bởi vì đang bị con Mã Trắng c8 cản. Đồng thời cũng không thể nhập thành gần được vì Vua Đen đã chuyển qua ô f8, vị trí đang bị đòn đánh của Tượng Trắng b4.

- Lúc này bên Trắng, không thể nhập thành gần được, bởi vì ô g1 nơi quân Vua sẽ tới đang bị quân Hậu Đen b6 tấn công. Tuy nhiên bên Trắng có thể nhập thành xa được

- Cũng như vậy trên hình 37b, Đen không thể nhập thành cả xa và gần. Trắng nhập thành xa không được, nhưng gần thì được.

IV. QUY ƯỚC CÁC KÝ HIỆU VÀ CÁCH GHI LẠI MỘT VÁN CỜ

Trên đây chúng ta đã làm quen với ký hiệu các quân cờ và các ô cờ. Sau đây là một số ký hiệu thường được sử dụng để thể hiện ở các nước đi trong một ván cờ.

1. Theo Luật cờ Việt Nam, thì có một số ký hiệu sau:

- 0 - 0 : Nhập thành gần (Xe cánh Vua)
- 0 - 0 - 0 : Nhập thành xa (Xe cánh Hậu)
- x : Nước bắt quân
- + : Nước chiếu Vua
- # : Nước chiếu hết

qd : Bắt Tốt qua đường

- : Biểu thị nước đi quân

2. Để ghi lại các nước đi, hiện nay người ta đang sử dụng hai hệ thống (hay cách) ghi là ghi đầy đủ và ghi vắn tắt.

Ví dụ: Một ván cờ có thể ghi đầy đủ như sau:

1. e2-e4	e7-e5
2. Mg1-f3	Mb8-c6
3. Tf1-b5	a7-a6
4. Tb5-a4	Tf8-c5
5. 0 - 0	Mg8-f6
6. c2-c3	Tc5-a7
7. Xf1-e1	Mf6-g4
8. d2-d4	e5 x d4
9. c3 x d4	Mc6 x d4
10. Mf3 x d4	Hd8-h4
11. Md4-f3	Hh4 x f2+
12. Vg1-h1	Hf2-g1+
13. Mf3xg1	Mg4-f2#

Trên đây là cách ghi đầy đủ của một ván đấu giữa hai người. Để tiết kiệm thời gian và chữ viết, người ta có thể sử dụng cách ghi rút gọn lại bằng cách bỏ toàn bộ vị trí đang đứng của các quân, mà

chỉ ghi lại những nước đi tới của các quân mà thôi.
Cụ thể ván đấu trên ghi như sau:

1. e4e5 2. Mf3 Mc6 3. Tb5 a6 4. Ta4 Tc5 5. 0-0
Mf6 6. c3 Ta7 7. Xe1 Mg4 8. d4ed 9. c Mxd4 10.
Mxd4 Hh4 11. Mf3 Hxf2+ 12. Vh1 Hg1+ 13. Mxg1
Mf2#.

Ngoài ra cũng để tiết kiệm lời bình luận, giải thích dài dòng, người ta còn dùng một hệ thống ký hiệu qui ước như sau:

- ! : Nước đi mạnh (hay)
- !! : Nước đi rất mạnh (rất hay)
- ? : Nước đi yếu (sai lầm)
- ?? : Nước đi sai lầm nghiêm trọng
- ± : Thế cờ bên Trắng tốt hơn
- ∓ : Thế cờ bên Đen tốt hơn
- = : Thế cờ hai bên cân bằng

BÀI TẬP

1. Hãy ghi lại toàn bộ nước đi của ván cờ bạn đang chơi bằng hai phương pháp: đầy đủ và ngắn gọn.

2. Hãy trình bày lại ván cờ sau đây trên bàn cờ

1. e4e5 2. f4ef 3. Mf3d5 4. Mc3de 5. Mxe4Tg4 6. He2 Tf3 7.
Mf6#

PHẦN II

CÁC DẠNG CHIẾU HẾT MỘT MÌNH VUA VÀ HẬU CHÔNG LẠI MÃ, TƯỢNG, TỐT

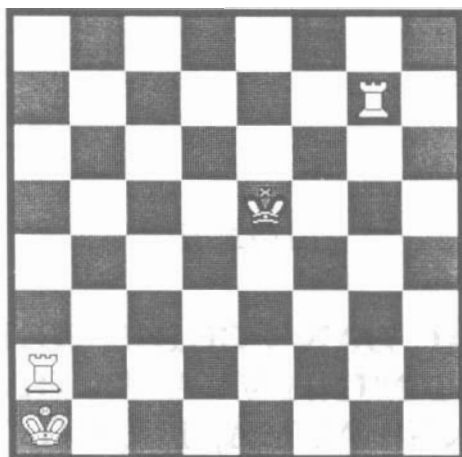
I. CÁC DẠNG CHIẾU HẾT MỘT MÌNH VUA

1. Chiếu hết bằng hai Xe.

Hai Xe có thể chiếu hết bên đối phương còn một mình Vua, mà không cần đến sự hỗ trợ của Vua bên mình.

Ví dụ, chúng ta hãy xem xét tình huống như ở hình 38 sẽ thấy. Trên bàn cờ lúc này bên Trắng có Va1, Xa2 và Xg7. Bên Đen chỉ có một mình Vua đang đứng ở e5.

Để Vua Đen khỏi tấn công Xe, Trắng đã thực hiện nước đi kéo Xe ra xa Vua Đen để cho Xe không bị cản trở và nước cờ được thực hiện như sau:

Hình 38

1. Xg7-d7	Ve5-e6
2. Xd7-d1	Ve6-e5
3. Xa4-e2+	Ve5-f4

Bằng nước chiếu Tướng, bên Trắng buộc Vua Đen phải rời khỏi cột “e” đang đứng.

4. Xd1-f1+	Vf4-g3
5. Xe2-e8	

Nước chiếu g2 của Xe Trắng không thể thực hiện được, vì nếu chiếu, Xe sẽ bị Vua Đen ăn, nên Xe đã chuyển đến góc khác của bàn cờ.

5. ...	Vg3-g2

Hiện tại lúc này Xf1 bị tấn công và cũng cần chuyển nó đến một phía khác của bàn cờ để không làm cản trở đường đi của con Xe Trắng thứ hai.

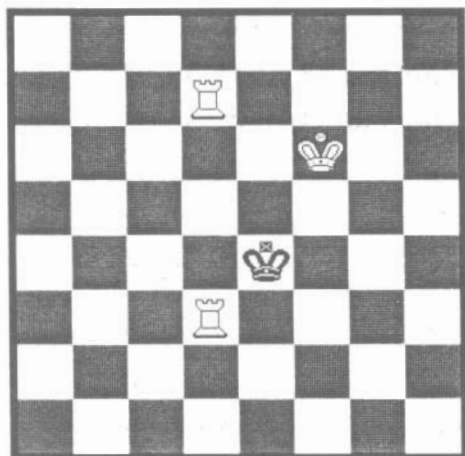
6. Xf1-f7 Vg2-g3

7. Xe8-g8+ Vg3-h4

8. Xf7-h7#

Ở nước này Trắng dùng Xe f7 chiếu hết và Vua Đen bị tiêu diệt.

Đây là một phương pháp chiếu hết, bằng cách tập trung hai Xe dồn Vua Đen vào cạnh bàn cờ. Nhưng trong thực tế thì có thể chiếu hết bằng hai Xe Vua

Hình 39

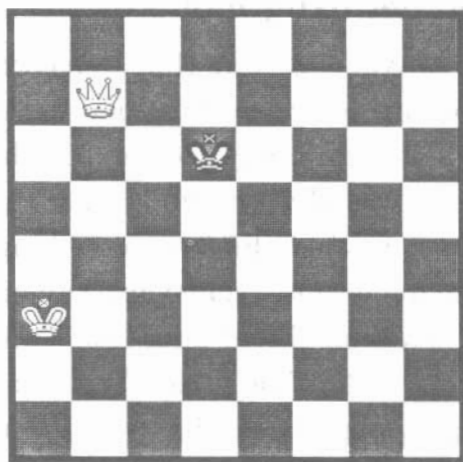
Đen ở ngay giữa bàn cờ. Ví dụ, trong thế cờ như ở hình 39, sau khi bên Trắng đi nước Xd5-d3, thì Đen đi Ve4-f4 và Trắng sẽ chiếu hết Đen bằng nước Xd7-d4 ngay tại trung tâm bàn cờ.

2. Chiếu hết bằng Hậu

Trên thực tế thì nếu chỉ một mình Hậu, không có sự hỗ trợ của Vua nhà, thì không thể chiếu hết Vua đối phương được, ngay cả khi ở các góc của bàn cờ. Nhưng ngược lại, chỉ cần một mình Hậu có thể đẩy được Vua đối phương vào góc bàn cờ.

Ví dụ, thế cờ như ở hình 40 cho thấy, hiện tại bên Trắng có Va3 và Hb7; Còn Đen Vua đang ở d6 (Vd6). Nhìn thế trận này, ta thấy ngay quân Vua Đen đứng gần góc a8 nhất. Vì vậy Trắng phải làm sao không cho Vua Đen đi vào cột "e".

1. Hb7-e4	Vd6-d7
2. He4-e5	Vd7-c6
3. He5-d4	Vc6-c7
4. Hd4-d5	Vc7-b6
5. Hd5-c4	Vb6-b8
6. Hc4-c5	Vb7-b8
7. Hc5-c6	Vb8-a7
8. Hc6-b5	Va7-a8

Hình 40

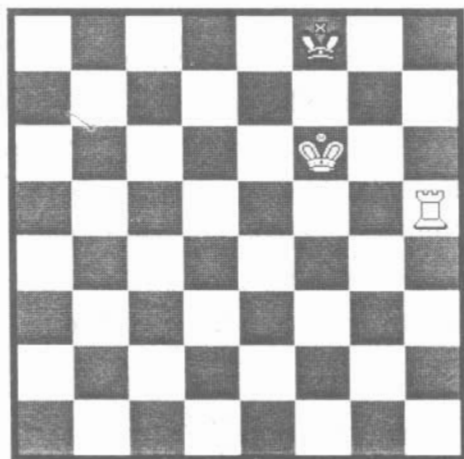
Đến nước này quân Hậu Trắng đã đẩy được Vua Đen vào góc bàn cờ. Nhưng ở đây, cũng xin nói một điều là thế thắng đang trong tay Trắng, nhưng ở nước tiếp theo nếu không tỉnh táo đi nước sai lầm thì sẽ trở thành Hoà cờ, khi Đen hết đường đi... (Nếu 9. Hb6 thì hoà cờ).

Muốn thắng phải có sự hỗ trợ của Vua, nên Trắng đi tiếp:

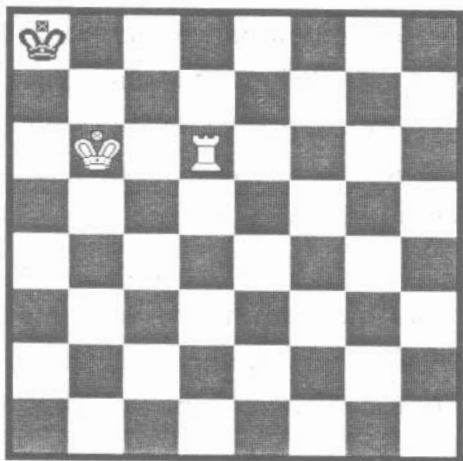
9. Va3-b4	Va8-a7
10. Vb4-c5	Va7-a8
11. Vc5-c6	Va8-a7
12. Hb5-b7#	

3. Chiếu hết bằng một Xe

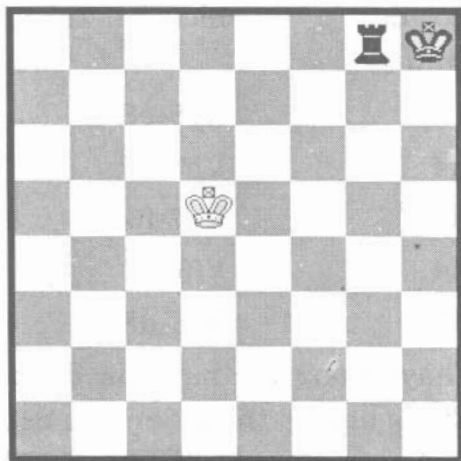
Trong lý thuyết cũng như thực tiễn chơi cờ đã cho thấy: Một quân Xe chỉ có thể chiếu hết mình Vua đối phương ở bên cạnh hay góc bàn cờ. Khi tấn công ở cạnh bàn cờ, cần phải chiếm 5 ô của Vua và dùng quân Xe tấn công vào ô thứ 6 nơi Vua đang đứng. Xe có thể chiếm hai ô và tấn công vào ô thứ ba. Vua của bên mạnh hơn phải chiếm được 3 ô. Tình thế trận đánh dẫn tới thế đối Vua, và hai Vua ở cách nhau 1 ô theo hàng ngang hay cột dọc. Ví dụ như hình 41, Vua Trắng và Vua Đen đang ở thế đối Vua và cách

Hình 41 .

Hình 42

Hình 43

nhau 1 ô hàng ngang (Trắng Vf6, Đen Vf8). Vua Trắng f6 lúc này chiếm của Vua Đen f8 ba ô, đó là: e7, f7 và g7, và Xe Trắng chiếu hết bằng nước Xh5-h8#. Còn nếu ta quan sát trên hình 42, thì lại thấy rằng, lúc này không có thể đối Vua ở trong góc. Con Xe Trắng chiếu hết bằng nước đi Xd6-d8#.

Để các bạn có điều kiện nắm vững hơn về kỹ thuật chiếu hết một mình Vua bằng một Xe, chúng tôi xin phân tích một phương pháp dồn Vua của Xe và Vua để bạn rõ. Thế cờ như ở hình 43 cho thấy: Hiện tại bên Trắng Vua đang ở d5; bên Đen Vua ở h8 và Xe ở g8. Lúc này Đen cần phải xác định dồn Vua Trắng vào phía nào của bàn cờ. Giả sử dồn Vua Trắng về cột dọc “a” để chiếu hết thì ván cờ được thực hiện như sau:

1...	Xg8-e8
2. Vd5-d4	Vh8-g7
3. Vd4-d5	Vg7-f6
4. Vd5-d4	Vf6-f5!
5. Vd4-d5	Xe8-d8+!

Ở nước này, trong lúc hai Vua đang ở thế đối nhau theo hàng ngang, thì nước chiếu này buộc Vua Trắng phải chuyển từ cột “d” sang cột “c”.

6. Vd5-c5	Vf5-e6!

Bên Đen đi nước này lại “mời” Vua Trắng vào thế đối Vua ở c6, nhưng Trắng lại cố gắng thoát khỏi

7. Vc5-c4 Ve6-e5

8. Vc4-c3 Ve5-e4

9. Vc3-c2 Ve4-e3

10. Vc2-c1 Ve3-e2

Tới đây Vua Trắng không còn khả năng tránh khỏi thế đối Vua. Nước tiếp nếu Vua Trắng tự nguyện tiến ra tuyến “b” thì bên Đen bằng nước đi Xd8-c8+ sẽ đẩy Vua Trắng sang cột dọc “b”.

11. Vc1-c2 Xd8-c8+!

12. Vc2-b3 Ve2-d3

13. Vb3-b4 Xc8-c1

Ở nước này, nếu như Đen đi 13... Vd3-d4, thì Trắng sẽ 14.Vb4-b3 và làm cho bên Đen không tiến triển được. Do vậy Đen đã đi một nước chờ để buộc Trắng vào thế đối Vua.

14. Vb4-b5 Vd3-d4

15. Vb5-b6 Vd4-d5

16. Vb6-b7 Vd5-d6

17. Vb7-b8 Vd6-d7

Bây giờ Trắng phải rơi vào thế đối Vua

18. Vb8-b7 Xc1-b1+

19. Vb7-a6 Vd7-c7!

Hai Vua lúc này lại có khoảng cách bằng nước đi của Mã

20. Va6-a5 Vc7-c6

21. Va5-a4 Vc6-c5

22. Va4-a3 Xb1-b8

23. Va3-a2 Xb1-b8

24. Va2-a3 Xb8-b7!

Ở nước này nếu Đen đi ngay 24... Vc4-c3 thì không mang lại gì cả, bởi vì Vua Trắng đã rút khỏi thế đối Vua, nên Đen đã đi một nước chờ.

25. Va3-a2 Vc4-c3

26. Va2-a1 Vc3-c2

27. Va1-a3 Xb7-a7#

Đến đây Vua Trắng đã bị bên Đen dùng Xe chiếu hết ở nước 27. Nhưng cũng ở thế cờ như hình 43 bên Đen còn có thể chiếu hết bên Trắng với số nước ít hơn nhiều sau khi đẩy được Vua Trắng vào góc. Ván cờ được thực hiện như sau:

1... Xg8-e8

2. Vd5-d4 Vh8-g7

3. Vd4-d5 Vg7-f6

4. Vd5-d4 Xe8-e5!

Bên Đen có ý đồ dẫn Vua Trắng cả theo cột dọc lẫn hàng ngang

5. Vd4-d3	Vf6-f5
6. Vd3-d4	Vf5-f4
7. Vd4-d3	Xe5-e4
8. Vd3-c3	Vf4-e3
9. Vc3-c2	Xe4-c4+
10. Ve2-b3	Ve3-d3
11. Vb3-b2	Xc4-c3
12. Vb2-b1	Xc3-c2
13. Vb1-a1	Vd3-c3
14. Va1-b1	Vc3-b3
15. Vb1-a1	Xc2-c1#

4. Chiêu hết bằng hai Tượng

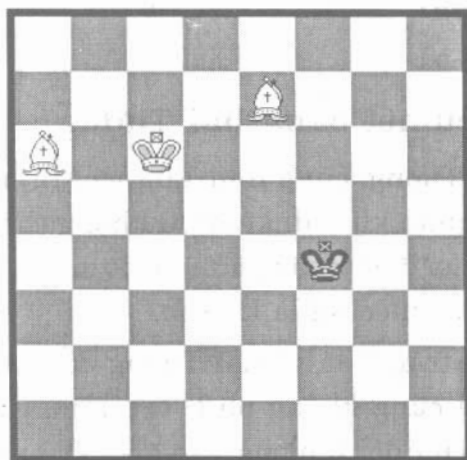
Vua và Tượng, cũng như Vua và Mã, nếu không có những quân khác đi kèm thì không thể chiếu hết được khi Vua đối phương đứng một mình, vì vậy ván cờ cuối cùng được coi là Hoà cờ.

Còn thế trận Vua và hai Tượng để đạt được một trận thắng cũng không phức tạp lắm, chỉ cần đẩy được Vua của đối phương vào góc. Điều này muốn đạt được nhất thiết phải có sự hỗ trợ của Vua bên mình và Tượng lúc nào cũng ở hai đường chéo bên

cạnh, trong khi tạo một hàng rào kín đối với Vua đôi phương.

Ví dụ thế cờ như ở hình 44, cho thấy bên Trắng có Vc6, Ta6 và Te7; bên Đen Vua đang ở f4. Bên Trắng muốn chiếu hết bằng hai Tượng phải đẩy được Vua Đen về góc bàn cờ và cục thế đã diễn ra như sau:

1. Vc6-d5	Vf4-e3
2. Te7-c5+	Ve3-f4
3. Tc5-d4	Vf4-f5
4. Ta6-d3+	Vf5-f4

Hình 44

Đến đây hai quân Tượng của Trắng đã cắt đứt đường di chuyển lên trên bàn cờ, làm cho Vua Đen hạn chế phạm vi hoạt động.

- 5. Vd5-e6 Vf4-g5
- 6. Td4-e3+ Vg5-g4
- 7. Td3-e2+

Nước này bên Trắng có thể dời con Tượng d3 đang khống chế đường chéo b1-h7, bởi vì đã có Vua Trắng đang đứng ở e6 không cho Vua Đen tiến lên f5.

- 7... Vg4-g3
- 8. Ve6-f5 Vg3-g2
- 9. Vf5-g4 Vg2-h2

Nhiệm vụ trước tiên đẩy Vua Đen vào góc, đến đây coi như bên Trắng đã hoàn thành, còn để đạt được mục đích chiếu hết nhanh chóng phải làm sao đưa được Vua Trắng đến ô g3 hoặc f2. Nghĩa là đặt Vua ở khoảng cách bằng nước đi của Mã so với ô ở góc bàn cờ.

- 10. Vg4-f3!

Trắng đi nước này (Vf3) tưởng như thả cho Vua Đen tự do, nhưng không phải thế. Nước này Trắng nếu không tính kỹ, đi nhầm nước Te2-f3? thì sẽ dẫn đến thế bí nước của Đen, và Hoà cờ.

10... Vh2-h3

11. Vf3-f2 Vh3-h4

Lúc này Vua Trắng đã chiếm được ô g2 cần thiết, thì trận đấu tất phải kết thúc. Các quân Tượng Trắng lại đẩy Vua Đen vào góc, đầu tiên là nước đi chờ của Tượng.

12. Te3-d2

Nước này Tượng Trắng có thể đi đến bất kỳ ô nào trên đường chéo c1-h6, trừ ô g5 vì Vua Đen sẽ ăn ngay Tượng Trắng.

12... Vh4-h3

13. Td2-g5! Vh3-h2

14. Te2-f1! Vh2-h1

15. Tf1-g2+ Vh1-h2

16. Tg2-f4#

Đến đây bên Trắng đã thắng bằng quân Tượng f4.

- Một ví dụ khác, như ở hình 45 cho thấy trong trường hợp này bên Trắng chiếu hết chỉ bằng một quân Tượng Trắng và chỉ trong 6 nước.

1. Tb5-c6 Vc7-b8

2. Vc5-b6 Vb8-c8

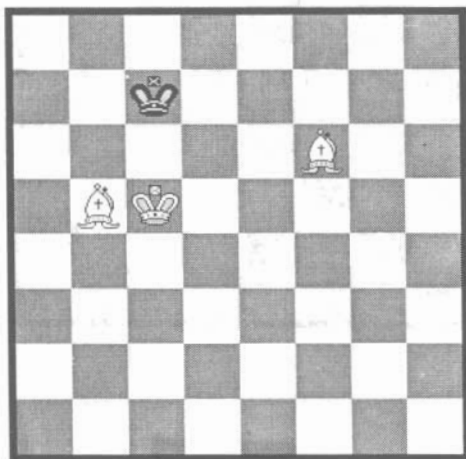
3. Tc6-b5 Vc8-b8

4. Tb5-a6 Vb8-a8

5. Ta6-b7+

Va8-b8

6. Tf6-e5#

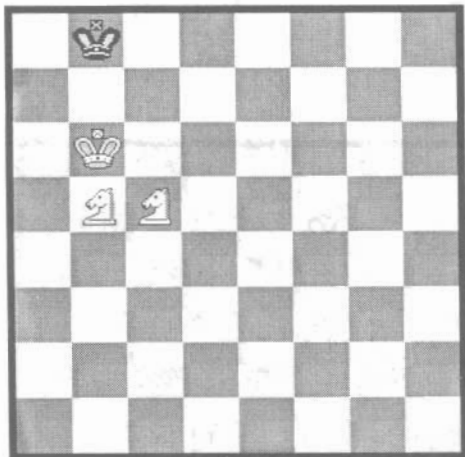
Hình 45

Qua ván cờ này cho thấy: Khi Vua Trắng đã chiếm ô b6, thì ngay lập tức phải tạo thế chiếu hết.

5. Chiếu hết bằng Mã

Hai quân Mã với sự trợ giúp của Vua, có thể đẩy Vua của đối phương đứng một mình ra bên cạnh bàn cờ và thậm chí có thể đẩy ngay vào góc, nhưng hai Mã không thể chiếu hết khi có sự phòng ngự đúng đắn!

Ví dụ, như ở hình 46, cho thấy

Hình 46

1. Mb5-a7 Vb8-a8

2. Mc5-e6

Ở nước này bên Trắng chỉ cần đi một trong ba nước sau đều dẫn đến Đen bí nước, không có nước đi và Hoà cờ.

Ba nước đó là: 2. Mc5-a6; 2. Ma7-c6 và 2. Mc5-d7. Nhưng Trắng đã không đi, cuối cùng vẫn Hoà.

2... Va8-b8

3. Vb6-a6 Vb8-a8

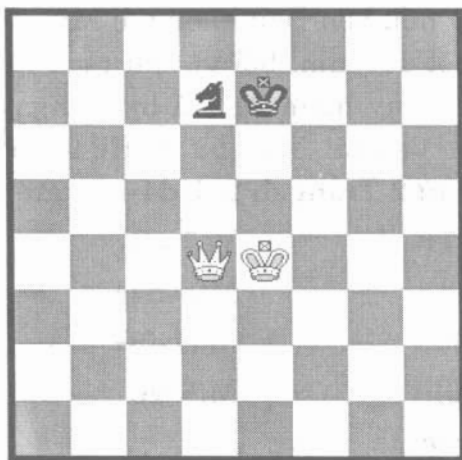
4. Me6-c7+ Va8-b8

5. Va6-b6 Thế bí nước (Hoà)

II. HẬU CHỐNG LẠI MÃ; TƯỢNG; TỐT

1. Hậu chống Mã

Một Vua, một Hậu muốn thắng được một Vua, một Mã, chỉ có cách Vua bên Hậu phải tìm mọi cách đưa gần đến Vua bên Mã và đẩy được Vua bên Mã ra cạnh bàn cờ. Song cần hết sức chú ý là làm sao không cho Mã có thể chiếu được Vua bên Hậu.

Hình 47

Ví dụ, như ở hình 47, cho thấy:

1. Ve4-f5!

Nước này bên Trắng đã đi rất hay và đã chứng tỏ được sự tính toán. Nước này Vua Trắng đã được bảo vệ.

Nếu như không tính toán, tiện tay đi nước 1. Ve4-d5 thì rất sai lầm bởi vì sau đó Đen sẽ đi 1... Md7-f6+ 2. Vd5-e5 Mf6-d7+. Còn nếu không đi Vua mà nước này lại đi Hậu thì còn tồi tệ hơn: 1. Hd4-d5?, đây là một nước đi sai lầm bởi vì sau đó Đen sẽ đáp lại bằng 1.... Md7-f6+, lúc này bên Trắng sẽ mất Hậu.

1.....

Md7-f8

Nước này nếu bên Đen không đi Mf8, mà đi Mb8 thì đó là một sai lầm, bởi vì nếu tách Mã ra khỏi Vua thì rất nguy hiểm và Mã bị ăn ngay (nước đi như sau: 1. Ve4-f5! Md7-b8 2. Hd4-e5+ ăn Mã, hoặc nước thứ 2 Trắng đi 2. Hd4-b4+ ăn Mã).

2. Hd4-g7+

Ve7-e8

3. Vf5-f6

Mf8-d7+

4. Vf6-e6

Md7-f8+

5. Ve6-d6!

Mf8-g6

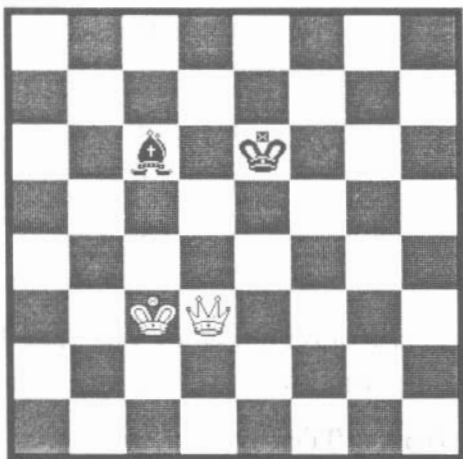
6. Hg7xg6#

Đến đây một Hậu đã thắng một Mã

2. Hậu chống Tượng

Hậu là một quân rất mạnh, nó có thể ăn quân Tượng một cách dễ dàng khi chống lại. Nhưng một Vua, một Hậu muốn thắng được một Vua, một Tượng, thì Hậu phải nhờ vào sự trợ lực của Vua bên mình để đẩy Vua của bên Tượng ra bên cạnh bàn cờ,

sau đó chiếu hết hoặc lúc đầu ăn Tượng sau đó chiếu hết.

Hình 48

Nếu quân Tượng của bên yếu chỉ đi ô trắng như trên hình 48 thì Vua bên Hậu sẽ đi ở các ô Đen, còn nếu tượng chỉ đi ô Đen, thì Vua bên Hậu sẽ chỉ đi ở ô Trắng.

Như ở hình 48 cho thấy: bên Trắng có Vc3 và Hd3. Còn Đen có Ve6 và Tc6. Tượng bên Đen đang đứng ở ô trắng nên Trắng đã sử dụng cách đánh sau:

1. Vc3-d4 Ve6-d6

Bên Đen cần phải chú ý Vua và Tượng không được tách xa nhau, bởi vì nếu tách xa nhau thì rất nguy hiểm và sẽ dẫn đến mất Tượng. (Ví dụ: Giả sử

nước này Đen không đi Ve6-d6, mà thay bằng Ve6-f6 tách xa quân Tượng thì nước tiếp Trắng: 2. Hd3-d6 chiếu Tượng bắt Tượng Đen).

2. Hd3-g6+	Vd6-d7
3. Vd4-c5	Tc6-b7
4. Hg6-f7+	Vd7-c8
5. Hf7-e8+	Vc8-c7
6. He8-e7+	Vc7-b8
7. Vc5-b6	

Đến đây dù cho bên Đen có đi Vua hay Tượng thì bên Trắng cũng chỉ chiếu hết trong hai nước đi.

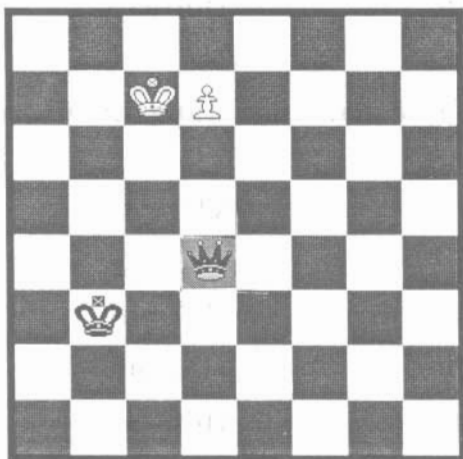
3. Hậu chống Tốt

Hậu chống Tốt, để giành phần thắng cũng không khó khăn gì lắm, loại trừ một vài trường hợp Tốt ở gần đường ngang cuối cùng và được Vua hỗ trợ.

Ví dụ, như trong hình 49, bên Trắng có thể phong cấp cho Tốt thành Hậu bằng nước đi d7-d8, sau đó buộc Hậu Đen phải ăn quân vừa phong và trận đấu rõ ràng là Hoà. Còn giả sử như bên Đen đẩy được Vua Trắng khỏi ô d8 và dùng Hậu chiếm ô này, thì quân Hậu Đen sẽ bao vây Tốt. Lúc này bên Đen chỉ việc di chuyển quân Vua và thắng Trắng một cách đơn giản.

Nhưng bên Trắng, Vua cố gắng không cho Hậu Đen vào ô d8, và cục cờ diễn ra như sau:

- 1... Hd4-c5+
2. Vc7-b7 Hc5-a5

Hình 49

Bên Đen đi nước này vẫn nuôi ý tưởng chiếm ô d8.

3. Vb7-c8! Ha5-a8+
4. Vc8-c7 ...

Bằng con đường này không thể thắng được. Đối với bên Đen để đưa Vua ra khỏi d8 và không cho bên Trắng có khả năng phong cấp cho Tốt thành Hậu chỉ có một thủ pháp là buộc Vua Trắng phải chiếm ô phía trước Tốt Trắng. Khi Vua Trắng đã chiếm ô d8, thì Đen sẽ tranh thủ tăng nhanh nhịp độ để di chuyển lại gần Vua và bằng cách sau đây sẽ đạt được điều này.

1....	Hd4-c5+
2. Vc7-b7	Hc5-d6!
3. Vb7-c8	Hd6-c6+!
4. Vc8-d8	

Mục đích sẽ đạt được, tăng nhanh nhịp độ sẽ thắng

4...	Vb3-c4
5. Vd8-e7	Hc6-c7
6. Ve7-e8	Hc7-e5+
7. Ve8-f7	He5-d6!
8. Vf7-e8	Hd6-e6+
9. Ve8-d8	Vc4-d5
10. Vd8-c7	He6-c6+
11. Vc7-d8	Vd5-e6

Đến đây Đen chiếu hết chỉ trong hai nước đi tiếp.

BÀI TẬP

1. Trong thế cờ: Trắng: Va1, Hh1; Đen: He5. Hãy bằng thủ pháp ở trên (vừa trình bày) đẩy Vua Đen vào ô h8, sau đó dẫn Vua Trắng đến và chiếu hết.

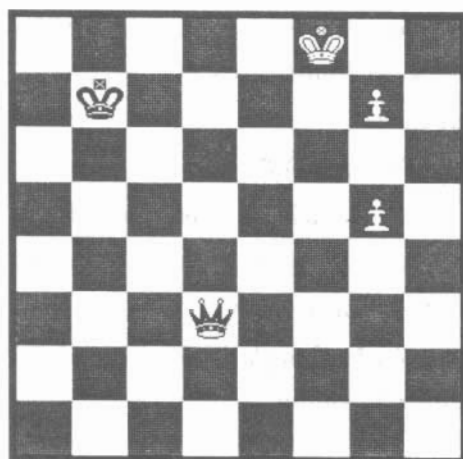
2. Hãy giải thế cờ:

Trắng: Vh1, Xa1, b1; Đen: Ve7

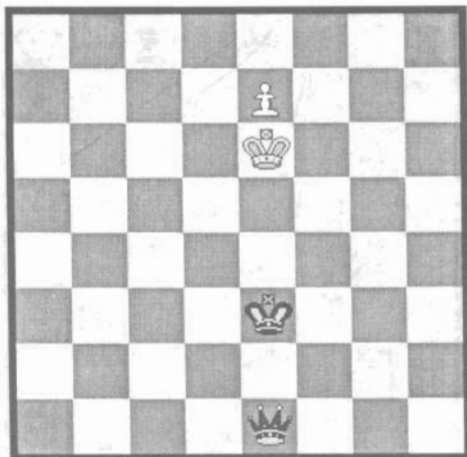
Trắng đi trước chiếu hết trong bao nhiêu nước đi?

Hình 50

Hình 51

Hình 52

3. Trong thế cờ như ở hình 50, sau khi thí Hậu, bằng cách nào Trắng chiếu hết trong 3 nước đi.

4. Hãy giải thế cờ

Trắng: Vg6, Xh4; Đen Vf8

Trắng đi trước và chiếu hết trong hai nước đi

5. Trong thế cờ như ở hình 51, bên Đen có thể thắng khi đi bất kỳ một nước cờ nào không?

6. Trong thế cờ như ở hình 52, bên Đen có thể thắng khi đi bất kỳ một nước nào không?

PHẦN III

NHỮNG NGUYÊN TẮC CHƠI CỜ VÀ CÁCH XÁC ĐỊNH GIÁ TRỊ CỦA CÁC QUÂN VÀ TỐT TRONG TỪNG THỜI ĐIỂM TẤN CÔNG - PHÒNG THỦ

I. MỘT SỐ NGUYÊN TẮC CHƠI CỜ VUA

Sau khi làm quen với tất cả các nguyên tắc chơi, người mới học chơi cờ có thể tự mình bắt đầu học chơi độc lập. Chỉ sau một vài ván đầu bỡ ngỡ, các kiến thức về những nguyên tắc chơi cờ sẽ được củng cố. Tuy nhiên trong lúc học chơi các ván cờ, người mới học cũng cần học và thực hành cả cách ghi lại các nước đi, sẽ đi đã được hướng dẫn (cả cách ghi đầy đủ và vắn tắt).

Ngay từ những nước đi đầu tiên, đối với tất cả những người mới học chơi cờ Vua đều có chung một suy nghĩ trong hàng loạt những câu hỏi mà chưa thể giải ngay được, đó là: Phải bắt đầu đi như thế

nào? Có những quân nào cần triển khai trước, những quân nào sau, giá trị của các quân cờ ở từng giai đoạn, trong tấn công và phòng thủ ra sao? vân vân và vân vân...

Để giúp cho các bạn mới học chơi có thể từng bước tháo gỡ dần những thắc mắc của mình. Xin mời các bạn hãy theo dõi sự diễn biến của một số ví dụ về triển khai ván cờ rồi sẽ rõ.

Ví dụ 1. Trắng đi trước.

1. f2-f4

....

Bên Trắng đi nước đầu tiên này, không được coi là nước mạnh nhất, bởi vì nó không mở được đường cho quân Trắng, và như vậy sẽ không tạo được khả năng triển khai nhanh chóng các quân ra ngoài. Ngoài ra đi nước này vô tình đã để trống vị trí của Vua Trắng.

Trong một ván đấu, trước tiên cần phải huy động toàn bộ lực lượng cho cuộc đấu sắp tới và để làm được điều này cần phải có từ 10 - 15 nước đi. Những nước này được gọi là giai đoạn đầu hay giai đoạn khai cuộc.

1....

e7-e5

Đen đi nước này là nước mạnh. Tuy rằng Đen hy sinh Tốt nhưng sẽ được bù đắp lại bằng những ưu thế như: Giải phóng được đường cho quân Hậu Đen và quân Tượng ở ô Đen, đồng thời tạo thuận lợi cho

việc triển khai quân nhanh chóng. Trường hợp này được gọi là thí quân để mở đường cho Vua.

Ngoài nước này, bên Đen cũng có thể đổi thành đi 1... d7-d5, một nước còn hay hơn vì nó mở đường cho quân Hậu và quân Tượng đứng ở ô Trắng.

2. f4-e5

....

Ở nước này, nếu bên Trắng, không suy tính kỹ sẽ ăn Tốt Đen thì đó là một nước đi vô bổ chỉ làm mất đi thời gian triển khai quân. Tốt nhất là nên tiếp tục 2. e2-e4, khi đó cho là đến lượt mình bên Trắng chuyển nước thí quân mở đường cho bên Đen.

2...

d7-d6

Bên Đen đi nước này có ý đe dọa đi nước tiếp theo 3... d6xe5. Trắng có thể bảo vệ Tốt của mình bằng nước đi 3. Mg1-f3, nếu đưa thêm Mã vào trận thì Trắng sẽ có nước đánh trả chính xác.

Tuy nhiên ở nước này, nếu Đen không đi d7-d6 thì cũng có thể đi quân Hậu lên h4 chiếu Tượng. Thực tế cho thấy, đại đa số những người mới học chơi cờ rất thích các nước chiếu, mặc dù các nước này là không có lợi. Thực vậy nếu ở nước này Đen đi 2... Hd8-h4+ thì Trắng sẽ 3. g2-g3 tấn công lại Hậu Đen buộc Hậu lại phải rút về và vì vậy chỉ làm mất thêm thời gian mà thôi.

3. e5xd6

Tf8xd6

4. Mb1-c3?

....

Trắng đi nước này, có lẽ quá vội vã, đã không quan tâm đầy đủ đến sự trống trải của quân bên mình, đó là lúc này cần thiết phải có nước đi 4. Mg1-f3.

4... Hd8-h4+!

Đến lúc này Đen đi quân Hậu lên h4 chiếu Tướng Trắng là rất đúng lúc, vì nước chiếu tạo điều kiện cho sự tiếp tục dẫn đến thắng lợi.

5. g2-g3

Một nước đi, không có một sự thay đổi nào khả dĩ hơn.

5... Hh4-g3+!

Đen quyết định thí Hậu đổi lấy Tốt, hay nói cách khác là hy sinh Hậu để bảo vệ Tốt. Nước này Đen cũng có thể chơi với kết quả bằng cách đi 5... Td6xg3+

6. h2xg3 Td6xg3# (hết cờ)

Tóm lại: Như chúng ta đã thấy: Do bên Trắng đã mắc sai lầm coi thường sự triển khai quân, nên đã bị thua nhanh chóng.

Vi dụ 2: Một ván cờ tiếp theo để bạn đọc có điều kiện hiểu rõ thêm tầm quan trọng của việc triển khai quân trong giai đoạn đầu đó là mở Tốt.

1. f2-f4 e7-e5

2. e2-e4

Trắng đi nước này hay hơn nước 2. f4xe5. Một nước hy sinh Tốt để mở đường cho Vua.

2... Tf8-c5

Đen triển khai Quân, bỏ qua nước ăn Tốt, một nước cờ chính xác. Đối với những người mới học chơi hãy chú ý: Đối với nước chiếu Hậu ở h4 không phải là một nước hay vì khi Trắng đi g2-g3 Hậu lại phải rút lui.

3.f4xe5?

Trắng ăn quân là dở, lúc này Trắng phải tập trung vào triển khai quân. Nước đi đúng phải là: 3. Mg1-f3.

3... Hd8-h4+!

4. Ve1-e2 Hh4xe4#

Bên Trắng có thể tránh nước chiếu hết của Đen bằng cách đi g2-g3, tuy nhiên sau nước 4... Hh4xe4+, Trắng bị mất xe. Ván cờ này lại cho thấy một sai lầm không đáng có của Trắng là khai cuộc triển khai quân không hợp lý, không thận trọng.

Ví dụ 3: Sự quan hệ của các quân trên một đường và thứ tự đi quân.

1. e2-e4 c7-c5

Một nước đi hay, Đen đi nước này là có ý định ở nước tiếp sau sẽ đi 2... d7-d5. Nếu ở nước này Đen đi ngay 1... d7-d5 thì Trắng ở nước tiếp theo sẽ đi 2. e4xd5 Hd8xd5; 3. Mb1-c3, Hậu phải rút sang a5

hay d8 và Đen sẽ từ bỏ ý định triển khai quân bên mình.

2. Mb1-c3 d7-d5

3. Mg1-f3

Vì Tốt e4 đã có Mã c3 bảo vệ, nên Trắng yên tâm tiếp tục triển khai quân của mình.

3... d5xe4

4. Mc3xe4 Mg8-f6

Nếu lúc này Trắng ăn Mã ở f6 thì: 5. Me4xf6 e7xf6, Đen có thể đưa Tượng ra d6 và sau đó sẽ đổi vị trí quân.

5. Hd1-e2

Bây giờ bên Đen cần phải đổi chỗ các quân Mã cho nhau và sau 5... Mf6xe4; 6. He2xe4 Mg8-d7 và sau đó Đen có nước 7... Md7-f6. Bằng cách này bên Đen đã nhanh chóng triển khai được các quân của mình.

5... Mb8-d7?

6. Me4-d6# (chiếu hết).

Lại một lần nữa cho thấy: Bên Đen trong ván này đã hoàn toàn không chú ý đến tình thế là Hậu Trắng và Vua Đen nằm trong cùng một cột dọc. Do đó Tốt Đen e7 bị bao vây và không thể nào ăn được Md6.

Vi dụ 4: Bên Trắng lúc đầu triển khai Tốt hợp lý,

nhưng sau đó chủ quan dẫn đến sai lầm để Đen chiếu hết ngay trong giai đoạn khai cuộc. Cũng như các ván cờ trước những tình thế như thế này rất ít xảy ra với những người đã chơi cờ lâu và có kinh nghiệm, nhưng lại thường xuyên xảy ra với người mới học chơi cờ.

1. d2-d4

Đây là nước đi hay, bởi vì nước đi này đã mở đường cho Hậu và Vua của mình.

1... Mg8-f6

Đen đi nước này là một trong những nước trả miếng chính xác cho nước đi đầu tiên của Trắng.

2. Mb1-d2?

Đây là một nước đi kém, vì nó cản đường đi ngay của quân bên mình. Nước này Trắng cần phải đưa Mã lên c3. Nước đi chính xác của Trắng lúc này phải là 2. Mg1-f3 hoặc 2. Tc1-f4 hoặc cuối cùng cũng có thể đẩy con Tốt c2-c4.

2.... e7-e5

Bên Đen sau khi quyết định thí Tốt, Đen mở đường.

3. d4xe5 Mf6-g4

Mã thoát được đòn tấn công của Tốt và tấn công lại Tốt

4. h2-h3?

Đây là một nước đi sai lầm, thiếu sự cân nhắc. Trắng dồn quân Mã chạy đến ô mà nó sẽ đến.

Đối với những người mới học chơi cờ thường rất thích dùng Tốt đi những nước như vậy, một sự vô bổ. Nước đi đúng, chính xác của Trắng ở nước này phải là: 4. Mg1-f3 bảo vệ cho Tốt.

Ở nước này sau khi Trắng đi h2-h3, Đen có thể đánh trả bằng cách ăn quân Tốt e5, nhưng Đen không ăn mà lại có cú phản công mạnh hơn, hay hơn để nhanh chóng kết thúc ván cờ.

4... Mg4-e3!

5. f2xe3

Lúc này buộc Trắng phải thí Hậu, nhưng lại ăn được Mã và Tốt của Đen. Song muốn cứu Hậu, Trắng phải chịu chiếu hết cờ.

5... Hd8-h4+

6. g2-g3 Hh4xg3#

Ví dụ 5: Các bạn hãy cùng xem xét một ván cờ nữa

1. e2-e4 e7-e5

Nước đi đầu tiên của cả bên Trắng lẫn bên Đen đều được coi là nước đi hay, vì nó đều mở thông được đường cho triển khai các quân. Ngoài ra ở giai đoạn này cuộc tranh giành để chiếm khu trung tâm của mỗi bên có một ý nghĩa rất to lớn. Ở nước này cho

thấy Trắng tập trung tấn công nhằm chiếm ô trung tâm d4 và bên Đen cũng tấn công để chiếm ô d5.

2. Mg1-f3 Mb8-c6

Bằng nước đi của Mã, Trắng đã tấn công Tốt e5, nhưng bên Đen đã có sự bảo vệ quân này. Nếu nước tiếp theo Trắng đi 3. Mf3xe5 thì Đen sẽ đi Mc6xe5 và như vậy Trắng bỏ quân Mã để lấy con Tốt là việc làm hoàn toàn không có lợi cho Trắng.

3. Tf1-c4 Tf8-c5

Sau khi hai bên triển khai các quân Tượng vào các vị trí mạnh, đã cho thấy cả hai phía đều có nước đi chính xác.

4. d2-d3 Mg8-e7

Đen đi nước hơi yếu, đứng ra quân Mã Đen phải chiếm lĩnh ô f6. Bên Trắng lúc này cần phải tấn công vào điểm yếu nhất của Đen, đó là ô f7, bởi vì ô này chỉ có một mình Vua Đen bảo vệ.

5. Mf3-g5! 0-0?

Lúc này Trắng vẫn có ý đồ đánh Mã vào f7 ăn Tốt và sẽ thắng quân Hậu. Do đó Đen cũng cần phải tự vệ bằng nước d7-d5 chứ không phải là nhập thành.

6. Hd1-h5

Nếu giả sử nước này Trắng không đi Hh5 mà đổi thành 6. Mg5xf7 thì Đen có thể đáp lại bằng 6... Xf8xf7; 7. Tc4xf7+Vg8xf7. Trong trường hợp này Trắng mất Mã và Tượng, nhưng bắt lại được Xe và

Tốt. Đối với Trắng như vậy là sự đổi quân không lợi thế.

Tiếp đây Trắng lại đe dọa bắt Vua Đen ở h7 và đây là lần thứ ba Trắng tấn công Tốt ở f7. Đồng thời lúc này bên Đen không thể chống đỡ nổi cả hai mối đe dọa này.

6... h7-h6

Đây là cách phòng thủ duy nhất để khỏi bị chiếu hết. Nếu Đen thay nước này bằng đi 6... Xf8-e8, thì 7. Tc4xf7+Vg8-f8; 8. Mg5xh7#, hết cờ.

7. Mg5xf7 Xf8xf7

Bên Đen thế cờ yếu đi trông thấy. Nếu nước này Đen thay bằng đi nước 7... Hd8-e8 thì có thể bị bắt Vua sau 3 nước: 8. Mf7xh6++ (lưỡng chiếu) Đen đi Vg8-h7; 9. Mh6-f7+ Vh7-g8 và 10. Hh5-h8# chiếu hết.

8. Tc4xf7+ Vg8-f8

Nếu Đen đi 8... Vg8-h8 thì 9. Tc1xh6 và phản công nước 9... g7xh6 dẫn đến 10. Hh5xh6# hết cờ.

9. Tf7-b3 Hd8-e8

10. Hh5xh6+ g7xh6?

Đối sự hy sinh con Hậu, bên Trắng có thể dễ dàng thắng bằng 10. Hh5-f3+Me7-f5; 11. Hf3xf5+ với quân Xe thừa.

11. Tc1xh6# hết cờ.

Lưu ý: Trong nước đi thứ 10, bên Đen cũng có thể không ăn Hậu Trắng mà đi 10... Me7-g8 để từ đó 11. Hh6-h8 Mc6-e7; 12. Tc1-g5 còn kèm theo đe dọa ăn Mã bằng nước đi 13. Tg5xe7+Tf8xe7; 14. Hh8xg7+ và 15.Hg7xg8...

Tiếp tục trận đấu khi có ưu thế về chất lượng và hai quân Tốt, Trắng buộc phải tiến tới sự đơn giản hoá cục cờ, đổi chỗ Hậu và các quân khác nhằm kết thúc ván cờ. Trên thực tế Trắng ưu thế, nhưng lúc này đã đủ để giành thắng lợi chưa? Điều này các bạn cũng đã biết một trong những nguyên tắc chơi cờ là ưu thế của quân Mã, quân Tượng khi không còn các quân khác hỗ trợ chỉ dẫn đến kết cục Hoà cờ mà thôi.

Để hiểu được ván đề này, các bạn sẽ phải nghiên cứu sâu hơn ở chương trình tiếp theo sau này.

II. CÁCH XÁC ĐỊNH (ĐÁNH GIÁ) GIÁ TRỊ CỦA CÁC QUÂN VÀ TỐT TRONG TỪNG THỜI ĐIỂM TẤN CÔNG - PHÒNG THỦ

Ở phần trước, các bạn đã được tìm hiểu và chứng kiến những ván cờ có kết thúc nhanh chóng. Tuy nhiên cũng phải thừa nhận là những ván cờ như trên rất ít xảy ra trong các giải đấu, nhưng lại rất hay xảy ra đối với những người mới chơi cờ, khi mà trình độ chưa cao. Thường thường, trong các trận đấu từ giai đoạn khai cuộc sẽ chuyển vào giai đoạn

trung cuộc ngay, những đợt tấn công và phòng thủ có sự đan xen lẫn nhau, rồi từng bước đi tới sự đơn giản hoá cục thế và chuyển sang giai đoạn tàn cuộc. Trong giai đoạn tàn cuộc, sự hơn hẳn một Tốt thường dẫn đến thắng lợi.

Vì vậy khi chơi một ván cờ, đòi hỏi người chơi phải biết được giá trị tương đối của các quân và Tốt ở từng thời điểm khác nhau. Bởi vì giá trị của các quân và Tốt là không nhất định. Ví dụ: Quân Hậu có thể chống chọi được 8 Tốt đang đứng ở các ô ban đầu, nhưng không thể chống lại được một Tốt trước Tượng hay một Tốt trước Xe đứng ở hàng gần cuối cùng.

Tuy nhiên trong thực tế phát triển của môn Cờ Vua, người ta cũng đã đưa ra được mối tương quan tương đối nhất trong việc so sánh các quân và Tốt. Mối tương quan này có thể thay đổi tùy theo tiến trình ván đấu tiến dần đến giai đoạn tàn cuộc, khi trên bàn cờ chỉ còn rất ít quân mà thôi.

Ví dụ: Trong giai đoạn khai cuộc và trung cuộc:

Một quân Mã tương đương một quân Tượng; một quân Mã hay một Tượng giá trị hơn 3 Tốt; một quân Mã và một quân Tượng tương đương 1 Xe và 2 Tốt; một quân Xe mạnh hơn 1 Tượng hoặc 1 Mã và 2 Tốt.

Còn quân Hậu ở giai đoạn này tương đương với 2 Xe; Ba quân yếu (Tượng, Mã) giá trị hơn quân Hậu; quân Hậu có giá trị tương đương 1Xe, 1 Tượng (hay 1 Mã) và 2 Tốt.

Còn trong giai đoạn tàn cuộc thì:

Một Mã tương đương 1 Tượng; 1 Mã và 1 Tượng có giá trị bằng 3 Tốt; quân Mã và quân Tượng bằng 1 Xe và 1 Tốt; 2 quân Xe có giá trị hơn quân Hậu; Ba quân yếu bằng quân Hậu; 1 quân Xe và 2 quân Yếu giá trị hơn Hậu; Hậu tương đương 1 Xe và 1 tượng (hoặc 1 Mã) và 1 Tốt.

Từ sự so sánh ở ví dụ trên cho thấy: Càng về cuối ván cờ, giá trị của Tốt càng tăng lên, đặc biệt là những quân Tốt ở gần đường phong Hậu và những Tốt đã đi rất xa, đồng thời giá trị của quân Xe ở giai đoạn này cũng tăng lên, đặc biệt là khi nó có thể hoạt động theo dòng ngang hay cột dọc bỏ trống thì sức mạnh của nó càng lớn hơn. Bởi vậy, khi trên bàn cờ còn rất ít quân và Tốt đã làm cho phạm vi hoạt động của Xe rất lớn.

Đối với những người mới tập, cần phải nắm chắc và hiểu rõ những mối liên quan này, trong khi bản thân chưa có nhiều kinh nghiệm cũng như xác định chính xác giá trị của các quân trong mọi tình huống của ván đấu.

Như chúng ta đã biết: Mục đích duy nhất của ván cờ là hai bên luôn luôn tìm mọi cách để làm sao tiêu diệt được Vua của nhau. Bởi vì nếu so sánh với các quân khác thì Vua có một giá trị đặc biệt, nên người chơi thường có ý nghĩ phải tập trung lực lượng và

bằng mọi cách kể cả phải hy sinh các quân, để làm sao có thể ăn được Vua. Khi mới ở giai đoạn khai cuộc và trung cuộc, trên bàn cờ lúc này còn nhiều quân tham chiến, nên người chơi thường đưa Vua của mình vào giữa hàng rào bảo vệ chắc chắn của Tốt và của các quân khác để tránh những đòn tấn công có thể xảy ra. Vì vậy chỉ sau khi hàng rào bảo vệ Vua bị công phá và tiêu diệt hoàn toàn hay một phần thì trận tấn công trực tiếp vào Vua mới có thể xảy ra. Dưới đây xin đưa ra một ví dụ để các bạn tham khảo và học tập.

Ví dụ, như trên hình 53, Vua bên trắng lúc này

Hình 53

đã được các Tốt g2 và h2 bảo vệ chắc chắn. Còn Vua bên Đen chỉ được bảo vệ bằng quân Mf6 để tránh đòn tấn công có thể xảy ra của quân Xe Trắng f1 và nó còn được Tốt e6 bảo vệ tránh khỏi sự tấn công của Tượng Trắng b3. Lúc này bên Trắng muốn thắng được bên Đen, chỉ còn một cách duy nhất là làm sao dồn được Vua Đen vào chỗ kín nhất của đôi phương. Nước đi có thể như sau:

1. He2-h5+!

Bên Trắng đi nước này, là sự táo bạo, dám hy sinh quân Hậu để kéo Mã từ chỗ ẩn của Vua Đen ra xa. Nếu nước này Trắng đi nước 1.fe+Txe6; 2. Hh5+g6 thì là một nước rất sai lầm.

1... Mf6xh5

Nếu Đen khép lại tránh nước chiếu của Trắng bằng Tốt “g” thì sau nước 2. Hh5xg6, Đen sẽ bị chiếu hết.

2. f5xe6++ Vf7-g6

Đây là nước đi duy nhất của Đen vì Vua đang bị lưỡng chiếu của Xe và Tốt Trắng.

3. Tb3-c2+ Vg6-g5

4. Xf1-f5+ Vg5-g6

Vua Đen thận trọng, bướng bỉnh không muốn đi quá sâu vào trận tuyến của đôi phương.

5. Xf5-f6+ Vg6-g5

Đen không thể ăn Xe f6 của Trắng, bởi vì nếu ăn Vua lại bị chiếu đôi (lưỡng chiếu) bởi Xe và Tượng.

6. Xf6-g6+

Vg5-h4

7. Xe1-e4+

Mh5-f4

8. Xe4xf4+

Vh4-h5

Vua Đen lại bị bao vây mọi phía bằng các quân Trắng, còn quân Đen lúc này ở xa không kịp về chi viện.

9. g2-g3!

....

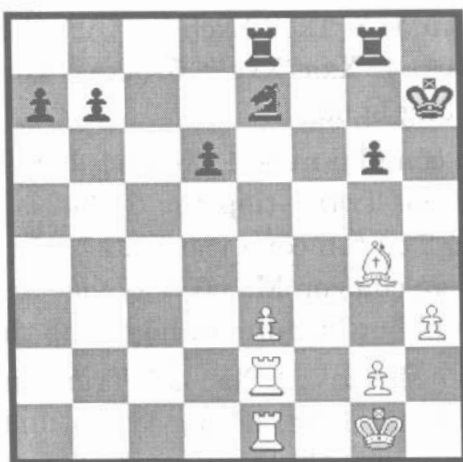
Ở nước này, dù cho bên Đen có đi bất kỳ nước nào đi nữa thì tình thế cũng không thể đảo ngược được khi bên Trắng đi tiếp.

10. Xf4-h4# chiếu hết.

Khi phần lớn các quân bị thay đổi vị trí và Vua không bị một cuộc tấn công có nước chiếu hết đe dọa thì điều gì sẽ xảy ra vào cuối ván cờ. Vua ra khỏi vòng bảo vệ và trở thành một quân tham chiến tích cực. Lúc này sức mạnh của Vua có thể so với sức mạnh của Xe. Những trận tấn công trực diện đối với Vua như vậy, trên một bàn cờ còn đầy đủ quân như ta thấy trong các ván cờ ở trên là tương đối hiếm. Thường thường trận đấu dẫn đến việc tiêu diệt Tốt và các quân của đối phương chỉ khi Vua không còn quân bảo vệ nữa, người ta mới thực hiện nước tấn công chiếu hết.

Để tiêu diệt quân của đối phương thì phải tấn

công nó. Cuộc tấn công có thể chỉ ở một phía, nhưng cũng có thể là sự tấn công lẫn nhau. Khi một Tốt tấn công một Tốt khác, quân Tượng, Hậu, hay Vua thì chính nó cũng bị tấn công. Nhưng khi Tốt tấn công Mã hoặc Xe thì chính nó cũng bị tấn công. Nhưng khi Tốt tấn công Mã hoặc Xe thì nó được an toàn. Những trận hai bên tấn công lẫn nhau thì thường dẫn đến sự thay đổi về vị trí các quân. Ví dụ: Chúng ta hãy cùng nhau phân tích trường hợp sau (Hình 54)

Hình 54

Như trên hình 54, Trắng quyết định tấn công Tốt a7 bằng cách đi Xe e1 tới a1; Còn Đen lúc này đáp lại nước đi của Trắng bằng 1... Xe8-a8. Hiện tại lúc

này Trắng có thể ăn Tốt a7 bằng nước 2. Xa1-a7, nhưng nước đi phản công của Đen là 2... Xa8-a7, làm như vậy Trắng sẽ mất 1 Xe và chỉ lấy lại được 1 Tốt. Trong khi đó theo lý thuyết cờ ở giai đoạn này 1 Xe có giá trị hơn 4 Tốt. Do đó Trắng không ăn Tốt a7 mà đi 2. Xe2-a2 và lúc này Tốt a7 đã bị tấn công 2 lần, còn được bảo vệ chỉ có 1 lần. Nếu Đen lúc này không đáp ứng biện pháp phòng ngự thì 3. Xxa7Xxa7, sự thay đổi có giá trị ngang nhau. 4. Xxa7 và tổng kết bên Đen mất 1 Tốt. Đen có thể tăng cường sự phòng thủ bằng cách đi 2... Me7-c8, nhưng sau nước 3. Txc8 Xxc8 (sự thay đổi có giá trị ngang nhau), 4. Xxa7Xxa7; 5. Xxa7, con Tốt Đen trước sau cũng bị bắt.

Để phản công lại nước 1. Xe1-a1, bên Đen có thể đi 1... Me7-c6. Trắng tiếp tục 2. Xe2-a2, lúc này Trắng đã có 2 cú tấn công vào Tốt a7, còn Tốt chỉ có một sự bảo vệ của con Mã c6. Vậy việc ăn Tốt a7 có đe dọa Đen không? Chúng ta hãy cùng thử xem:

3. Xa2xa7 Mc6xa7; 4. Xa1-a7. Trắng sau đợt tấn công này đã mất 1 Xe, nhưng lại ăn được 1 Mã, 1 Tốt. Theo lý thuyết thì lúc này 1 Xe bằng 1 Mã và 2 Tốt, như vậy qua đợt đổi quân này Trắng vẫn bị thiệt hại. Trong tấn công, điều quan trọng không phải là các đợt tấn công, mà cái chính là chất lượng của các đợt tấn công đó. Để tấn công vào đối phương, trước hết sử dụng quân tấn công đối phương bằng

các quân có giá trị là không lợi. Trắng sẽ 2. Tg4-f3 khi đe dọa đổi chỗ sang c6, còn sau đó dọa ăn Tốt a7. Nước phòng thủ đơn giản nhất của Tốt a7 là đi nước 1... a7-a6. Trắng có thể đánh Tốt a6 bằng quân Xe thứ 2 và Tượng sau khi đi 2. Xe2-a2 và nước 3. Tg4-e2, và dù sao thì việc ăn Tốt a6 cũng tỏ ra không có lợi lắm. Mất quân Tượng Trắng chỉ ăn được 2 Tốt. Do vậy dùng các quân tấn công Tốt đôi phương có một Tốt khác bảo vệ đã không đạt được mục đích.

Chúng ta hãy lấy một ví dụ khác, ván cờ bắt đầu bằng các nước đi 1. e2-e5 e7-e5; 2. Mg1-f3 Mb8-c6. Bên Đen đi nước Mã đã bảo vệ được Tốt e5 đang bị Mã Trắng f3 đe dọa, tiếp theo 3. Tf1-c4, có ý tấn công Tốt f7 của Đen, nhưng Tốt này lại được Vua bảo vệ khá vững 3... Tf8-c5. nước tấn công này đối với Tốt Tf2 Trắng vẫn an toàn; 4. d2-d3 Mg8-f6; 5. Mf3-g5 (Hình 55)

Bằng nước đi Mã lên g5, bên Trắng đã tăng cường thêm lực lượng tấn công vào vị trí f7 của Đen, để có thể ăn Tốt f7 bằng Mã hay Tượng. Nước đi tiếp 5... Hd8-e7 là một nước đi dở. Mặc dù đi nước Hậu lên e7 thì Tốt f7 sẽ được bảo vệ 2 lần, nhưng ta hãy xem điều gì sẽ xảy ra; 6. Tc4xf7+He7xf7; 7. Mg5xf7. Lúc này bên Trắng đã bị mất con Mã và con Tượng, nhưng bù lại Trắng ăn lại được Hậu và Tốt của Đen. Theo lý thuyết Đen bị tổn thất ngang như mất một quân yếu.

Hình 55

Ở nước thứ 5 này bên Đen có thể bảo vệ Tốt f7 bằng 5... Xh8-f8; 6. Mg5xf7. Và như vậy qua đợt tấn công này Trắng mất 1 Mã, 1 Tượng để ăn 1 Tốt, 1 Xe Đen. Như vậy Trắng lúc này lại bị tổn thất như mất 1 Tốt.

Dù sao nước đi 5... Xf8 của Đen cũng không hay lắm, bởi vì đi nước này thì bên Đen đã mất quyền nhập thành gần và vì vậy rất khó khăn đưa Vua vào nơi an toàn. Nước đi chính xác và hay của Đen ở nước này phải là: 5... 0-0!; Bên Đen đã nhập thành và cũng đồng thời bảo vệ được Tốt f7 lần thứ hai. Bên Trắng có đáng đi nước 5. Mf3-g5 hay không.

Phải nói ngay nước đi này là sai lầm và được coi như nước trả miếng của Đen dẫn đến mất thời gian.

Một số những ví dụ vừa đưa ra, phân tích trên đây, đã cho thấy một điều là tấn công, phòng thủ thay đổi vị trí chiếm một vị trí to lớn trong khi chơi cờ. Đối với người mới học chơi cờ thì nhất thiết phải được nghiên cứu, tập luyện và thực hành một cách đầy đủ và nghiêm túc.

Người mới chơi cờ cần phải hết sức chú ý và hạn chế những nước đi vô bổ, thậm chí sai lầm mang lại thiệt thòi lớn cho lực lượng ngay từ lúc đầu tập chơi cờ. Khi chơi cờ, đặc biệt là trong lúc thi đấu, cần phải biết tập trung mọi suy nghĩ của mình vào ván chơi, không quan tâm đến bên ngoài.

Khi quân đang trong tình huống bị tấn công hay sắp bị tấn công, người cầm quân sẽ không có những phản ứng mau lẹ và chính xác nếu không có sự chuyên tâm rèn luyện hình thành cho bản thân khả năng nhìn bao quát của ván đấu.

Thói quen của người chơi cờ ghi lại các nước đi khi chơi cũng mang lại một lợi ích rất lớn cho người mới tập chơi cờ.

Theo kinh nghiệm của các danh thủ nổi tiếng thì khi chơi cờ trước khi quyết định đi một nước nào đó, cần phải thực hiện qua “4 bước”, đó là: Đầu tiên là

suy nghĩ, rồi ghi lại nước đi đã suy nghĩ, tiếp theo là kiểm tra lại lần thứ hai và cuối cùng là thực hiện nước đi đó. Cần phải thực hiện kỹ được nước đi đã suy nghĩ kỹ, bỏ thói quen khua tay trên quân cờ định đi.

Ví dụ, một ván cờ bắt đầu bằng các nước đi: 1. d2-d4, d7-d5; 2. c2-c4 c7-c6 (Bên Đen có thể ăn quân Tốt ở c4, nhưng sau nước 2... dc; 3. Hh4+Mc6; 4. Mf3 bên Trắng đã gỡ lại Tốt này); 3. Mb1-c3 Mg8-f6; 4. Mg1-f3 d5xc4; 5. a2-a4. Nước này đi được để không bỏ nước b7-b5 đang bảo vệ Tốt; 5... Tc8-f5; 6. Mf3-e5 e7-e6; 7. f2-f3. Bên Trắng có thể ăn ngay lập tức Tốt c4 của Đen bằng Mã, nhưng Trắng muốn bằng nước e2-e4 để đuổi Tượng Đen... 7. f8-b4; 8. e2-e4 Tf5xe4. Bên Đen đã hy sinh Tượng để đổi lấy 2 Tốt, hy vọng tấn công được Vua Trắng; 9. f3xe4 Mf6xe4 (hình 56)

Các bạn hãy nhanh chóng tính toán sẽ thấy ngay. Trên hình 56, Mã Trắng đang đứng ở e5 tấn công các quân Tốt c4, c6, f7. Quân Tượng Trắng ở f1 tấn công Tốt c4, tổng số bên Trắng có tất cả 4 lần tấn công khác nhau. Bên Đen đe dọa dùng Mã hay Tượng để ăn Mã c3. Còn ở bên Đen có hai lần tấn công sang Mã c3, còn Mã này chỉ được Tốt b2 bảo vệ một lần mà thôi. Ngoài ra Đen dọa ăn Tốt d4, có cả thảy 3 lần.

Hình 56

Sau khi xác định được số lần tấn công từ bên mình và từ bên đối phương, cần phải phân ra tiếp xem có bao nhiêu lần tấn công nguy hiểm và không nguy hiểm. Ví dụ: Khi Trắng dùng Mã e5 để ăn Tốt của Đen ở f7 hay c6 thì chẳng có gì nguy hiểm cho bên Đen, bởi vì các Tốt này đã được phòng thủ vững chắc. Còn ngược lại bên Đen nếu ăn Tốt Trắng ở d4 cũng không có lợi lắm, bởi vì Tốt đã được Hậu bảo vệ. Dùng Mã Đen e4 để ăn Mã Trắng c3 là nguy hiểm, bởi vì sau đó Trắng sẽ có nước b2xc3 và Đen Tb4xc3+ ít ra các quân Trắng đã mất giá trị. Người mới học không chỉ cần phải học cách nhìn thấy được

những đe dọa của đối phương, mà còn phải học cả cách vận dụng những biện pháp phòng thủ sao cho phù hợp, từ đó có thể tạo ra những đe dọa cho đối phương.

Trắng đi tiếp 10. Hd1-f3, nước đi bảo vệ lần hai cho Mã c3, đồng thời tấn công lần hai Tốt f7 và đe dọa chiếu hết bằng nước đi 11. Hxf7#. Ngoài ra Hậu tấn công Mã e4.

Bên Đen có thể bảo vệ Mã e4 và chống lại sự đe dọa chiếu hết vào f7 được không? Có thể được và thậm chí có thể đạt được bằng hai cách: Cách 1, đưa Mã e4 sang d6 hay f6; Cách 2 đi nước 10... f5; 11. Hh5+! g6; 12. Mxg6! Bên Đen không ăn Mã được vì nếu ăn sẽ mất Xe h8.

Bên Đen đã không thích phòng ngự, mà thích phản công nên đi 10... Hd8xd4, Đen vừa bảo vệ được Mã e4 và lần thứ ba tấn công được Mã c3. Ngoài ra Đen đã chuẩn bị rút Vua sang d8. Tiếp theo 11. Hf3xf7+Ve8-d8; 12. Tc1-g5+! Đây không phải là dơ lưng chịu đấm mà là việc đánh lạc hướng có chủ định của Mã e4 tránh khỏi đợt tấn công sang Vua Trắng 12... Me4xg5; 13. Hf7xg7 Tb4xc3+; 14. b2xc3 Hd4xc3+; 15. Ve1-e2 Hc3-c2; 16. Ve2-e3 Hc2-e4+ và trận đấu đã kết thúc bằng nước cờ chiếu liên tục, do đó Hoà.

Bây giờ chúng ta hãy chuyển sang tính toán những đợt tấn công di nhiều nước.

Ván cờ bắt đầu bằng:

1. d2-d4 d7-d5

2. c2-c4

Bên Trắng chấp nhận hy sinh Tốt. Nếu như bên Đen ăn Tốt e4, thì lần tấn công mở đầu này gọi là “thí quân cột Hậu”. Bên Đen phản công.

2... e7-e6

Đen đã bảo vệ Tốt d5 bằng một Tốt khác. ở nước này nếu như Đen đi 2... Tf5 hoặc 2... Mf6 thì Trắng sẽ ăn Tốt ở d5 và Đen 3... Mxd5; 4. e4 để trả miếng ăn Tốt của Đen. Còn nếu như ở nước thứ 3 Đen đi 3... Hxd5 thì 4.Mc3, Hậu Đen phải lùi lại và bên Trắng tranh thủ thời gian khẩn trương triển khai quân.

3. Mb1-c3

Bây giờ Tốt d5 bị tấn công 2 lần và chỉ được bảo vệ 1 lần, và như vậy bên Trắng cuối cùng chẳng được gì, duy chỉ có sự thay đổi vị trí các quân bình thường.

3... g7-g6

4. g2-g3 Tf8-g7

5. Tf1-g2

Trắng dùng hai quân và Tốt để tấn công Tốt Đen d5, tất cả Trắng có 3 lần tấn công, còn Đen chỉ có 2 lần phòng ngự. Do đó bên Đen cần phải hoặc ăn Tốt c4 hoặc chuẩn bị phòng ngự lần thứ ba. Đen đã đi tiếp:

5... c7-c6

6. e2-e4 Mg8-e7

Bốn lần Trắng tấn công, Đen cũng có 4 lần phòng ngự

7. Tc1-e3 0-0

8. Hd1-b3 (hình 57)

Hình 57

Tốt Đen d5 bị tấn công 5 lần, bên Đen không thể bảo vệ. Vì vậy Đen đã ăn Tốt Trắng ở c4 hay e4.

8. d5xe4

9. Tg2xe4

Tốt d4 của Trắng bị hai mũi tấn công của Hậu và Tượng Đen, trong khi đó nó chỉ có 1 quân Tượng e3 bảo vệ.

Thế trận các quân như ở hình 58, cho thấy quân Tốt Đen ở d5 đang bị 4 lần tấn công, trong khi đó nó chỉ được bảo vệ 3 lần. Nhưng để ăn được nó lại không thuận lợi chút nào.

Hình 58

Lần thứ 3 do Hậu đánh, nhưng chính nó lại bị Xe tấn công. Bên Trắng mất Hậu để đổi lấy Xe và Tốt, một sự đổi quân rõ ràng không có lợi.

Nước đi đúng của quân Trắng là:

1. Hd3-b5. Bên Trắng đe dọa đi nước 2. Txd5 Txd5; 3. Xxd5 Xxd5; 4. Xxd5 Xxd5; 5. Hxd5. Hậu là quân cuối cùng ăn được Tốt khi 3 quân bảo vệ Tốt biến mất.

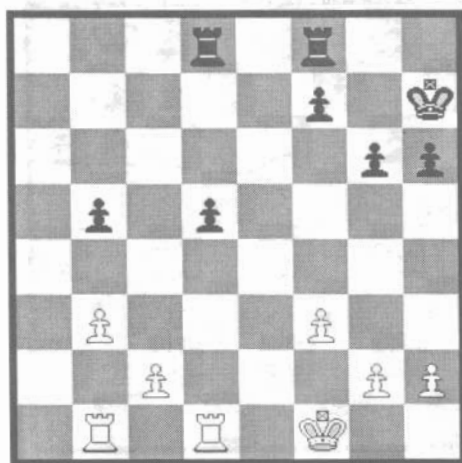
Bên Đen có thể trả miếng bằng 1... Hf8-d6. Sau khi đi nước 2. Txd5 Txd5; 3. Xxd5 Hxd5; 4. Xxd5 Xxd5; 5. Hxb7. Bên Đen bị mất Hậu và Tốt để đổi lấy 2 Xe. Nhưng bởi vì ván cờ đã gần kết thúc, mà lúc cuối ván 2 quân Xe mạnh hơn quân Hậu thì ta có thể nói thế cờ hai bên gần cân bằng.

Sau khi đã cùng các bạn tìm hiểu những điều cơ bản về tính toán trong tấn công và phòng thủ, cũng như thay đổi vị trí quân cờ. Bây giờ xin chuyển sang một vấn đề quan trọng khác là: Cái gì cần cho việc lựa chọn đối phương tấn công?

Như chúng ta đã biết, trong quá trình thực thi trận đấu thì tấn công vào mục tiêu bất động bao giờ cũng dễ hơn vào mục tiêu di động. Các quân khác dễ di động hơn Tốt. Các quân khác có thể di động theo mọi hướng còn Tốt chỉ di động một hướng về phía

trước theo cột dọc mà thôi. Do vậy mà Tốt thường bị tấn công đầu tiên. Song tấn công trực diện vào Tốt bằng các quân khác khi con Tốt này được một Tốt bên cạnh bảo vệ thì lần tấn công đó không đạt được hiệu quả. Còn đối với Tốt đứng riêng lẻ hay tụt lại thì lại là vấn đề khác. Trên thực tế (như ở hình 58), Tốt ở d5 của Đen đứng riêng lẻ và có 4 quân Trắng tấn công, nhưng bên Trắng đã không thắng nổi, bởi bên Đen đã chuẩn bị và có đủ sức bảo vệ nó.

Ví dụ một trường hợp rất hay gặp trong khi chơi như ở hình 59, đó là: Bên Trắng đi trước, con Tốt d5 của Đen đứng riêng một mình và Trắng muốn tấn công nó bằng 2 Xe.

Hình 59

Bên Trắng đi 1. Xd1-d4!

Tại sao lại đi vào d4 mà không đi vào d3 hay d2 sẽ giải thích sau. Như vậy bằng nước đi thứ 1 bên Trắng đã bao vây Tốt; 1... Xd8-d6; 2. Xb1-d1 Xf8-d8 (Bên Đen đã có thể không cần bảo vệ Tốt d5 mà có thể tấn công Tốt Trắng c2 bằng 2... Xf8-c8. Nhưng sau nước đi 3. Xxd5 Xxd5; 4. Xxd5 Xxc2, chúng bị mất Tốt ở b5. Hai đợt tấn công của bên Trắng tương đương với hai đợt phòng ngự của bên Đen); 3. c2-c4 b5xc4; 4.b3xc4... Nỗi bất hạnh của quân Đen chính là ở chỗ bị mất Tốt d5, mà không có thể ăn Tốt c4 vì đã bị mất Xe (Ba lần tấn công của Trắng, chỉ có 2

Hình 60

Hình 61

lần phòng ngự của Đen đã dẫn đến Trắng ăn được Tốt). Giả sử bên Trắng đi nước thứ nhất bằng Xe không phải tới d4 mà chỉ tới d3 hay d2 thì để phản công lại nước đi thứ 4 của Trắng (4.b3-c4) thì Đen đi 4...d5-d4! và lực lượng sẽ cân bằng.

Cũng như vậy, như ở hình 60, bên Đen có Tốt ở c7 đứng tụt lại ở phía sau. Bên Trắng ăn nó trong khi tiếp tục đi 1. Xa1-a7 Xf8-c8; 2. Xe1-c1, nếu Trắng đi nước 1. Xa1-c1 thì sẽ không dẫn đến thắng lợi do Đen 1... Xb8-b7; 2. Xc1-c3 Xf8-c8.

Trên hình 61, bên Trắng đi trước nhanh chóng dùng Xe để chiếm lĩnh tuyến "c" đang bỏ trống. Sau

khi đi 1. Xe1-c1! Bên Đen không phòng thủ nước đi tiếp theo của Trắng 2. Xc1-c6, ăn Tốt Đen.

Qua hai ví dụ ở hình 60 và 61 đã cho thấy việc dùng xe để chiếm cột dọc đang bỏ trống, sau đó tấn công Tốt đối phương từ bên sườn là rất quan trọng. Nếu như trên hình 61, bên Đen đi trước thì 1... Xf8-c8 và bên Trắng nước tiếp phải 2. Vg1-f1 để đối phó lại nước 2... Xc8-c2 bảo vệ các Tốt bằng nước đi 3. Xe1-e2. Bên Đen lúc này không cần vội vã đi nước Xc2. Trước hết Đen phải đưa Vua đến trung tâm và Tốt cánh sườn Hậu lên phía trước. Sau khi làm chủ được tuyến "c" Đen đã duy trì được ưu thế.

Chúng ta hãy xem xét cụ thể đối với các quân không di động được và ít di động.

a) Quân cờ bị bó hẹp trong tầm hoạt động của mình, do bị chính quân của mình dồn lại.

Ví dụ thế cờ như ở hình 62; Đen đi 1... b7-b5, nước đi này là sai lầm, bởi vì sau đó các nước sẽ được diễn ra như sau: 2. Mc3xb5 c6xb5; 3. Te2-f3 và con Xe Đen góc không thể tránh đòn đánh của Tượng Trắng bởi vì Xe đã bị con Mã b8 và con Tốt a7 Đen cản đường. Lúc này để tránh mất Xe, bên Đen phải đi 3... Mb8-c6; 4. Tf3xc6 Xa8-b8, nhưng cuối cùng bên Trắng ăn được 1Tốt.

Hình 62

Một ví dụ nữa, như trên hình 63, bên Đen đi trước đã tỏ ra khôn ngoan hơn đối phương, đã đi nước 1... Xe8xe2; sau đó tiếp 2. Vd1xe2 Mb4-c2. Lúc này Xe Trắng lại bị chính quân mình kìm chân và bị Mã Đen ăn mất. Tổng kết lại thì trong đợt tấn công này bên Đen đã ăn được 2 Tốt. Song cuộc tấn công do bên Đen khởi xướng đã tỏ ra sai lầm. Tiếp theo là: 3. Ve2-d1 Mc2-a1; 4. b2-b3 Mf8-e6; 5. Tc1-b2 Ma1xb3; 6. a2xb3. Bên Đen chỉ còn 2 Tốt để ăn 1 quân và cuối cùng phải chịu thua ván này. Qua đây một lần nữa lại cho thấy hiện tượng ít di động của các quân cờ.

Hình 63

b) Quân ít di động, khi đi bất kỳ nước nào cũng bị các quân và Tốt đối phương tấn công.

Ví dụ như ở trên hình 64, bên Đen đi trước, có ý đồ phong cấp cho Tốt ở cột e thành Hậu bằng nước 1... e4+; 2. Vf4Vd4 không đạt được; 3. Mc7!e3; 4. Me6+Vd3; 5. Vf3e2; 6. Mf4 chiếu Tượng và Trắng thắng. Ở nước đi đầu tiên, nếu Đen đi 1... Vd5-c6! mới là nước hay và chính xác. Mã a8 của Trắng mất khả năng thoát khỏi góc; 2. Vf3-e4 Vc6-b7 Mã bị ăn, sau đó Vua quay lại, và bên Đen thắng tàn Tốt.

Hình 64

Trong thế cờ như ở hình 65, bên Trắng đi 1. Xa1-d1 sau khi đã để các Tốt a2 và h2 cho Tượng Đen tấn công (nếu như bên Đen nước này đi 1... Te6xa2 thì Trắng 2.b2-b3! Và lúc này Tượng Đen bị rơi vào bẫy của Trắng. Và Trắng đi tiếp 3. Xa1 hoặc 3. Mc3 để ăn Tượng Đen; 2... Td6-e5; 3. Te1-c3 và bên Đen mất quân.

Còn giả sử Đen dùng Tượng d6 ăn Tốt h2 thì sao?

Sau khi đi 1... Td6xh2, Trắng không thể ăn Tượng Đen bằng cách đi nước 2.g3, bởi vì nếu như vậy Trắng sẽ bị chiếu hết bằng con Tượng Đen đang đứng ở e6-h3). Ở nước này Trắng có thể phản công

Hình 65

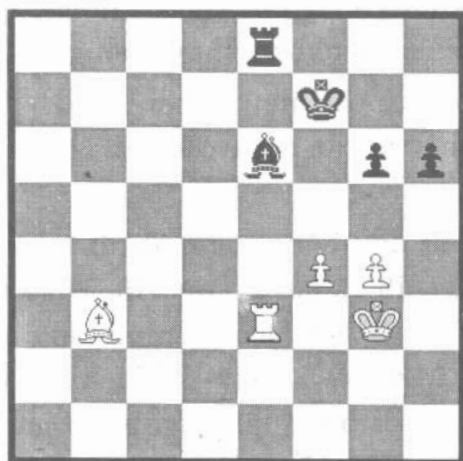
bằng nước 2.f2-f4 và Đen 2... Te6-c4; 3. g2-g3 Xf8-e8; 4. Xd1-d2 Xe8xe2; 5. Xd2xe2 Tc4xe2+; 6. Vf1xe2, Th2-g1! Tượng Đen biến mất và bên Đen chỉ còn lại 1 Tốt mà thôi. Nước đi của Trắng 1. Xa1-d1 hoá ra sai lầm; Nước này Trắng muốn hoàn toàn thoả mãn phải đi nước 1. Me2-d4 mới chính xác.

c) Quân bất động bởi vì nó bị bao vây.

Ví dụ, ván cờ bắt đầu bằng các nước đi: 1. e2-e4 e7-e5; 2. Mg1-f3 Mb8-c6; 3. Tf1-b5, d7-d6 sau nước đi này con Mã c6 của Đen bị bao vây, Mã không thể di động được bởi vì Vua bị Tượng b5 tấn công. Bên

Trắng đi nước 4.d2-d4 đe dọa ăn Tốt e5 và 5. d4-d5. Lúc này bên Đen buộc phải thoát khỏi sự bao vây hoặc tấn công Tượng bằng các nước a7-a6 và b7-b6 hoặc là đi 4... Td7, sau đó Mc6 trở nên cơ động.

Tấn công vào quân đã bị bao vây bất động là một trong những cách tích cực nhất của tấn công. Ví dụ:

Hình 66

Hình 66 cho thấy 1. Tb3xe6+ Xe8xe6; 2. Xe3xe6 Vf7xe6 dẫn đến sự thay đổi vị trí và cờ tàn Tốt, Hoà cờ.

Hình thế như ở hình 66. Trắng muốn thắng chỉ

bằng cách: 1. Xe3xe6! Xe8xe6. Lúc này quân Xe lại bị bao vây và Trắng cố gắng tấn công nó; 2. f4-f5 g6xf5; 3. g4xf5 Vf7-f6; 4. f5xe6, Trắng thắng.

Trên đây, chúng ta vừa nghiên cứu một số trường hợp tấn công như: Tấn công vào quân cờ bị bó hẹp trong tầm hoạt động của chúng; vào quân ít di động và vào quân bất động. Vậy trên thực tế, chúng ta có nên, hay không nên tấn công vào các quân đang hoạt động của đối phương hay không?

Để các bạn có thể hiểu rõ hơn về vấn đề này, xin phân tích một số ván cờ để các bạn cùng tham khảo và học tập.

Ván cờ bắt đầu bằng các nước đi 1. e2-e4 e7-e5; 2. Mg1-f3 d7-d6; 3. d2-d4 Mg8-f6. Thay thế vào sự phòng thủ Tốt e5, bên Đen tự mình tấn công vào Tốt e4; 4. d4xe5 Mf6xe4; 5. Mb1-d2! Me4xd2; 6. Tc1xd2. Bên Trắng đã đi hai quân, còn bên Đen tất cả các quân vẫn còn ở vị trí ban đầu. Tại sao lại xảy ra như vậy? Mg8 đã đi 3 nước để đổi chỗ quân Mã d2 sau khi quân Mã này đã đi 1 nước. Bên Trắng sau khi tấn công ở nước thứ năm vào Mã e4 và buộc đổi sang d2 đã tăng nhịp độ triển khai quân bên mình.

Ván cờ, bắt đầu bằng các nước đi 1. e2-e4 d7-d5; 2. e4xd5 Hd8xd5. Bên Trắng đi nước 3. Mb1-c3. Bên Trắng đã dàn quân, còn bên Đen buộc phải rút lui

bằng quân Hậu. Rõ ràng ở đây bên Trắng đã tăng tốc độ triển khai quân.

Trong cách đánh “thí quân cột Vua”, những nước đi đầu tiên là: 1. e2-e4 e7-e5; 2. f2-f4 Tf8-c5 (cách đánh thí quân cột Vua được sử dụng); 3. Mg1-f3 e5xf4? Nếu như Đen muốn ăn Tốt f4, thì phải thực hiện ngay Tc1 điều đó ở nước đi thứ hai; 4. d2-d4! Tc5-b6; 5. Tc1xf4. Cuộc tấn công vào Tượng đã cho phép bên Trắng có ưu thế hơn về Tốt ở trung tâm và ăn lại Tốt. Nước đi của Trắng 4.d4 tỏ ra rất có ích.

Những người mới tập chơi thông qua những phân tích và trình bày như ở trên, cần phải hiểu rõ và thấy được lúc này quân đối phương đang chiếm giữ một vị trí tốt hay xấu. Một khi cuộc tấn công đã buộc quân đối phương phải di chuyển từ một vị trí tốt sang vị trí xấu, thì cuộc tấn công đó có lợi. Còn trong trường hợp ngược lại là cuộc tấn công hoặc có hại, hoặc không có lợi vì chỉ là mất thời gian.

Ví dụ, trong ván cờ đã đi các nước đầu tiên là:

1. e2-e4 e7-e5; 2. Mg1-f3 Mb8-c6; 3. Tf1-c4 Tf8-c5; 4. c2-c3 Tc5-b6; 5. d2-d4 Hd8-e7 (Hình 67)

Tiếp theo sẽ đi nước 6.d4-d5. Trận tấn công này chỉ nhằm vào quân Mã Đen là chính; Giá như Mã phải rút vào a5. Sau nước đi 5... Ma5; 6. Td3 và Mã Đen bị phong toả đường rút; Còn bên Trắng đe dọa

Hình 67

nước 7. b4 ăn Mã Đen, bên Đen đánh trả 5... Mc6-b8; 6.0-0 d7-d6; 7. Tc1-g5 Mg8-f6 và bên Đen đã chơi rất hay. Ở nước thứ 6, Trắng đi 6.d5 chỉ hạn chế đường hoạt động của Tượng c4.

Ván cờ đã bắt đầu bằng các nước đi: 1. e2-e4 c7-c6; 2. Mb1-c3 d7-d5 (phòng ngự carôcan); 3. Mg1-f3 d5xe4; 4. Mc3xe4 Tc8-f5. Nước đi rất tồi. Bên Đen tấn công Mã, con Mã chuyển sang ô tốt hơn.

5. Me4-g3 Tf5-g6; 6. h2-h4! H7-h6 (nước đi 7.h5 đe dọa ăn Tượng); 7. Mf3-e5 (hình 68).

Hình 68

Cuộc tấn công đúng. Bên Trắng đe dọa đổi chỗ sang g6 để làm hỏng thế của Tốt thuộc cánh sườn Vua và buộc Tượng Đen phải rời sang một vị trí xấu 7... Tg6-h7; 8. Hd1-h5 đe dọa chiếu hết ở f7; 8... g7-g6; 9. Tf1-c4! Do Trắng đe dọa chiếu hết ở f7, bên Đen không thể ăn được Hậu; 9... e7-e6; 10. Hh5-e2 và bên Trắng chiếm được vị trí hay hơn.

BÀI TẬP

1. Nước hay có phải chính là nước đi đầu tiên d2-d4 không?
2. Nếu có Tốt c2 qua ô c3 và sau đó sang ô c4, thì Tốt Đen có thể đón đánh Tốt này trên đường đi qua được không?

3. Hãy xếp đặt trên bàn cờ hai thế: Chiêu hết và chiếu không có nước đi (chiếu bí).

4. Tốt Đen đứng ở e4. Trắng lúc đầu đi d2-d4, sau đó đi f2-f4. Bây giờ Đen có thể ăn Tốt nào trên đường đi qua (ăn Tốt qua đường).

Hình 69

5. Trong một ván cờ, có thể xảy ra tình thế: bên Trắng không chỉ có 2, mà có 4 quân Tượng được không?

6. Thế cờ như ở hình 69, bên Đen đi trước, tổ chức tấn công vào Tốt đứng riêng lẻ e5. Bên Trắng có thể bảo vệ được con Tốt này không.

7. Trong thế cờ như ở hình 70, trận đấu diễn ra xung quanh điểm f6. Khi được đi trước, bên Trắng có thể đạt được sự hơn hẳn Đen về quân số hay không?

Hinh 70

Hinh 71

Hình 72

8. Trong hình 71, bên Trắng đã dồn tất cả lực lượng tấn công vào điểm d5. Bên Trắng đi trước, kết quả trận đấu công đó sẽ như thế nào.

9. Trong thế phòng ngự “kiểu Pháp” 1. e4 e6; 2. d4 d5 sẽ phải tiếp tục 3. Me3 de; 4. Mxe4 Mf6; 5. Mxf6+ Hxf6; 6. Mf3h6; 7. h4 Mc6; 8. Tg5 (hình 72) Bạn hãy tính toán xem tấn công vào quân Hậu có lợi không?

10. Trong ván cờ có thể sau:

Trắng: Vg1, Xa1, Xc1, Tc3, Me4, a5, f2, g3, h4

Đen: Vd8, Xa8, Xh8, Te6, Mc6, b7, f6, g7, h5.

Bên Trắng đi trước; Bên Trắng có thể hy sinh Mã ở f6. Bạn hãy tính xem bên Trắng có đáng chịu mất Mã như vậy không?

PHẦN IV

TRIỂN KHAI QUÂN TRONG GIAI ĐOẠN KHAI CUỘC NHƯ THẾ NÀO?

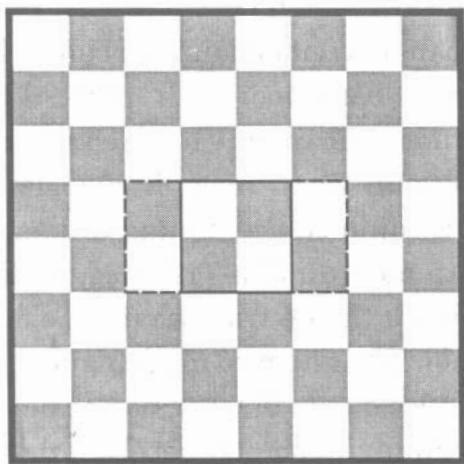
Một ván cờ có thể chia làm 3 giai đoạn, đó là khai cuộc, trung cuộc và tàn cuộc.

Ở giai đoạn đầu, giai đoạn khai cuộc, cả hai người chơi cần phải bằng mọi cách triển khai nhanh chóng lực lượng các quân và Tốt chuẩn bị cho trận chiến. Thời gian và số nước đi của giai đoạn này không có quy định cụ thể, nhưng thường thường là từ 10 đến 15 nước đi. Bên Trắng có quyền đi trước, do vậy có đủ ưu thế để triển khai, mặc dù chỉ là ưu thế nhất thời. Tuy nhiên có nhiều người đã cho rằng bên Trắng được quyền đi trước nên sẽ dễ dàng trong khai cuộc, nhưng ngược lại bên Đen đi sau nếu có cách phòng ngự đúng đắn thì cũng sẽ đạt được sự cân bằng.

Ở các phần trên chúng ta đã nghiên cứu và học tập một số ván cờ mà ở đó có sự kết thúc trận đấu ngay ở giai đoạn khai cuộc. Điều này cũng cho thấy: Chỉ có những sai lầm quá tầm thường ở ngay những nước đi đầu tiên mới có thể nhanh chóng dẫn đến thất bại nhanh chóng ở giai đoạn khai cuộc mà thôi.

Người mới chơi cờ, để không bị sai lầm khi khai cuộc, cần phải hiểu và vận dụng thuần thục những nguyên tắc triển khai cơ bản để có thể triển khai quân chính xác ngay từ những nước đi đầu tiên của giai đoạn khai cuộc.

Trong thế cờ ban đầu, các quân đều ở hàng ngang bên cạnh sau hàng rào che chắn của các Tốt và chỉ

Hình 73

có con Mã mới có thể đi được mà thôi. Còn muốn triển khai các quân khác (ngoài Mã) cần phải mở đường cho các quân này bằng cách mở Tốt lên. Để có thể triển khai quân đúng và chính xác, không phạm phải sai lầm, cần làm quen với khái niệm khu trung tâm.

Trên hình 73, những đường vạch chỉ các ô của hình chữ nhật, như c4, d4, e4, f4, c5, d5, e5, f5, đó là những ô trung tâm. Những ô này rất thuận lợi để bố trí các quân. Quân cờ đứng ở các ô trung tâm đều có thể tấn công được các ô ở giữa cũng như bên cạnh sườn. Nhưng ngược lại, những quân cờ đứng ở các ô bên cạnh sườn chỉ có thể gây ảnh hưởng đối với các ô ở giữa, chứ không thể tham gia vào cuộc chiến xảy ra ở cánh sườn bên kia. Những ô trung tâm có vạch đậm (như ở hình 73) còn quan trọng hơn nhiều, đó là hình vuông có các ô: d4, e4, d5, e5.

Mục đích ở giai đoạn khai cuộc, chính là cuộc chiến của các bên nhằm chiếm được các ô này.

Thời gian khi chơi cờ Vua, được xác định bằng những nước đi. Chỉ bằng cách này mới xác định được mục đích của giai đoạn khai cuộc. Đó là: Trong thời gian ngắn nhất, đưa một lực lượng đông nhất tham gia cuộc chiến chiếm được các ô trung tâm, đồng thời tùy theo khả năng ngăn cản quân đối

phương đạt được mục đích đó. Do đó trong các lần triển khai các ván cờ, chúng ta thường thấy những nước đi đầu tiên của quân Trắng đi trước là: 1. e2-e4 và 1. d2-d4. Nước đi 1. e2-e4 công phá được các ô d5 và f5 rồi mở đường cho Hậu và Tượng f1 của bên mình. Còn nước đi 1. d2-d4 đánh được các ô e5 và c5 và mở đường cho Tượng c1 của mình.

Cần chú ý những điểm sau đây để xác định và lựa chọn vị trí bố trí quân cờ. Vị trí các quân cờ phải biểu hiện được lực lượng, nhưng đồng thời cũng phải đảm bảo sự an toàn của chúng. Dễ dàng nhất là xác định những ô tốt nhất cho quân Mã, rõ ràng Mã đứng ở ô f3 tích cực và tốt hơn đứng ở ô e2. Quân Mã đứng ở h3 thì tồi hơn nữa. Bởi vì Mã đứng ở ô f3, có thể bao quát được 8 ô; Mã đứng ở e2 có thể bao quát được 6 ô; Còn Mã đứng ở h3 chỉ có thể bao quát được 4 ô mà thôi. Nếu trong ván cờ, người ta triển khai quân Mã đến h3, thì mục đích là để chuyển dịch rất xa sang f4 hoặc là để trung tâm hoá quân Mã.

Trong phần lớn những lần khai cuộc, đầu tiên người ta đưa quân Mã vào trận, sau đó là các quân Tượng và sau cùng là những quân mạnh hơn như Hậu và Xe.

Hậu là quân mạnh nhất. Tích cực sử dụng nó là

một điều rất thành công, nhưng không dễ dàng tìm được cho nó một chỗ an toàn.

Ví dụ, để đổi phó lại nước đi đầu tiên của Trắng 1. e2-e4 bên Đen có thể đi 1... d7-d5. Tiếp đến là nước 2. e4xd5 Hd8xd5; 3. Mb1-c3, bên Trắng triển khai quân, đồng thời tấn công Hậu Đen. 3... Hd5-a5; 4. d2-d4 Mg8-f6; 5. Tc1-d2. Rõ ràng là Hậu Đen ngay cả đứng ở a5 cũng không có hy vọng. 5... c7-c6. Bên Đen chuẩn bị rút Hậu về c7. 6. Tf1-c4, bên Trắng triển khai 3 quân yếu, trong khi đó bên Đen triển khai 1 quân. Việc rút quân Hậu sớm chỉ làm mất thời gian và bên Đen phải chống trả khó nhọc.

Chúng ta hãy bắt đầu triển khai ván đấu bằng cách khác để so sánh. Ví dụ: 1. e2-e4 e7-e6; 2. d2-d4 d7-d5; 3. Mb1-c3 Mg8-f6; 4. Tc1-g5 Tf8-b4. Cả hai bên đều bao vây các quân Mã của đối phương. Bên Đen đe dọa ăn Tốt Trắng e4; 5. e4xe5 và Trắng có thể tiếp tục bằng 5.e4-e5, khi tấn công con Mã bị bao vây. Để tránh mất quân, bên Đen phải đi: 5... h7-h6; 6. Tg5-h4 g7-g5 để dẫn đến lối chơi phức tạp 5... Hd8xd5. Nước đi như vậy là có thể được, bởi vì quân Mã c3 bị bao vây. 6. Tg5xf6 g7xf6; 7. Hd1-d2 Hd5-a5; Hậu đứng ở a5 thật tuyệt, bên Đen đã chơi hay.

Sau đây, để hiểu được bản chất trận đấu giành chiếm giữ khu trung tâm, các bạn hãy xem xét và

học tập một trong những cách khai cuộc thường gặp.

1. e2-e4 e7-e5

Những nước này mở đường cho quân Hậu và quân Tượng. Cả 2 Tốt đã chiếm các ô trung tâm và cố gắng tách sang các ô trung tâm quan trọng: Tốt e4 đánh sang d5 và f5; Tốt e5 đánh sang các ô d4 và f4. Ngoài nước Đen đi 1... e5, người ta còn thấy nước đi đầu tiên 1... e6 và 1... c6, nhằm chuẩn bị cho nước đi quan trọng 2... d5, cũng có thể đi 1... c5, công phá ô trung tâm d4 và mở đường cho Hậu Đen.

2. Mg1-f3

Bên Trắng nước này cũng có thể đi 2. Mc3, nhưng nước đi Mf3 mạnh hơn, bởi vì nước này Mã đe dọa ăn Tốt e5. Điều này đã làm cho việc lựa chọn nước đi của Đen bị hạn chế. Ngoài ra quân Mã tấn công ô trung tâm quan trọng d4. Bây giờ bên Đen phải nghĩ đến việc bảo vệ Tốt e5. Trong cách bố trí quân, bên Đen có nhiều cách phòng thủ, đó là: Phải lập tức loại bỏ cách phòng thủ Tốt bằng Hậu nhờ nước đi 2... Hf6 hoặc 2... He7. Đứng ở ô f6 Hậu có thể đoạt ở quân Mã Đen g8 một ô thuận tiện lúc Mã cần triển khai. Ngoài ra đứng ở ô f6 có thể bị bên Trắng tấn công. Bên Trắng tiếp tục đi nước 3. Mc3 với sự đe dọa đi tiếp nước 4. d5. Nước đi 2... He7, còn tồi tệ

hơn. Hậu chấn lối thoát của Tượng f8 và gây khó khăn cho việc triển khai quân sau này của bên Đen. Do đó mà Đen đi 2... Td6, không tồi lắm. Khi ngăn cản được Tốt d7, Tượng kìm hãm được việc triển khai quân Tượng c8 và Xe a8; Tốt e5 có thể được các Tốt bên cạnh bảo vệ. Nước đi 2... f6 là nước đi rất sai lầm. Nó chiếm ô để triển khai Mã và làm yếu hàng rào của Tốt đang bảo vệ Tượng Đen. Để tiếp tục đáp lại nước 2... f6, bên Trắng có thể bỏ quân Mã bằng đi 3. Mxe5! Nước đi 2... d6 rất có hy vọng, nước này củng cố được Tốt trung tâm e5, nhưng nước này của Đen cũng có nhược điểm là nước đi này đã cản đường thoát của Tượng f8 và không công phá được khu trung tâm của bên Trắng.

2... Mb8-c6!

Nước đi rất hay, Đen triển khai quân bảo vệ Tốt và tấn công sang những ô quan trọng đó là e5 và d4.

3. Tf1-c4 Tf8-c5

Khai cuộc như thế này, gọi là “kiểu Italia”. Cả hai bên cũng triển khai quân Tượng và đánh chiếm các ô d5 và d4. Ngoài ra các quân Tượng, còn nhằm các Tốt f7 và f2 đang được Vua bảo vệ, do đó chúng sẽ dễ dàng yếu đi. Giả sử nếu ở nước thứ 3, Đen đổi thành 3... Mg8-f6 “gọi là khai cuộc phòng thủ song Mã” và sau đó Trắng đi 4. Mf3-g5, bên Đen sẽ gặp khó khăn trong việc bảo vệ f7.

4.c2-c3 (hình 74)...

Trắng đi nước này có ý đồ chuẩn bị cho nước sau đi d2-d4, sau đó ở trung tâm hình thành một cặp Tốt, d4 và e4. Lập tức nước đi 4.d4 dẫn đến mất Tốt; bên Đen có 3 cú đánh sang điểm d4, trong đó Trắng chỉ có hai quân bảo vệ d4. Như vậy, những nước đi trước đây của bên Đen nhằm uy hiếp điểm d4 đã được chứng minh là hoàn toàn đúng. Nhưng hiện tại Đen cũng cần phải suy nghĩ, tính toán và đưa ra biện pháp để chống lại sự đe dọa chiếm khu trung tâm của Trắng sao cho có hiệu quả.

Hình 74

Đầu tiên là tập trung củng cố điểm trung tâm e5 bằng đi nước 4... d7-d6, và chúng ta hãy xem xét các nước đi tiếp sau:

4...	d7-d6
5. d2-d4	Tc5-b6

Nếu nước này Đen đi 5... ed thì Trắng 6. cd, Đen mất trung tâm.

6. d4xe5!
-----------	------

Rõ ràng việc đổi chỗ sang e5, dẫn đến mở tuyến “d”. Bên Trắng ăn Tốt. Nếu ở nước này đen đi 6... de thì 7. Hxd8+Mxd8; 8. Mxe5. Nếu nước thứ 7 Đen đi 7... Vxd8 thì 8.Txf7. Các nước đi sau đây lại còn tồi hơn nữa, 6... Mxe5; 7. Mxe5de; 8. Txf7+! (nước này mạnh hơn các nước đi 8. Hxd8+Vxd8; 9. Txf7); 8... Ve7; 9. Hb3Mf6; 10. Md2Xf8; 11. Tc4.

Bên Đen củng cố trung tâm bằng nước đi 4...d6 hoá ra không thoả đáng, chúng ta hãy xem xét một phương án khác.

4...	Tc5-b6
5. d2-d4	Hd8-e7!
6. d4xe5	Mc6xe5

Bên Đen có thể dẫn đến thế trận phối hợp tấn công gọng kìm, nếu 6... Txf2+; 7. Vxf2 Hc5+; 8. Te3 Hxc4; 9. Mbd2 He6. Mất Tốt e5 bên Đen ăn Tốt f2

nhưng đổi một giá quá đắt! bên Trắng đã kịp đưa Tượng sang e3 và Mã sang d2 đồng thời cũng đuổi kịp bên Đen về triển khai quân. Trong khi chơi cần phải tránh những thế trận phối hợp kiểu này vì đã làm mất thời gian triển khai quân.

7. Mf3xe5 He7xe5

8. 0-0 d7-d6

Đồng thời củng cố trước điểm e5. Nước này nếu Đen đi 8... Hxe4? Nước đi kém, sẽ dẫn đến mất Hậu khi Trắng đi 9. Xe1.

9. Mb1-d2 Mg8-f6

10. Md2-f3 He5-h5

Hậu đứng ở đây rất có triển vọng. Tiếp đó bên Đen thay đổi vị trí và có lối chơi Tốt.

• Phương pháp phòng thủ thứ hai của Đen chống bên Trắng chiếm khu trung tâm chính là phản công.

4... Mg8-f6

5. d2-d4 e5xd4

6. c3xd4

Thay thế vào việc ăn Tốt của Đen, Trắng tấn công Mã Đen bằng nước đi 6. e5, phản ứng của Đen ở nước này rất chính xác đối với cuộc chiến giành trung tâm (nước đi 6... Me4 sai lầm vì Trắng sẽ đi

7.Td5!). Lần phản công lại ngay ở khu trung tâm bằng nước đi 6...d5! Đáp lại việc rút quân Tượng c4, bên Đen tiếp tục 7... Me4.

Những người mới chơi cờ rất sợ các nước đi: 7. efdc; 8. fg, bởi vì Tốt g7 tỏ ra bị đe dọa. Thực sự như vậy sau nước Đen đi 8... Xg8 Tốt này bị mất, bên Đen hơn 1 Tốt và thế cờ mạnh hơn hẳn?

6.... Tc5-b6?

Những đợt tấn công, bên Đen dường như không tồi lắm. Chúng đã đưa ra 3 quân tấn công Tốt e4 và chuẩn bị thay đổi vị trí. Nhưng thuận lợi này khá mong manh khi bên Trắng chiếm trung tâm còn các quân của Đen bị xa nhau và ở những vị trí kém hơn.

7.d4-d5 Mc6-e7

Nếu như nước này Đen đổi thành 7... Ma5 thì là rất sai lầm, bởi vì Mã ở a5 sẽ bị chặn đường rút lui. Bên Trắng có thể phản công bằng 8.Td3 và sẽ đe dọa bằng 9.b4 để ăn quân Mã Đen.

8. e4-e5 Mf6-e4

Bên Đen đe dọa dùng Mã ăn Tốt f2 của Trắng và đồng thời tấn công Hậu và Xe. Song không ai có thể nghĩ là bên Đen sẽ thua.

9.d5-d6! c7xd6

10. e5xd6 Me7-f5

11. Tc4xf7+ Ve8-f8

Nếu nước này Đen đi 11... Vxf7, thì 12. Hd5+Vf6;
13. He5+Vg6; 14. Hxe4Xe8; 15. Me5+Vf6; 16. f4
Mxd6; 17. Hxh7 đe dọa chiếu sang g6.

12. Tf7-b3 Me4xf2

13. Hd1-d5 Hd8-f6

14. Xh1-f1 Mf2-g4

15. Mf3-d4! và Trắng thắng

Những người mới chơi cờ, cần phải biết phân tích chính xác thế cờ ở hình 75 và phải biết tại sao thế này lại bất lợi với bên Đen. Nhìn vào thế cờ ở hình

Hình 75

75 ta thấy: Mặc dù triển khai quân của Đen rất đẹp, nhưng bên Đen đã không có được những điểm tựa ở khu trung tâm, vì vậy không kiểm soát được các ô trung tâm, mặc dù có sử dụng Tốt d6.

Dưới đây xin phân tích thế cờ hình 75 với quân Tốt Đen ở d6, để bạn đọc thấy được bên Đen đưa ra phương án chơi có thể chấp nhận được.

Sau nước đi thứ 7.d5 và 8.e5 của Trắng ở thế cờ trước, các quân Mã Đen bị loại bỏ và bằng nước đi tiếp theo 9.d6! bên Trắng tập trung toàn bộ quân nhằm kìm hãm tốc độ triển khai quân bên cánh sườn Hậu của Đen. Bên Trắng đã thực hiện thứ tự xuất quân một cách chính xác. Nếu nước thứ 7 Trắng đi 7.e5? sẽ là sai lầm, bởi vì sau đó Đen sẽ 7... d5! Một nước đi hay và Đen chiếm vị trí hơn hẳn Trắng.

Trắng đi nước 7.d5, cũng mới chỉ là nước đi hay, bởi vì ngay sau đó là nước 8.e5 và 9.d6. Nếu không phải là các nước này thì việc phong toả Vua đang hoạt động tích cực bằng binh là vô nghĩa.

Bây giờ các bạn hãy trở lại một lần nữa thế cờ sau nước đi 6.cd. Nước Đen đi 6... Tb6 hoá ra là sai lầm. Bằng nước đi 4... Mf6, bên Đen đã chuẩn bị phản công, nhưng đã muộn mất rồi. Lúc này Đen chỉ còn cách rút lui con Tượng mà không làm mất đi nhịp độ trận đấu mà thôi.

6...

Tc5-b4+!

Bên Trắng Tốt e4 bị tấn công, vì vậy cần phải nghĩ cách bảo vệ nó. Nếu tiếp theo Trắng đi 7.Mc3, thì 7... Mxe4 và sau đó Đen có nước tiếp theo 8... d5.

7. Tc1-d2

....

Bên Trắng lúc này chỉ còn cách; Nếu trường hợp Đen đi 7... Mxe4, thì Trắng phải gỡ lại con Tốt bằng đi 8. Txb4 Mxb4; 9. Txf7+Vxf7; 10. Hb3+d5; 11. Mxe5+Ve6; 12. Hxb4. Dĩ nhiên không ai muốn đưa Vua vào khu trung tâm, nhưng sau nước 12... c5; 13. Ha3cd; 14. Mf3 Hb6; 15. 0-0 Vf7, lúc này không thể nói trước được ưu thế của bên Trắng.

7...

Tb4xd2+

Nước này Đen cũng có thể phản công bằng 7... d5; 8,ed Mxd5; 9. Txb4 Mcxb4, nhưng tình thế của Mã Đen sẽ không chắc chắn sau nước 10. Hb3. Do vậy ở nước này Đen thay đổi vị trí quân Tượng sẽ thuận lợi hơn.

8. Mb1xd2

d7-d5!

Bằng cách này bên Đen đã phá tan các Tốt ở khu trung tâm của bên Trắng.

9. e4xd5

Mf6xd5

Bên Đen đã làm chủ được khu vực trung tâm quan trọng d5.

10. Hd1-b3 Mc6-e7!

Cần phải củng cố điểm tựa bằng mọi cách

11. 0-0 0-0

12. Xf1-e1 c7-c6

Sau đó bên Đen tiếp tục đi Hb6 và Te6, rồi đưa Xe a8 nhập cuộc chiến. Nước phòng thủ của Đen 4... Mf6 đã cho thấy là một nước đi chính xác. Bên Đen có được một thế vững chắc dưới sự che chở của điểm d5 trung tâm.

• Bây giờ chúng ta trở lại một lần nữa thế cờ ở hình 75 trên đây. Giả sử ở nước phòng thủ thứ tư, Đen không đi 4... Mf6 mà đi 4... d6 và củng cố được điểm e5 trung tâm.

4... d7-d6

5. d2-d4 e5xd4

Như đã nói ở trên, việc nhượng lại khu vực (điểm) trung tâm là bắt buộc của Trắng. Sau các nước đi 5... Tb6; 6.de bên Đen mất Tốt.

6. c3xd4 Tc5-b6

Lúc này nếu chiếu sang b4 là chưa đúng lúc, bởi vì sau nước 7.Td2 Txd2+; 8. Mxd2 bên Trắng đã triển khai được quân. Bên Trắng còn có thể phản công lại bằng nước 7.Vf1!

Quân Tượng ở b4 đứng trong tình trạng nguy

hiểm, bên Trắng đe dọa đi 8.d5 và 9.Ha4+

7. Mb1-c3

Mg8-f6

8.0-0

0-0

Đến đây bên Đen đã triển khai xong các quân. Quân Tốt d6 đe dọa bằng nước đi e4-e5. Hiện tại Đen đang có ý định bỏ Mã bằng nước đi 9... Mxe4; 10. Mxe4d5 để đạt được sự cân bằng hoàn toàn và chắc chắn các bạn cũng đã thấy: nước cờ này thường được sử dụng trong thực tế.

9. Tc4-be

Tc8-g4

10. Tc1-e3

....

Hình 76

Thế cờ như ở trên hình 76, rất đáng được học tập và cần được xem xét cẩn thận. Ở nước này, nếu như bên Đen phản công lại bằng 10... Txf3 thì để tránh mất con Tốt d4 Trắng buộc phải đi nước tiếp theo 11.gf. Điều này thật nguy hiểm, bởi vì mở cánh che chắn bằng Tốt đang bảo vệ Vua. Nếu như các quân bên Trắng bố trí một cách bị động, còn quân Đen đang chuẩn bị tấn công Vua Trắng. Trong trường hợp này bên Trắng phải chiếm lĩnh được khu vực trung tâm và các quân phải được bố trí một cách chủ động. Việc đổi chỗ sang f3 đã mang lại cho Trắng những ưu thế sau:

a) Tốt g2 sang f3, quân Trắng đã củng cố được trung tâm. Sau đó Trắng có thể đi tiếp f3-f4. Và hệ thống hàng ngang Tốt e4, d4, f4 sẽ có thể mở rộng được cuộc tấn công nguy hiểm.

b) Tuyển trống “g” sau nước đi Vg1-h1 và Xf1-g1 có thể giảm nhẹ việc tổ chức tấn công vào quá trình đổi chỗ của Đen.

c) Bên Trắng chỉ còn lại Tượng, và như bạn đã biết trong những thế thoáng 2 Tượng thường mạnh hơn 2 Mã hay 1 Tượng và 1 Mã.

Như vậy việc Đen chiếm f3, không mang lại cho bên Đen một thuận lợi nào cả. Và như vậy tốt nhất là Đen cần tiếp tục triển khai quân.

10....

Hd8-d7

Sau khi thay đổi vị trí sang f3, Đen sẽ đe dọa tấn công Hậu Trắng ở h3.

11. Tb3-a4

....

Khi bao vây quân Mã, thì Trắng cũng gián tiếp bảo vệ con Tốt d4. Để chống lại nước Đen đi 11... Txf3, bên Trắng đi 12. Hxf3 và các nước đi 12... Txd4 là sai lầm vì Trắng sẽ đi 13. Txc6! Hxc6; 14. Txd4. Ngoài ra Trắng sẽ đi tiếp đe dọa bằng nước 12.d5.

11...

d6-d5!

12. e4-e5

Mf6-e4

Sau khi Đen chiếm được ô d5, tình thế hai bên cân bằng. Như vậy, một lần nữa cho thấy việc chiếm điểm tựa ở trung tâm trong giai đoạn khai cuộc là rất cần thiết. Thường thường các ô e5 và d5 là các điểm tựa này.

• Sau đây chúng ta hãy xem xét một ví dụ về “khai cuộc của Tượng sau các nước đi: 1.e2-e4 e7-e5; 2. Tf1-c4 Mg8-f6!; 3. d2-d3 (hình 77)

Thế cờ như ở hình 77, cho thấy: ở nước này Đen phải triển khai quân tiếp theo như thế nào? Đen đi tiếp 3... Mc6; 4.... Tc5 và 5... d6, khi đưa quân ra củng cố các điểm e5 và d4. Nhưng ở đây Đen cũng có thể lặp lại nước đi của thế cờ ở hình 74 và chuẩn

Hình 77

bị chiếm trung tâm bằng nước đi 3... c7-c6. Sau đó 4. Mg1-f3 d7-d5; 5.e4xd5 c6xd5; 6. Tc4-b5+, bên Đen bảo vệ gián tiếp Tốt e5 bằng đi 6... Td7! Và có một ván đấu không tồi.

- Trong cách phòng thủ “kiểu Scóttlen”, sau các nước đi 1. e2-e4 c7-c5; 2. Mg1-f3 Mb8-c6; 3.d2-d4 c5xd4; 4. Mf3xd4 Mg8-f6; 5. Mb1-c3 d7-d6; 6. Tf1-e2, có thể cờ như ở hình 78.

Ở đây Đen phải tạo ra một điểm tựa ở trung tâm. Đen đi 6... e7-e5. Mặc dù nước đi 6...e5 đã làm yếu điểm d5, mà điểm này lại rất dễ bị bên Trắng chiếm. Bên Đen đã có được một lối chơi có thể chấp nhận được.

Hình 78

• Trong ván cờ “kiểu Viên”, sau các nước đi: 1.e2-e4 e7-e5; 2. Mb1-c3 Mg8-f6; 3. f2-f4, cách phản công tốt nhất của bên Đen là đi 3... d7-d5! Thế là cuộc chiến giành khoảng không chiến lược ở trung tâm là nhiệm vụ quan trọng nhất khi triển khai quân ở giai đoạn khai cuộc. Cần phải hoàn thành nhiệm vụ này trong một thời gian ngắn nhất. Mất thời gian trong giai đoạn khai cuộc sẽ dẫn đến một trong hai người chơi vượt lên trong triển khai quân. Sự chậm trễ trong triển khai quân ở giai đoạn khai cuộc có thể dẫn đến sự thất bại. Để chứng minh cho điều này, chúng ta hãy xét ván cờ sau:

1. e2-e4	e7-e5
2. Mb1-c3	Mg8-f6
3. f2-f4	d7-d5!

Nước phản công của Đen đúng ở khu vực trung tâm

4. f4xe5	Mf6xe4
5. Mg1-f3	Tc8-g4
6. Hd1-e2	

Nước này Trắng đã tìm hãm ngay đường đi của Tượng f1. Giá như trong nước đi không có sự đe dọa nước đôi bằng quân Hậu: đó là thứ nhất 7. Mxe4 (ăn Tốt) và thứ hai 7. Hb5+ và ăn Tốt b7. Bên Đen phải thay đổi vị trí sang c3 và kết thúc việc triển khai quân 6... Mxc3; 7. dc Te7; 8. Tf4 0-0; 9. 0-0-0, v.v...

6...	Me4-c5?
7. d2-d4!	

Bên Đen cho rằng nước này dở vì nó sẽ dẫn đến mất Tốt.

7...	Tg4xf3
8. He2xf3	Hd8-h4+
9. g2-g3	Hh4xd4

Bên Đen đã ăn được Tốt của Trắng, nhưng cũng phải trả với một giá đắt. Hậu Trắng chiếm vị trí tấn

công, còn quân Trắng tham gia tấn công không mất thời gian.

10. Tc1-e3! Hd4xe5

Đem ăn Tốt thứ hai, nhưng lại bị chậm trễ trong việc triển khai quân.

11. 0-0-0 c7-c6 (Hình 79)

Hình 79

Bên Trắng đã triển khai được Hậu, Mã, Tượng và Xe; bên Đen chỉ có Hậu và Mã, nhưng lại chiếm các vị trí yếu. Do vậy Đen không thận trọng trong việc triển khai lực lượng chắc không tránh khỏi trừng phạt.

12. Mc3xd5!

Khi có ưu thế hơn về lực lượng phải áp đảo ngay, không cho đối phương trở tay.

12... c6xd4

13. Xd1xd5 He5-e6

14. Tf1-c4 He6-e4

15. Te3xc5! Bên Đen đầu hàng

Các nước tiếp theo là:

15.... Hxf3; 16. Xe1+Te7; 17. Xxe7+Vf8; 18. Xd8 chiếu hết

• Như chúng ta đã được nghiên cứu ở các phần trên, thì giai đoạn khai cuộc, không những chỉ có nhanh chóng triển khai quân mà còn tùy thuộc vào khả năng tìm hãm việc triển khai của đối phương. Sau đây chúng ta hãy xem xét một ví dụ về khai cuộc có tên là “Cách đánh thí quân cột Hậu”, có các nước đi sau:

1. d2-d4 d7-d5; 2. c2-c4 d5xc4; 3. Mg1-f3 Mg8-f6; 4 e2-e3 e7-e6; 5. Tf1xc4 a7-a6 (Hình 80)

Ở đây Đen đi nước thứ 5; (5... a6) không làm mất thời gian. Bên Đen có ý đồ đi tiếp nước 6... b5 và sau đó là 7... Tb7. Quân Tượng Đen sẽ đứng kiểm soát ở

Hình 80

đường chéo lớn. Cũng như vậy bên Trắng có thể tiếp tục triển khai bằng 6. 0-0, khi Đen đi 6... b5, thì Trắng 7.Tb3c5. Nhưng Trắng ở nước sáu cũng có thể đi 6.a2-a4, bằng cách này có thể ngăn cản được Đen đi nước 6...b5.

- Trong cách phòng ngự kiểu “Xisilan”, chúng ta đã gặp những nước đi ban đầu như sau: 1.e2-e4 c7-c5; 2. Mg1-f3 d7-d6; 3, d2-d4 c5xd4; 4. Mf3xd4 Mg8-f6; 5. f2-f3. Nước đi cuối cùng của quân Trắng có thể làm bạn phân vân và tự hỏi tại sao thay vào nước đi triển khai quân 6.Mb1-c3, bên Trắng lại có

một nước đi kỳ lạ 5.f3 mà nước đi này đã làm yếu đi sự phòng thủ cho Vua. Hoá ra bên Trắng có ý không muốn dùng Mã để cản Tốt ở cột "c"; 5... Mb8-c6; 6. c2-c4. Bên Trắng tăng cường áp lực đối với điểm d5 trung tâm. 6... e7-e6; 7. Mb1-c3 Tf8-e7; 8. Tc1-e3 0-0 (Hình 81)

Hình 81

Khi thực hiện đúng những nguyên tắc chung của việc huy động triển khai nhanh chóng các quân, ở bên Trắng cần phải tiếp tục đi 9. Tc2 và 10.0-0 để giải quyết một cách triệt để toàn bộ giai đoạn khai cuộc và yên tâm bước vào giai đoạn trung tàn cuộc.

MỘT SỐ DẠNG KHAI CUỘC THƯỜNG GẶP

1. Ván cờ Scótlén

1. e2-e4	e7-e5
2. Mg1-f3	Mb8-c6
3. d2-d4	

Bên Trắng muốn chiếm ưu thế ở trung tâm, nhưng Đen đã kịp thời phản công bằng Tốt e5 để lấy lại thế cân bằng

3...	e5xd4
4. Mf3xd4	Mg8-f6

Ở nước này Đen có thể đi 4... Tc5, nếu Trắng 5. Mxc6 thì Đen 5... Hf6! Rồi mới ăn Mã Trắng bằng Hậu để khỏi làm yếu trận Tốt của mình. Để đáp lại nước 4... Tc5. Bên Trắng có thể đi 5. Mc3 hoặc Te3.

5. Mb1-c3	

Nước này nếu Trắng đi 5.Mxc6 bc; 6. e5 He7; 7. He2 Md5; 8. Md2 Tb7; 9. Mb3 0-0-0; 10. c4 Mb6, bên Trắng sẽ kém linh hoạt hơn.

5....	Tf8-b4
6. Md4xc6	b7xc6
7. Tf1-d3	d7-d5
8. e4xd5	

Nước này nếu Trắng đi 8.e5 thì sẽ yếu hơn, vì Đen sẽ đi 8... Mg4; 9. 0-0 Tc5 đe dọa nước sau Đen đi 10... Hh4.

- 8... c6xd5
 9. 0-0 0-0
 10. Tc1-g5 (hình 82) Tc8-e6

Hình 82

Cần phải bảo vệ Tốt d5. Nếu 10... Te7; 11. Txf6 Txf6; 12. Hh5g6; 13. Hxd5 Hxd5; 14. Mxd5 Txb2; 15. Xab1 Te3; 16. Xfe1. Trắng có ưu thế hơn Đen.

Đến đây thế cờ hai bên cân bằng. Một trong các cách đi tiếp là: 11. Mb5c5; 12. a3Ta5; 13. b4cb; 14. ab Txb4; 15. Xxa7 Xxa7; 16. Mxa7 h6!

2. Ván cờ Nga

1. e2-e4 e7-e5

2. Mg1-f3 Mg8-f6

Phản công Tốt e4. Đen muốn đổi hai quân ở trung tâm để hạn chế khả năng đánh thắng của Trắng.

3.d2-d4

Đây là phương án tích cực nhất, nếu nước này Trắng đi Mxe5 thì Đen sẽ đi 3... d6 rồi sau đó mới ăn Tốt (3...d6; 4.Mf3 Mxe4) và Trắng khó giành được ưu thế.

3... e5-d4

Nước này Đen còn có thể đi bằng Mã; 3... Mxe4; 4. Td3d5; 5. Mxe5 Td6, dẫn đến thế cờ hai bên đối xứng, nhưng Trắng vẫn rất khó phát huy lợi thế.

4. e4-e5 Mf6-e4

5. Hd1xd4 d7-d5

6. e5xd6

Nước này buộc Trắng phải bắt Tốt qua đường để tránh nguy hiểm khi Đen: 6... Tc5.

6... Me4xd6

7. Mb1-c3 Mb8-c6

8. Hd4-f4

Ở vị trí f4, Hậu Trắng giữ vị trí tích cực và tránh bị tấn công, song Trắng không có mặt của các Tốt trung tâm, nên Đen cũng không có gì khó khăn trong phòng thủ.

8... g7-g6
 9. Tc1-d2 Tf8-g7
 10.0-0-0 Tc8-e6 (Hình 83)

Hình 83

Các nước tiếp sau: 11. Mg5! Hf6; 12. Hxf6 Txf6; 13. Mxe6 fe; 14. Xe1 Vd7; 15. Me4. Bên Trắng vẫn hơi giữ được ưu thế.

3. Ván cờ Italia

1. e2-e4	e7-e5
2. Mg1-f3	Mb8-c6
3. Tf1-c4	Tf8-c5
4. c2-c3	

Trắng chuẩn bị chiếm trung tâm, chơi yên tĩnh hơn nếu đổi thành 4.d2-d3.

4....	Mg8-f6

Bên Đen phải tấn công ngay Tốt ở e4. Sau nước đi 4...d6; 5. d4ed; 6. cd Tb6; 7. Mc3, thế cờ bên Đen khó triển khai.

5. d2-d4	e5xd4
6. c3xd4	Tc5-b4+
7.Tc1-d2	

Nước này tích cực hơn phải là: 7.Mc3

7...	Tb4xd2+
8. Mb1xd2	d7-d5
9. e4xd5	Mf6xd5
10.Hd1-b3	Mc6-e7
11.0-0	0-0
12.Xf1-e1	c7-c6 (Hình 84)

Đen có Mã đang chiếm giữ vị trí d5 nên đã giữ được thế cân bằng.

Hình 84

4. Ván cờ Tây Ban Nha

1. e2-e4	e7-e5
2. Mg1-f3	Mb8-c6
3. Tf1-b5	

Tuy rằng ván cờ Tây Ban Nha là một khai cuộc cổ, song nó vẫn được áp dụng rộng rãi trong các cuộc thi đấu hiện đại nhờ đáp ứng được sở trường của người chơi (VDV) ở mọi khuynh hướng.

3...	a7-a6
4. Tb5xc6	d7xc6
5. Mb1-c3	

Nếu nước này Trắng đi 5.Mxe4, thì Đen sẽ gỡ lại Tốt, 5... Hd4. Hiện nay Trắng ở nước thứ 5 thường đi nước nhập thành 5.0-0 và Đen có thể đáp lại bằng 5... f6 hoặc 5... Hd6.

5...	f7-f6
6. d2-d4	e5xd4
7. Hd1xd4	Hd8xd4
8. Mf3xd4	Tc8-d7
9. Tc1-e3	0-0-0
10.0-0-0	Mg8-e7
11.f2-f4	c6-c5
12.Md4-f3	Me7-c6 (hình 85)

Hình 85

Thế cờ như ở hình 85 cho thấy, bên Trắng có phòng tuyến các Tốt hay hơn, cụ thể ở cánh Vua, Trắng hơn 1 Tốt sẽ là ưu thế lớn khi bước vào tàn cuộc. Song bù lại bên Đen cũng có 2 quân Tượng tích cực. Thực tế đã diễn ra, có nhiều ván cờ đánh theo kiểu này đã kết thúc Hoà cờ.

5. Khai cuộc kiểu Gambit

1.e2-e4 e7-e5
2.f2-f4 ...

Trắng thí Tốt để xây dựng trung tâm Tốt (d4,e4). Nếu bên Đen phòng thủ sai, Trắng sẽ có điều kiện uy hiếp mạnh.

Hiện nay người ta đã tìm ra cách phòng thủ hiệu quả bằng nước phản công d7-d5. Vì thế Gambit cánh Vua hiện nay ít được sử dụng. Ngoài ra Gambit cũng được phân ra thành Gambit Mã (nếu Trắng đi 3.Mg1-f3) và Gambit Tượng (nếu Trắng đi 3.Tf1-c4).

Sau đây ván cờ được tiếp tục với Gambit Mã

2... e5xf4
3. Mg1-f3 d7-d5!

Trước đây nước này giữ Tốt bằng đi 3...g5. Sau nước 4.Tc4 g4 là xuất hiện các thế trận rất phức tạp. Nước này ngoài ra Đen còn cách phòng thủ khác nữa, đó là triển khai thật nhanh quân cánh Vua: 3... Te7; 4.Tc4Mf6 (nếu ở nước này Đen đi 4... Th4+

Đánh đến đây khai cuộc của Đen đạt yêu cầu.

6. Khai cuộc kiểu phòng thủ Pháp

1.e2-e4	e7-e6
2.d2-d4	d7-d5

Kiểu khai cuộc này làm cho bên Đen có thế cờ hơi khó đi, nhưng vững chắc. Yếu điểm duy nhất của kiểu phòng thủ này là Tượng Đen đứng ở c8 thường không hoạt động được. Song Đen lại có nhiều cơ hội phản công ở trung tâm là c7-c5.

Trắng cũng có thể đổi Tốt bằng nước đi 3.e4xd5 hoặc bằng cách đẩy Tốt 3.e4-e5 hoặc cũng có thể giữ Tốt bằng 3.Mc3 hay 3.Md2. Đây cũng chính là 4 cách đi quân chính của phòng thủ Pháp.

3.e4xd5	e6xd5
---------	-------

Trong những lần đổi quân, thường dẫn tới thế trận đối xứng giữa hai bên, do đó không ai đạt được lợi thế

4.Tf1-d3	Mb8-c6
5. c2-c3	Tf8-d6
6.Hd1-f3	Tc8-e6
7.Mg1-e2	Hd8-d7
8.Tc1-f4	Mg8-e7
9.Tf4xd6	Hd7xd6

10.Hf3-g3

Hd6xg3

11.Me2xg3

(Hình 87)

Hình 87

Hai bên đánh đến đây là đã hoàn thành giai đoạn khai cuộc kiểu phòng thủ Pháp. Thế trận hai bên cân bằng bước vào giai đoạn trung tàn cuộc.

7. Khai cuộc kiểu phòng thủ Xixilia

1.e2-e4

c7-c5

Đây là một trong những khai cuộc phổ biến nhất hiện nay dẫn đến sự chiến đấu quyết liệt và có chất lượng tương đối cao. Do đó phần đông các vận động viên có đẳng cấp cũng áp dụng loại hình phòng thủ này.

2.Mb1-c3

Bên Trắng bỏ ý định đẩy Tốt cột “d”: d2-d4 và chuẩn bị tấn công bằng Tốt cánh Vua. Kế hoạch của Đen là nhanh chóng chiếm ô d4 trung tâm và tấn công cánh Hậu.

2... Mb8-c6

3.g2-g3 g7-g6

4.Tf1-g2 Tf8-f7

5.d2-d3 d7-d6

6.Tc1-e3 e7-e6

7.f2-f4

Trước đây ở nước này, bên Trắng thường đi 7.Mge2 và 8.Hd2, nhưng sau này nước 7.f4 thông dụng hơn vì nó cho phép nhảy Mã lên f3 là vị trí tích cực hơn nhảy lên e2.

7... Mg8-e7

8. Mg1-f3 0-0

9.0-0 Mc6-d4 (hình 88)

Đến đây, như hình 88 cho thấy, bên Trắng chuẩn bị tấn công cánh Vua, còn bên Đen sau nước Xb8 sẽ đẩy Tốt b7-b5 để phản công ở cánh Hậu. Giai đoạn khai cuộc coi như đã đạt yêu cầu của hai bên.

Hình 88

8. Khai cuộc kiểu phòng thủ Carôcan

1.e2-e4 c7-c6

Bên Đen chuẩn bị đẩy Tốt d7-d5, khác với phòng thủ Pháp, ở đây Đen có thể đưa Tượng ở c8 lên, nhưng nước giải toả c7-c5 lại phải đi đúng 2 nước.

2.d2-d4 d7-d5

3.e4-e5 Tc8-f5!

4.Tf1-d3 Tf5xd3

5.Hd1xd3 e7-e6

6.Mg1-e2 ...

Nếu ở nước này, Trắng đi 6.Mf3 thì Đen sẽ phản

lại bằng nước 6... Ha5+; 7.c3 Ha6 bắt đổi Hậu, bởi vì nếu Hậu Trắng rút thì nước nhập thành bị cản trở.

6...	Hd8-b6
7. Mb1-c3	c6-c6
8.0-0	(Hình 89)

Hình 89

Đến đây bên Đen có thể phản công mạnh ở trung tâm

9. Khai cuộc kiểu phòng thủ Ấn Độ

1.d2-d4	Mg8-f6
2.c2-c4	e7-e6

3.Mg1-f3 b7-b6

Phòng thủ kiểu này, dẫn đến thế trận hai bên ôn hoà. Bên Trắng, trong trận đánh thường đưa Tượng lên g2 là cơ bản.

4.g2-g3 Tc8-b7

5.Tf1-g2 Tf8-e7

Ở nước này, nếu Đen đổi thành 5...Tb4+, thì Trắng sẽ phản lại bằng đi 6.Td2 Txd2+; 7. Hxd2 0-0; 8. Mc3. (nếu Đen đi 8... Me4? là một nước sai lầm vì 9.Hc2Mxc3 và 10.Mg5!).

6.0-0 0-0

7.Mb1-c3 Mf6 -e4

Nếu Đen đi nhầm nước yếu: 7...d5 thì Trắng 8.Me5, hoặc Đen 7...d6 thì 8.Hc2! Mbd7; 9.e4 và Trắng chiếm ưu thế.

8.Hd1-c2 Me4xc3

9.Hc2xc3

Ở đây đòn phối hợp của Trắng 9.Mg5 bị bác bỏ bằng 9... Mxe2+; 10.Hxe2 (nếu Trắng đi 10.Vh1 thì 10...Txg2); 10...Txg2; 11. Vxg2Txg5 và Đen thắng...

9.... f7-f5 (Hình 90)

Đến đây, bên Đen hoàn toàn giữ quyền kiểm soát ô e4. Thế cờ cân bằng, hai bên bước tiếp vào Trung cuộc.

Hình 90

10. Khai cuộc kiểu phòng thủ Alôkhin

1.e2-e4

Mg8-f6

Ý đồ của kiểu phòng thủ này là để Trắng đẩy các Tốt trung tâm, rồi sau đó dùng Tốt và các quân tấn công trung tâm Tốt đó.

2.e4-e5

Mf6-d5

3.d2-d4

d7-d6

4. Mg1-f3

....

Trắng ở nước này, nếu đi 4.c4 thì Đen Mb6; 5.f4de; 6.fe, Trắng có trung tâm lớn gồm 3 Tốt và có nhiều cơ hội tấn công. Nhưng đồng thời những Tốt

này nếu không được bảo vệ thì có thể là mục tiêu tấn công của đối phương.

Nếu không muốn làm cho trận đấu phức tạp, Trắng có thể đi 4.c4 Mb6; 5. eded; 6. Mc3,

4...	Tc8-g4
5.Tf1-e2	e7-e6
6.0-0	Mb8-c6
7.e5xd6	c7xd6
8.c2-c4	Md5-b6
9.b2-b3	Tf8-e7
10.Mb1-c3	0-0
11.Tc1-e3	(Hình 91)

Hình 91

Trên đây là những nước chính trong phòng thủ của Alôkhin. Trắng nhìn chung là thoảng cờ, nhưng Đen lại có thể trận vững chắc.

BÀI TẬP

Hãy sắp đặt các quân trên bàn cờ (trước khi chơi) và thực hiện nước đi của các ván cờ sau, có ghi chép lại tất cả các nước đi như đã hướng dẫn và:

- Bình luận những nước đi dở hay sai lầm bằng dấu “?” và nước đi hay bằng “!”

- Hãy suy nghĩ và viết lại, có thể chơi tốt hơn như thế nào?

1) 1.e2-e4 e7-e5; 2.Tf1-c4 Tf8-c5; 3.Hd1-h5 Mg8-h6; 4.d2-d4 Tc5xd4; 5. Tc1xb6 g7xb6; 6.Hh5xf7#

2) 1.e2-e4 e7-e5; 2.Tf1-c4 Mg8-f6; 3.d2-d4 Mf6xe4; 4.d4xe5 c7-c6; 5.Mg1-e2 Me4xf2; 6.0-0 Mf2xd1; 7.Tc4xf7+Ve8-e7; 8.Tc1-g5#.

3) 1.f2-f4 e7-e5; 2.f4xe5 d7-d6; 3.e5xd6 Tf8xd6; 4.Mb1-c3 Hd8-h4+; 5.g2-g3 Td6xg3+ (có thể chơi 5... Hh4xg3+ được không?); 6.h2xg3 Hh4xg3#

4) 1.d2-d4 f7-f5; 2.Tc1-g5 h7-h6; 3.Tg5-h4 g7-g5; 4.Th4-g3 f5-f4; 5.e2-e3 h6-h5; 6.Tf1-d3 Xh8-h6; 7.Hd1xb5+ Xh6xb5; 8.Td3-g6#

5) 1.e2-e4 e7-e6; 2.d2-d4 d7-d5; 3.Mb1-d2 c7-c5; 4. e4xd5 c6xd5; 5.d4xc5 Tf8xc5; 6. Mg1-e2 Hd8-b6. Trắng xin thua.

- 6) 1.e2-e4 e7-e5; 2.Mg1-f3 Mg8-f6; 3.Mf3xe5 Mf6xe4;
4.Hd1-e2 Me4-f6; 5.Me5-c6+ Đen xin thua.
- 7) 1.e2-e4 e7-e5; 2.f2-f4 e5xf4; 3.Mg1-f3 d7-d5; 4.Mb1-c3
d5xe4; 5.Mc3xe4 Tc8-g4; 6.Hd1-e2 Tg4xf3; 7.Me4-f6#
- 8) 1.e2-e4 c7-c6; 2.Mb1-c3 d7-d5; 3. Mg1-f3 d5xe4;
4.Mc3xe4 Mg8-f6; 5.Hd1-e2 Hb8-d7; 6.Me4-d6#
- 9) 1.d2-d4 Mg8-f6; 2.c2-c4 e7-e5; 3.d4xe5 Mf6-g4; 4.Tc1-f4
Mb8-c6; 5.Mg1-f3 Tf8-b4+; 6.Mb1-d2 Hd8-e7; 7.a2-a3
Mg4xe5; 8.a3xb4 Me5-d3#
- 10) 1.d2-d4 Mg8-f6; 2.Mb1-d2 e7-e5; 3.d4xe5 Mf6-g4; 4.h2-
h3 Mg4-e3. Trắng xin thua.
- 11) 1.e2-e4 e7-e5; 2.Mg1-f3 Mb8-c6; 3.Tf1-b5 Tg8-c5; 4.c2-
c3 f7-f5; 5.d2-d4 f5xe4; 6. Mf3-g5 Tc5-e7; 7.d4xe5
Mc6xe5; 8.Mg5-e5. Đen xin thua.
- 12) 1.e2-e4 e7-e5; 2.d2-d4 e5xd4; 3.Hd1xd4 Mb8-c6; 4.Hd4-
e3 Mg8-f6; 5.Tf1-c4 Mc6-e5; 6.Tc4-b3 Tf8-b4+; 7.c2-c3
Tb4c5; 8.He3-g3 Tc5xf2+ Trắng xin thua

PHẦN V

TÀN CUỘC

Trong khi chơi cờ, hoặc quan sát các trận đấu, chắc chắn ít nhiều các bạn đã chứng kiến sự kết thúc của một ván cờ ở giai đoạn tàn cuộc, mà mỗi bên chỉ còn lại Vua và một vài Tốt hoặc quân. Việc tiến hành chơi ở những ván cờ như vậy đòi hỏi phải có sự chính xác rất cao, bởi vì chỉ cần một nước không đúng thì kết quả bại trận sẽ giành cho bạn tức khắc. Do vậy việc nghiên cứu, tìm hiểu và tập luyện những ván cờ tàn cũng là một trong những nội dung không thể thiếu của người học chơi cờ.

I. CỜ TÀN TỐT

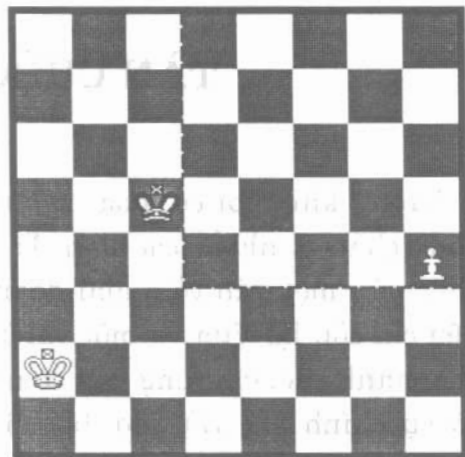
VUA VỚI TỐT CHỐNG LẠI VUA

Có lẽ chẳng bao giờ chiếu hết bằng 1 Tốt ngay cả khi trong góc bàn cờ. Điều tốt nhất là có thể dồn đối phương vào thế bí mà thôi. Bởi vì thắng lợi còn phụ

thuộc vào điều kiện có đưa được Vua Tốt đến dòng ngang cuối cùng để phong cấp hay không?

Trước hết xin hãy phân tích một ví dụ khi Tốt được phong Hậu mà không cần sự trợ giúp của Vua cùng bên (xem hình 92)

- Trắng đi trước
Thắng.
- Đen đi trước
Hòa.

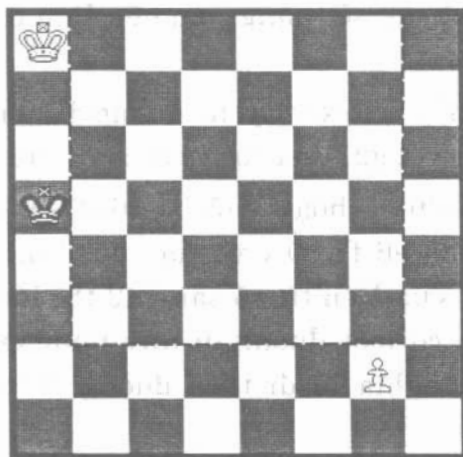
Hình 92

Thế trận như ở hình 92 cho thấy: Quân Trắng đi trước sẽ thắng, bởi vì Vua Đen lúc này không thể ghìm được Tốt. 1.h4-h5 Vc5-d6; 2.h5-h6 Vh6-e6; 3.h6-h7 Ve6-f7; 4.h7-h8H. Đến đây Đen thua là tất nhiên.

Khi quân Đen đi trước, thì Tốt Trắng sẽ bị ghìm lại và bị ăn. 1... Vc5-d6; 2.h4-h5 Vd6-e6; 3.h5-h6

Ve6-f6 (hoặc f7); 4.h6-h7 Vf6-g7; 5.h7-h8H+Vh7xh8.

Chúng ta cũng có thể dùng qui luật hình vuông để xác định nhanh nhất kết quả giữa Tốt và Vua đôi phương (một chơi một) bằng cách vạch ra trong đầu một hình vuông mà cạnh của nó bao gồm một số ô và từ đó có thể biết được có bao ô đi nữa để Tốt được phong cấp (kể cả ô Tốt đang đứng). Ví dụ trên hình 92, những cạnh hình vuông của Tốt h4 là các đường gạch nối. Nếu được đi Vua Đen đi vào hình vuông của Tốt Trắng thì Vua sẽ đuổi được Tốt. Nếu Vua Đen có thể ở các ô c8, c7, d3, c3 và trong tất cả mọi

- Trắng đi trước
Thắng.
- Đen đi trước
Hòa.

Hình 93

trường hợp được đi Vua Đen sẽ đuổi được Tốt Trắng. Còn hiện tại Vua Đen đứng ở g3 hay h3 thì bên Trắng đi trước nó không thể đuổi được.

Trên hình 93, nhìn qua ta có ngay cảm giác là các ô g2-g8-a8-a2 là các góc của hình vuông thuộc Tốt. Do Vua Đen đã ở trong hình vuông thì nó sẽ đuổi được Tốt, cho dù ai đi trước cũng được, song cảm giác này chỉ là giả tạo. Tốt có thể đi ngay lập tức từ ô khởi đầu g2 đến g4. Để xác định hình vuông của Tốt đang ở ô ban đầu, ta cần tưởng tượng trong đầu nó đang ở dòng ngang thứ 3, còn đối với Vua Đen là hàng ngang thứ 6. Vậy hình vuông của Tốt g2 trên hình 93 được đánh dấu bằng đường gạch nối. Do đó ở đây: Nếu Trắng đi trước sẽ thắng; còn nếu Đen đi trước sẽ Hòa.

Bây giờ chúng ta hãy xem xét cụ thể đường đi của Vua Đen khi nó đuổi Tốt g2. Vua có các cách đi sau:

Ví dụ: Va5-b5-c5-d6-e7 hoặc Va5-b5-c6-d7-e7-f7; hoặc Va5-b4-c4-d5-e6-f7. Ở đây giả sử ở hình 93, người ta chuyển Vua Đen từ a5 sang a2 thì lúc này Vua Đen sẽ chỉ có một đường đi duy nhất là Va2-b3-c4-d5-e6-f7, nghĩa là đi theo đường chéo của hình vuông.

Nếu như trên đường chéo duy nhất này có một quân cản nào đó thì mặc dù Vua đang ở trong hình

vuông cũng không đuổi được Tốt. Ví dụ ở hình 94, quân ngăn cản là Tốt Đen.

- Trắng đi trước
Thắng.

Hình 94

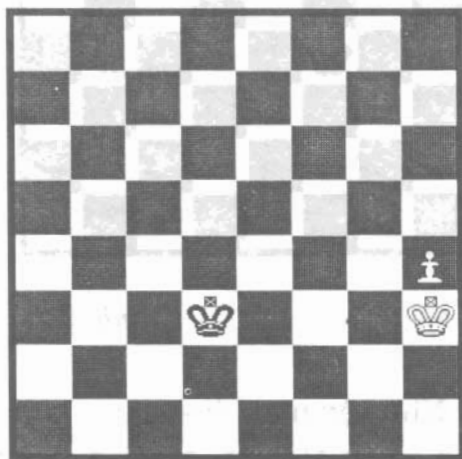
Như vậy nước đi sẽ là:

1.g4-g5 Vc4-d5; 2.g5-g6 và Tốt Đen đã cản Vua Đen.

Hãy để Vua Đen không đứng ở c4 nữa mà ở c5 và sau nước đi 1.g4-g5 Vc5-d6; 2.g5-g6 Vd6-e7; 3.g6-g7 Ve7-g7 quân Vua Đen đến đúng lúc. Nếu ở đây, chúng ta lại đưa con Tốt Đen thứ 2 vào ô e7 như ở hình 94 và bên Đen lại thua: 1.g4-g5 Vc5-d6; 2.g5-g6 Vd6-e5; 3.g6-g7

Quân ngăn cản đường đi của Vua, không chỉ có Tốt cùng bên mà còn có cả Vua của đối phương. Ví dụ thế cờ ở hình 95 có nước đi: 1...Vd3-e4; 2.Vh3-g4 (nhưng không phải nước 2.h5Vf5 và trận đánh Hoà) 2... Ve4-e5; 3.Vg4-g5! (nếu Trắng đi nước Ve5-f6, hoà cờ) 3... Ve5-e6; 4.Vg5-g6! Ve6-e7; 5.Vg6-g7! và Tốt ở cột “h” được phong Hậu sẽ không bị cản trở.

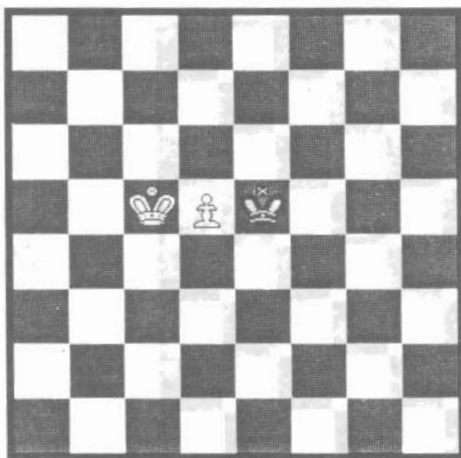
- *Trắng Thắng.*

Hình 95

Hai ví dụ ở hình 94 và 95 trên đây đã cho thấy khi sử dụng quy luật hình vuông, cần phải xem xét đường đi của Vua để tiến gần Tốt có quân nào ngăn cản hay không.

Trên hình 96 cho thấy: Tốt đứng giữa hai Vua, Vua Đen ở hình vuông của Tốt d5. Khi Đen đi trước,

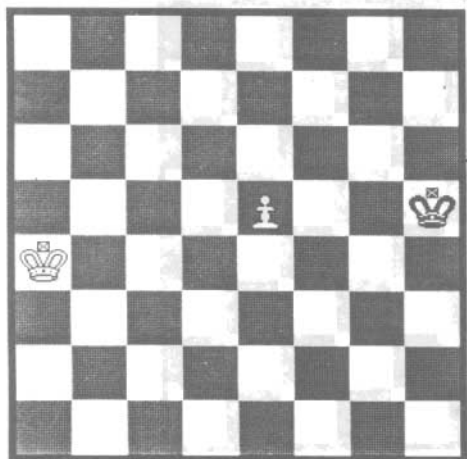

Hình 96

sẽ đi 1... Ve5-f6, đồng thời cố gắng kìm giữ quân Tốt ở giữa bằng nước đi Vf6-e7-f7, nhưng đi tiếp 2.Vc5-c6 Vf6-e7; 3.Vc6-e7 và dưới sự yểm trợ của Vua qua 3 nước đi Tốt Trắng được phong Hậu.

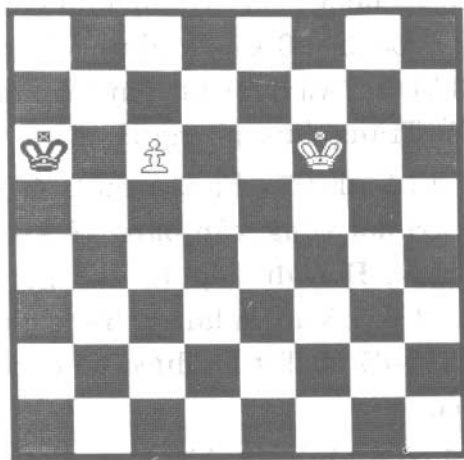
Còn ở ví dụ hình 97, thì sau nước đi 1.Va4-b5, Vua đã ở vị trí đối xứng, cân bằng về khoảng cách so với Tốt ở e5, Đen đi tiếp 1...Vh5-g6; 2.Vb5-c6 Vg6-f7 (hoặc 2.Vf5; Vd5 và lại có thể cờ giống như ở hình 96). 3.Vc6-d7 và Tốt lại được Vua che chở, Tốt tiến lên trước.

Trong thế cờ ở hình 98, khi Đen đi trước đã đi 1...Va6-b6 và Đen sẽ ăn Tốt "c". Bên Trắng đi trước

- Trắng đi trước
Thắng.

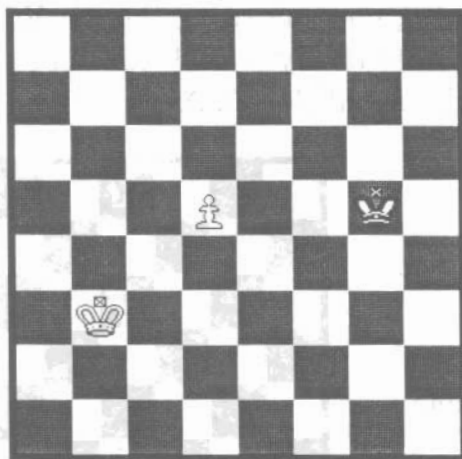
Hình 97

Hình 98

sẽ thắng bằng cách 1. Vf6-e6, hoặc 1. Vf6-e7, bên Đen dù không phản công thì Tốt cột “c” của Trắng vẫn được phong Hậu. Nước đi như sau: 1.Vf6-e6 Va6-b6; 2. Ve6-d6 Vb6-a7; 3.c6-c7 Va7-b7; 4. Vd6-d7 và nước đi tiếp, Trắng đặt Hậu ở ô c8.

Nhưng cũng ở hình 98, nếu ta chuyển Vua Đen sang ô b8 thì sau nước 1.Vf6-e6, Đen sẽ đi 1...Vb8-c7!!; 2.Ve6-d5, Vua Đen chặn đường đi của Tốt Trắng cột “c”.

Hình 99

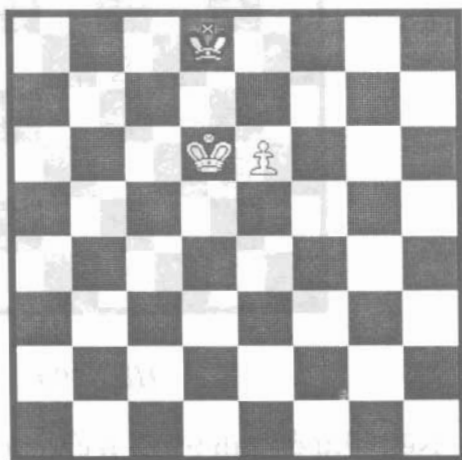
Nếu như ở hình 99 Đen chọn đường đi Vg5-f5-e5, thì Trắng sẽ chống lại bằng nước đi Vb3-c4-c5 và Trắng sẽ có thể đối xứng chắc thắng. Bởi vậy bên

Đen cố gắng đặt Vua không phải từ bên sườn, mà là trước Tốt: 1...Vg5-f6! (không phải Vf5; 2.Vc4 và nước của Đen 2... Ve6 không thể có được); 2.Vb3-c4 Vf6-e7!; 3.Vc4-c5 Ve7-d7.

Tình thế lúc này đã thay đổi, Tốt đã ở bên cạnh Vua của mình, nhưng Vua Đen đã ghìm sự di chuyển của Tốt lên phía trước.

Tình thế như vậy, liệu bên Trắng có thể đẩy được Tốt lên không, vấn đề lúc này là ở chỗ đó. Thế cờ như ở hình 100 là một ví dụ. Hai bên đang ở thế đối Vua theo hàng dọc, mà trong thế đối Vua thì điều quan trọng nhất là đẩy nước đi cho đối phương (hay còn gọi là chiếm thế đối Vua).

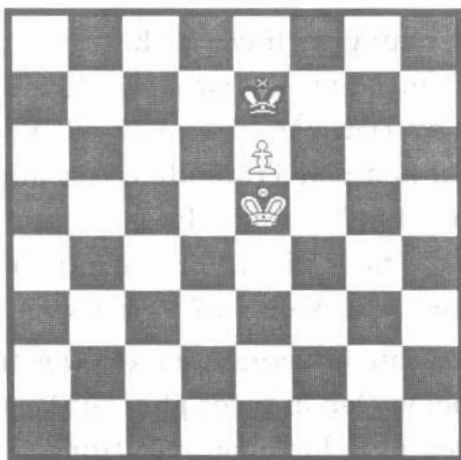
- Trắng đi trước
- Hòa.
- Đen đi trước
- Trắng thắng.

Hình 100

Kết quả ở thế cờ trên hình 100 phụ thuộc vào điều kiện bên nào làm chủ được thế đôi Vua. Nếu như bên Trắng chiếm được thế đôi Vua và bên Đen phải đi thì sẽ: 1...Vd8-e8; 2.e6-e7 Ve8-f7; 3.Vd6-d7 và 4.e7-e8H. Nhưng nếu bên Đen chiếm được thế đôi Vua và bên Trắng phải đi thì 1.e6-e7+Vd8-e8 và Trắng lúc này phải đứng trước sự lựa chọn là cho Vua chạy hay mất Tốt, hoặc cũng có thể đi 2.Vd6-e6 để bên Đen rơi vào thế không nước đi và trong cả hai trường hợp trên đều là cờ Hoà.

Như vậy thế cờ trên hình 100 không cố định, có nghĩa là bên Trắng có thể Hoà, nhưng cũng có thể

Hình 101

thắng. Điều này lại phụ thuộc vào bên nào đi quân trước.

Ví dụ thế cờ như ở hình 101, cho thấy ở đây Vua đứng sau Tốt cùng bên. Do đó nếu Đen đi trước, Vua phải lùi sang hàng ngang số 8 và như vậy nó chuẩn bị chiếm thế đôi Vua. Nếu như Vua Trắng sẽ đi sang d6 thì Vua Đen phải chiếm ô d8, còn nếu Vua Trắng sang f6 thì Vua Đen phải chiếm ô f8. Như vậy rõ ràng là Đen chỉ có một nước đi đúng.

1... Ve7-e8!

2.Ve5-d6 Ve8-d8

Nước này cũng có thể là: 2.Ve5-f6 Ve8-f8 và bên Trắng chỉ có thể đạt được thế bí nước mà thôi.

Hiện tại chúng ta hãy cứ cho rằng: Trên hình 101, bên Trắng được đi trước, và đi 1.Ve5-d5, tất nhiên lúc này Đen vẫn đi 1...Ve7-e8! Và 2.Vd5-d6 Ve8-d8. Còn nếu bên Trắng đưa Vua quay lại ô e5 thì Đen cũng đưa Vua quay lại ô e7. Sau khi Trắng đi nước 1.Vd5, nước đi 1...Vd8? sẽ dẫn đến thất bại vì có nước đi 2.Vd6 Ve8; 3.e7 Vf7; 4.Vd7.

Chúng ta chuyển sang xem xét thế trận như ở hình 102, bởi vì Đen đi trước phải rút Vua lại và lúc này Vua Đen phải lựa chọn một trong 5 ô. Nếu lùi lại dòng ngang thứ 7, bên Đen bỏ mặc Vua Trắng đang ở d5 hay e5, nghĩa là Vua Trắng lúc này không

còn ở bên sườn hay phía sau Tốt mà ở ngay phía trước Tốt của mình. Điều này chứng minh thế cờ này của Vua Đen rất có lợi cho bên Trắng. Bởi vậy cần phải ghìm Vua Trắng.

1... Vd6-e6!

Ngoài nước này còn tất cả các nước đi khác đều dẫn đến thất bại.

2.e4-e5

Bên Trắng không có nước đi nào khác tốt hơn. Để chống lại bất kể nước đi nào của Vua Trắng, Đen đều đi nước Ve6-e5, nhưng nước đi của Tốt Trắng e5 đã buộc Vua Đen phải lùi lại và đi nước 2...Vf5 thua, vì có nước 3.Vd5 và lại có thế đối xứng quen thuộc như ở hình 96. Còn lại các ô d7, e7 và f7, nước đi duy nhất đúng của Đen là nước 2...Ve7 để đổi lại nước 3.Vd5 nhằm chiếm thế đối Vua bằng nước 3...Vd7. Nhưng trong trường hợp này mất thế đối Vua không có gì là lạ, bên Đen có thể đánh trả bằng cách khác.

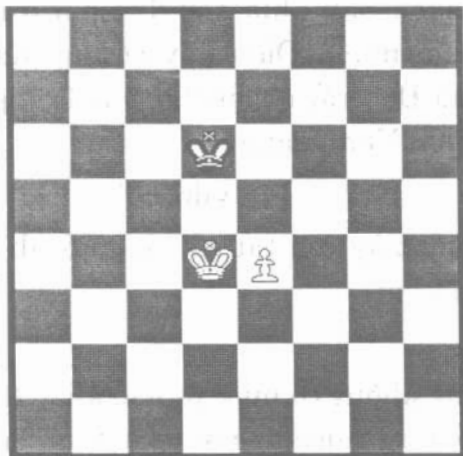
2... Ve6-d7

3.Vd4-d5 Vd5-e7

Tốt cùng bên ngăn cản Vua Trắng chiếm thế đối Vua!

4.e5-e6 Ve7-e8!

5.Vd5-d6 Ve8-d8

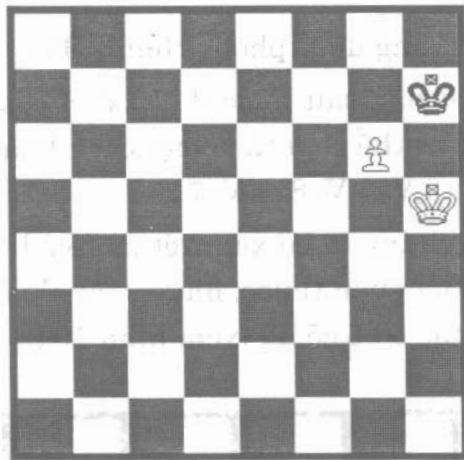
Hình 102

Thế là có thế cờ Hoà trên hình 102.

Những ví dụ như ở hình 100, 101, 102 đã cho ta kết luận hết sức quan trọng là: Vua đứng ở bên cạnh, ở phía sau Tốt cùng bên, không thể đuổi được Vua đối phương ra khỏi ô phong cấp, không thể phong Tốt thành Hậu và không thể thắng được.

Chỉ có thể có được điều ngoại lệ khi Vua của bên yếu hơn không thể ghìm được đúng lúc Tốt ở dòng ngang thứ 7 và buộc phải chiếm ô phong cấp khi mất thế đôi Vua (xem hình 103).

Giả sử Vua Đen đứng ở g8, thì bên Đen khi đi nước 1...Vf7 hoặc 1...Vf8, trận đấu Hoà.

Hình 103

1.Vh5-g5 Vh7-h8

2.Vg5-h6! ...

Nước này nếu Trắng đi 2.Vg6? là nước sai lầm, bởi vì sẽ dẫn đến Hoà cờ sau khi Đen đi 2...Vg8.

2... Vh8-g8

3.Vh6-g6 Vg8-h8

Ở nước đi 3...Vf8 quyết định được nước đi 4.f7. Do đó bên Đen đang tìm cách cứu nguy trong bẫy. Nếu Trắng vội đi 4.f7 chỉ dẫn đến thế bí nước - Hoà cờ mà thôi.

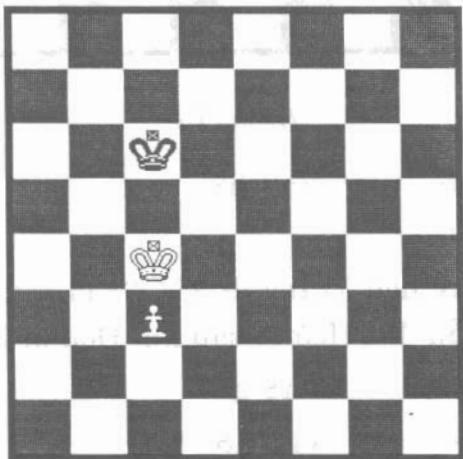
4.Vg6-f7 Vh8-h7

5.Vg7-e7

và Tốt Trắng được phong thành Hậu

Ở thế cờ này sau nước đi 1...Vh8 của bên Đen, bên Trắng có thể chơi theo một cách khác như sau: 2.Vf5 Vh7; 3.Ve6 Vg8; 4.Ve7...

Bây giờ chúng ta lại xem xét một ví dụ khác, vẫn ở thế đôi Vua quen thuộc, nhưng các Vua lấn chiếm của nhau các ô b5,c5,d5 (xem hình 104)

Hình 104

Kết quả của ván cờ như ở hình 104, cho thấy nó hoàn toàn phụ thuộc vào việc Vua nào chiếm được thế đôi Vua đó. Giả sử ở đây bên Đen chiếm được thế đôi Vua và bên Trắng phải đi trước thì:

1.Vc4-d4

Vc6-d6

2.Vd4-e4

Vd6-e6

Ở nước này, bên Đen cũng có thể đi 2...Ve5 và sau đó là 3...Ve4 dẫn đến thế cờ Hoà sau nước 4.Vd3 Vd5.

3.Ve4-d4

Ve6-d6

Bên Trắng lúc này không thể dùng Vua để đẩy lên trước và như vậy cần phải đẩy Tốt.

4.c3-c4

....

Lúc này lại trở về thế cờ đã trình bày ở hình 102. Tốt ở bên sườn Vua và như vậy ván cờ sẽ Hoà.

Còn nếu ở trường hợp như hình 104, bên Trắng chiếm thế đối Vua và bên Đen phải đi trước, thì diễn biến của ván đấu sẽ diễn ra như sau:

1...

Vc6-d6

Vua Đen lúc này buộc phải rời ô c6 và mở đường cho Vua bên Trắng.

2.Vc4-b5!

....

Khi Vua Đen rút sang trái đến ô b6, Vua Trắng sẽ đi sang phải đến ô d5.

2...

Vd6-c7

3.Vb5-c5

....

Lúc này Trắng lại chiếm thế đối Vua lần 2. Nếu ở nước này Trắng sai lầm đi nước 3.c3-c4 thì bên

Đen sẽ nhanh chóng chiếm thế đối Vua bằng nước 3... Vc7-b7! Và như vậy ván đấu sẽ dẫn đến Hoà.

3... Vc7-b7

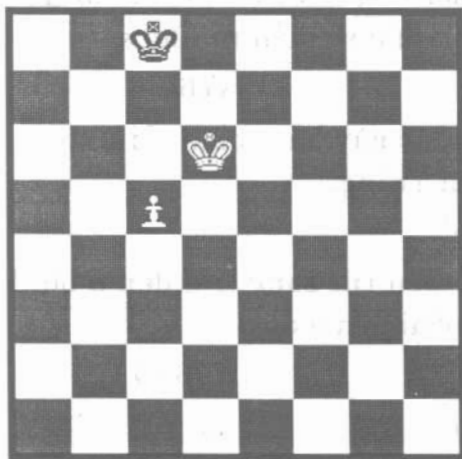
Việc mất thế đối Vua đã buộc bên Đen phải để cho Vua bên Trắng lên trước.

4.Vc5-d6! Vb7-c8

Nước này bên Đen còn có thể đi 4...Vb6.

5.Vd6-c6

Bên Trắng chiếm thế đối Vua lần thứ ba. Thêm vào đó Trắng còn có thể chơi thắng bằng cách: 5.c4 Vd8; 6.c5 và cách đi này sẽ được phân tích ở ví dụ trên hình 105 dưới đây.

Hình 105

5...	Vc8-d8
6.c3-c4	Vd8-c8
7.c4-c5	Vc8-d8
8.Vc6-b7	...

Và Tốt Trắng được phong thành Hậu.

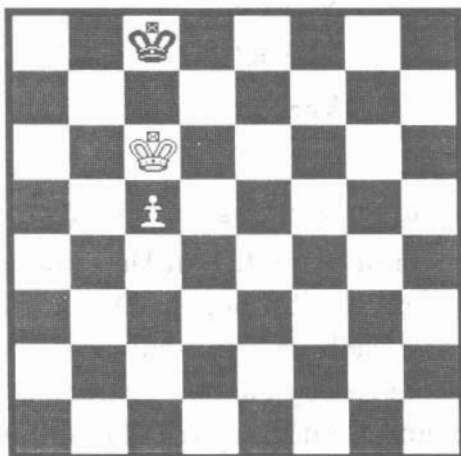
• Nếu như ở nước thứ 4. Bên Đen không đi Vb7-c8 mà thay bằng đi Vb7-b6, thì Đen có thể phòng thủ được bằng cách: 4...Vb7-b6; 5.c3-c4 Vb6-b7; 6.c4-c5 Vb7-c8; (Và bây giờ bên Trắng cần phải chú ý: Chỉ cần đi nhầm nước 7.c5-c6? là bên Đen có thể đáp lại ngay bằng 7...Vc8-d8 và dẫn đến Hoà cờ); 7.Vd6-c6! Vc8-b8; 8.Vc6-c7 Vb8-b7; 9.c5-c6+...

Tóm lại: Việc phân tích các thế cờ trên hình 103 và 104 đã đưa ta đến một kết luận rất quan trọng đó là: *Nếu như Vua ở trước Tốt và có thể chiếm được thế đối Vua thì trận thắng là hiển nhiên. Còn nếu chỉ một Vua đơn độc chiếm được thế đối Vua thì kết quả là Hoà.*

• Từ quy luật vừa nói ở trên, chúng ta có trường hợp ngoại lệ được chỉ rõ ở hình 106, đó là: Bên Đen tuy rằng đã chiếm được thế đối Vua, nhưng cũng cần phải đi:

1.Vc6-d6 Vc8-d8

Nếu nước này, Đen đổi thành đi Vc8-b8 thì hỏng vì 2.Vd6-d7.

Hình 106

2.c5-c6!

Ở đây nước đi của Tốt từ hàng 5 sang hàng 6 đã chuyển thế đôi Vua sang bên Trắng.

2... Vd8-c8

3.c6-c7 v.v...

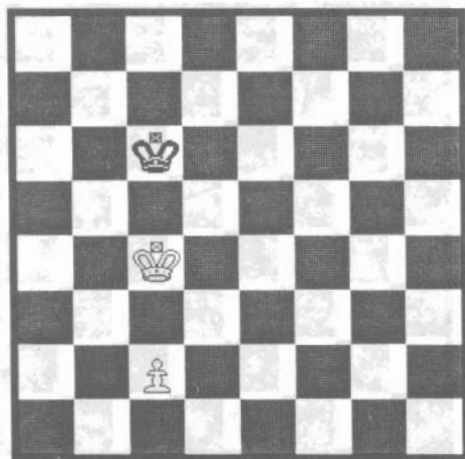
Đến đây chúng ta có thể đưa ra một quy luật quan trọng nữa, đó là: *Nếu như Vua ở trước Tốt đạt đến hàng thứ 6 (còn đôi với bên Đen là hàng thứ 3) thì trận đấu thắng không phụ thuộc vào thế đôi Vua.*

• Sau đây, chúng ta sẽ phân tích sâu hơn một chút nữa về ý nghĩa của việc chiếm thế đôi Vua trong những trường hợp sau đây:

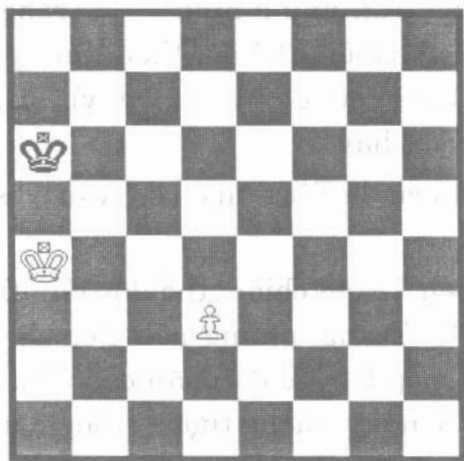
Ví dụ thế trận như ở hình 107. Trong thời điểm này, bên Đen chiếm thế đối Vua, nhưng đã dễ mất thế này và cuối cùng bị thua, bởi vì Trắng có nước đi 1.c2-c3! rất hay.

Chúng ta cứ để Tốt đứng ở c3, ván cờ sẽ dẫn đến Hoà.

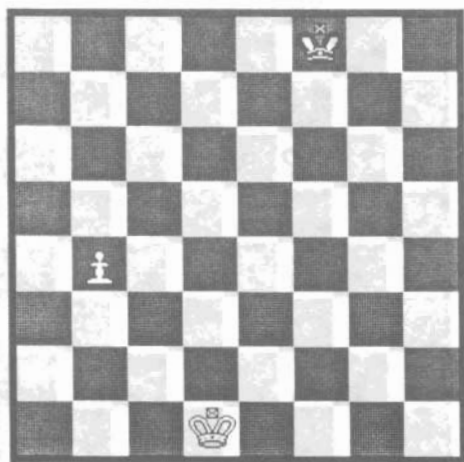
Bởi vì bên Trắng chiếm thế đối Vua thì tình thế sẽ có lợi cho Trắng, nhưng nếu Đen đi 1...Vb6 thì tình thế ở mép bàn cờ đã ngăn cản Vua Trắng rút lên trước. Bạn hãy tưởng tượng trong đầu 3 nước đi tới sẽ thấy ngay: Vua Đen sẽ chuyển sang b6 thì Vua Trắng sẽ chiếm ô b4; bên Đen sang Vc6, thì bên

Hình 107

Hình 108

Hình 109

Trắng đi Vc4 và bên Đen đi sang Vd6, thì bên Trắng cũng lại đi Vd4. Trong thế cờ này bên Trắng sẽ Thắng (đã được phân tích ở hình 104).

Như vậy cục diện ở trên hình 107 cũng là cục diện của ván cờ thắng.

Giả sử trên hình 108, chúng ta có thể chuyển Vua Trắng sang h4, Vua Đen sang h6, còn Tốt ở hàng 3. Như vậy Vua ở trước Tốt và thế đối Vua đã giải quyết được vấn đề.

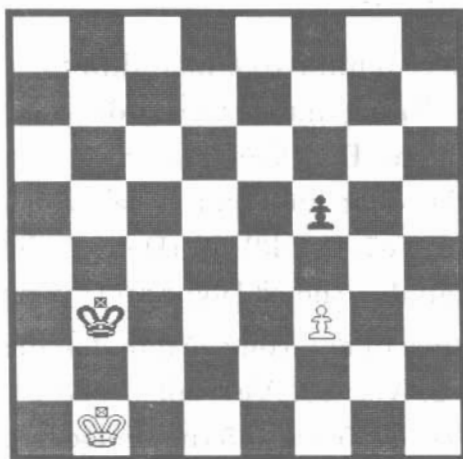
Trong thế cờ ở hình 109, mới nhìn ta có thể thấy ngay là bên Trắng muốn thắng được cũng không phải là đơn giản. Đưa Vua Trắng lên trước Tốt lúc này chẳng đạt được hiệu quả gì, bởi vì Vua Đen đã ăn Tốt: 1.Vd2Ve7; 2.Vd3Vd6 (Đen có thể đi Vd7); 3.Vc4Vc6, dẫn đến thế cờ Hoà như thường lệ.

Đi quân theo đường vòng sẽ dẫn đến đích: 1.Vd1-c2! Vf8-e7; 2. Vc2-b3! Ve7-d6; 3.Vb3-a4! Vd6-c6; 4.Va4-a5! Vc6-b7; 5.Va5-b5 (nếu nước này Trắng đi 5.b5? Va7! và ván cờ Hoà). Vua Trắng đã chiếm thế đối Vua và ở trước Tốt.

Khi được đi trước, bên Đen đã phải đi 1...Ve7; 2.Vc2Vd6; 3.Vb3Vc6; 4.Va4Vb6. Vua Trắng đứng liền với Tốt và không thể tiến trước Tốt được- và ván cờ Hoà.

VUA VÀ TỐT CHỐNG VUA VÀ TỐT

Trong trường hợp lực lượng hai bên cân bằng, khi những Tốt không đi được thì kết quả cuối cùng là ván cờ Hoà. Nếu một trong những Tốt bị Vua đổi phương tấn công và ăn mất thì kết quả ván cờ là Vua với Tốt chống Vua. Trong trường hợp này, nhiệm vụ của bên yếu hơn là tranh thủ cơ hội để trở thành Hoà.

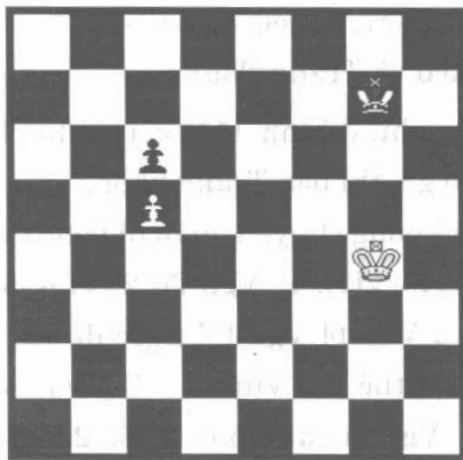

Hình 110

Trong thế cờ như ở hình 110, ta thấy Vua Trắng không đủ sức cản Vua Đen tiến vào e3 và ăn Tốt Trắng. Ăn Tốt ở ô f3 sẽ dẫn đến thế cờ Vua Đen đứng trước Tốt Đen ở dòng ngang thứ 3, và bên Đen Thắng.

Nếu như Tốt Trắng đứng ở ô f4 bị ăn thì kết quả ván cờ sẽ phụ thuộc vào thế đối Vua thuộc về bên nào. Từ đó có thể cho thấy để cứu được quân Trắng khỏi thua chính là ở nước đi 1.f3-f4! Và tiếp đó Đen đi 1...Vb3-c3; 2.Vb1-c1 Vc3-d3; 3.Vc1-d1 Vd3-e3; 4.Vd1-e1 Ve3xf4; 5.Ve1-f2! Và ván cờ Hoà.

Nếu như trên hình 110, bên Đen được đi trước, thì phải đi 1...f5-f4 và Đen sẽ thắng (Vua ở hàng ngang thứ 3 đứng trước Tốt). Thêm vào nữa là giải quyết các nước đi tiếp sau không chậm trễ: 1...Vc3; 2.Vc1 Vd3; 3.Vd1 Ve3; 4.f4Vxf4, bởi vì Vua Trắng không kịp chiếm thế đối Vua bằng nước đi Vf2.

Hình 111

Trong thực tế tập luyện cũng như thi đấu ta thường gặp các thế cờ như ở hình 111, đó là cả hai Tốt (Đen, Trắng) bám sát nhau, Vua đứng bên cạnh. Trong trường hợp này tốt nhất là đưa Vua lên hàng ngang phía trước Tốt của mình và tùy theo khả năng chiếm thế đối Vua. Khi đó bằng con đường đi vòng bên sườn sẽ ăn được Tốt đối phương.

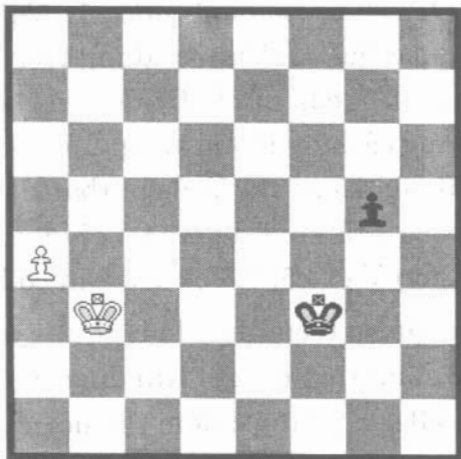
Khi bên Trắng đi trước bằng nước 1.Vg4-g5!, Trắng đã làm chủ được thế đối Vua và chiếm hàng thứ 5 trên cùng dòng ngang với Tốt của mình. Tiếp theo Đen đi 1...Vg7-f7; 2.Vg5-f5 Vf7-e7; 3.Vf5-e5 Ve7-d7; 4.Ve5-f6! (bắt đầu đi vòng) 4... Vd7-d8; 5.Vf6-e6 Vd8-c7; 6.Ve6-e7 Vc7-b7; 7.Ve7-d7 Vb7-b8; 8.Vd7xc6 và Trắng Thắng.

Còn nếu như ở hình 111, giả sử ta chuyển Vua Đen sang ô g8, thì bên Trắng không chiếm được thế đối Vua và không chuyển quân đi vòng được. 1.Vg4-f5 (hoặc 1.Vf5-Vf7), 1...Vg8-f7; 2. Vf5-e5 Vf7-e7 và v.v... hoặc 1.Vg4-f4 Vg8-f8! nước đi duy nhất. Bên Đen giữ một thế đối Vua xa. (Bởi vậy không phải nước đi 1...Vg7 vì sau đó có nước 2.Vg5); 2.Vf4-e4 Vf8-e8; 3.Ve4-d4 Ve8-d8 (nước này Đen cũng có thể đi 3...Vd7 và 4.Ve4 Ve8) ván cờ Hoà.

Khi bên Đen đi trước bằng nước 1...Vg7-g6!, bên Đen chiếm thế đối Vua và đứng trên cùng một hàng ngang với Tốt của mình. Do đó bên Đen ăn được Tốt Trắng bằng cách đi đường vòng; 2.Vg4-f4 Vg6-f6; 3.Vf4-e4 Vf6-e6; 4.Ve4-d4 Ve6-f5! (bắt đầu nước đi vòng); 5.Vd4-c4 Vf5-e5; 6.Vc4-b4 Ve5-d5; 7.Vb4-b3! (nước cứu nguy) Vd5xc5; 8.Vb3-c3! ván cờ Hoà.

Ngược lại, giả sử trên hình 111, chúng ta đặt Vua Trắng ở ô g3, Vua Đen ở ô g6. Khi được đi trước, bên Trắng đi 1.Vg3-g4! Trắng chiếm thế đối Vua, nhưng không di chuyển được sang hàng ngang thứ 5 nơi có Tốt đang đứng. 1...Vg6-f6; 2.Vd4-f4 (nước đi vòng sẽ làm cho Trắng thua sau nước đi 2...Ve5), 2... Vf6-e6; 3.Vf4-e4 Ve6-f6! Nước duy nhất đủ để Hoà cờ, còn tất cả các nước đi khác của Đen đều dẫn đến thua, bởi vì bên Trắng chiếm thế đối Vua và đi vào hàng ngang thứ 5. Sau nước 3... Vf6 Trắng không có nước đi, 4.Vd5.

Nếu như các bên đều có các Tốt cơ động và đường dẫn đến ô phong cấp thành Hậu bỏ trống, thì sau đó Tốt đang di chuyển có thể được phong cấp trước thành Hậu và việc xuất hiện Hậu mới lại bắt đầu công phá. Đôi khi các Tốt cách ô phong cấp như nhau, nhưng một trong các Tốt đó di chuyển với nước cờ chiếu. Trường hợp này được thể hiện ở hình 112.

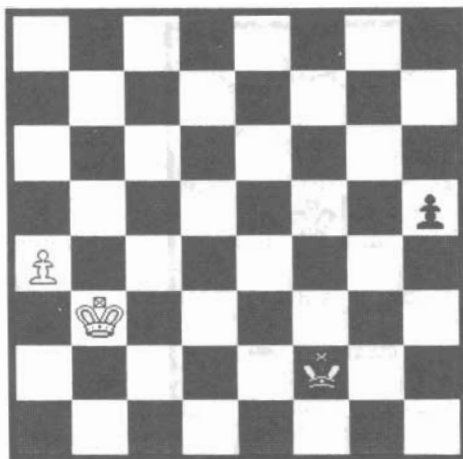

Hình 112

Trắng đi trước, sau nước 1.a4-a5, Tốt không thể bị Vua Đen giữ lại và qua 3 nước nó trở thành Hậu. Bên Đen, sau nước đi 1...g5-g4, Tốt Đen cũng có thể biến thành Hậu. Nhưng Hậu Trắng đã ngăn cản khả năng này, bởi vì Hậu Trắng đã ở ô a8, nước cờ chiếu bên Đen. Trong thời điểm này Tốt Đen sẽ ở ô g2, như vậy thắng lợi thuộc về bên Trắng.

Khi bên Đen đi trước, sau nước 1...g5-g4, Đen đưa Hậu đến ô g1, bên Trắng để Hậu ở ô a8 và đồng thời chiếu Vua chạy thoát nước chiếu và ván cờ Hoà.

Chúng ta hãy xem xét thế trận ở hình 113, Trắng đi trước 1.a4-a5 h5-h4; 2.a5-a6 h4-h3; 3.a6-a7 h3-h2; 4.a7-a8H Vf2-g1!

Hình 113

Đen đi nước cứu nguy, nếu ở nước này Đen thay bằng đi nước khác thì Trắng sẽ đi Ha8-h1 và Trắng thắng dễ dàng. Bây giờ có ván kết Hoà - Hậu chống Tốt của Xe ở dòng ngang số 7.

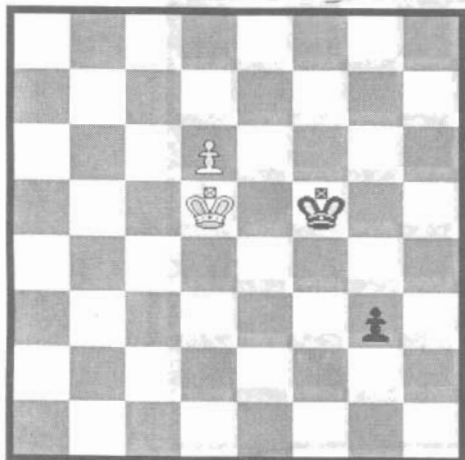
Khi bên Đen đi trước, thì Hậu Đen ở h1 sẽ cản việc phong cấp của Tốt Trắng và bên Đen sẽ thắng dễ dàng.

Chúng ta hãy phân tích tình thế như ở ví dụ hình 114.

a) Nếu Đen đi trước:

1...g3-g2; 2.d6-d7 g2-g1H; 3.d7 - d8H Hg1-d1+;
4.Vd5-c6 Hd1xd8.

b) Nếu Trắng đi trước:

- Bên nào đi trước, bên đó Thắng.

Hình 114

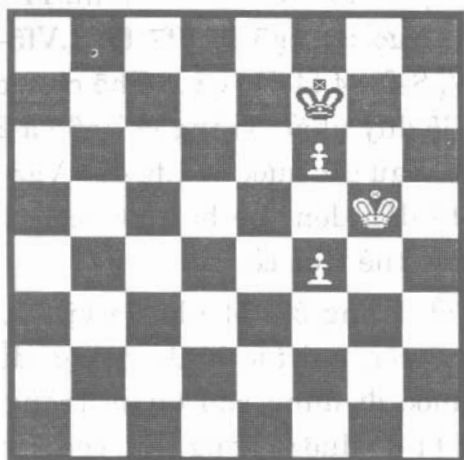
1.d6-d7 g3-g2; 2.d7-d8H g2-g1H; 3.Hd8-f8+ Vf5-g4; 4.Hf8-g8+Vg4-f3; 5.Hg8xg1.

Qua xem xét thế cờ ở hình 114 cho thấy: Bên nào giành được quyền đi trước (hay đến lượt đi tiếp) thì bên đó thắng.

VUA VÀ HAI TỐT CHỐNG VUA

Như chúng ta đã biết, trong một số trường hợp nếu như hai Tốt đứng cách xa nhau, thì chúng sẽ thắng không cần sự hỗ trợ của Vua. Một trong hai Tốt sẽ được phong Hậu, Vua đi đuổi Tốt, nhưng lúc đó Vua đã ra khỏi hình vuông của Tốt khác.

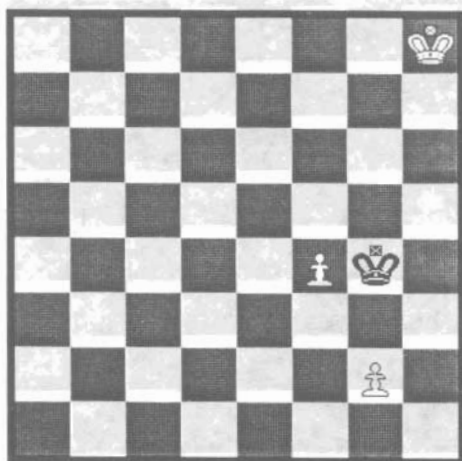
Hai Tốt bị bao vây, thậm chí đi theo đôi thì giành

Thắng.

Hình 115

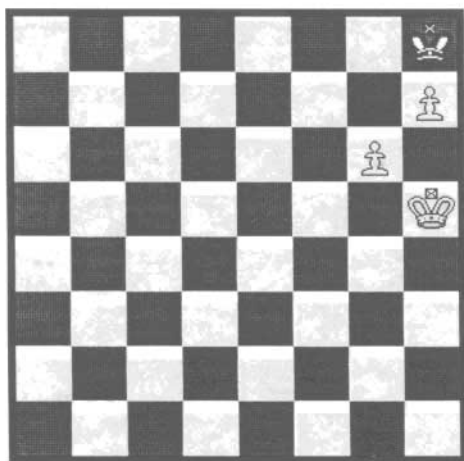
*- Trắng đi trước
Thắng.*

Hình 116

được thắng lợi dễ dàng. Ví dụ như thế cờ ở hình 115, Trắng đẩy Tốt f6 lên trước: 1.Vg5-f5 Vf7-f8; 2.Vf5-g6 Vf8-g8; 3.f6-f7! Vg8-f8; 4.f4-f5, v.v... Thế cờ tạo ra trường hợp ngoại lệ duy nhất: Trắng là Vg6 và 2 Tốt f5, f6; Đen là Vg8. Sau các nước đi 1.f6-f7+ Vg8-f8; và 2. Vg6-f6 f5-f6 dẫn đến thế bí nước, còn 2. Vg6-g5 Vf8-f7 dẫn đến thế Hoà cờ.

Trên hình 116, Tốt Trắng ở ô f4 như là bị tiêu diệt. Nhưng khi dựa trên qui tắc hình vuông, dễ dàng tìm ra được nước đi đúng cho quân Trắng: 1.g2-g3. Bây giờ Tốt f4 đã được phòng thủ, còn Tốt g3 bị yếu đi. Việc Vua Đen ăn Tốt g3 sẽ đưa Vua ra

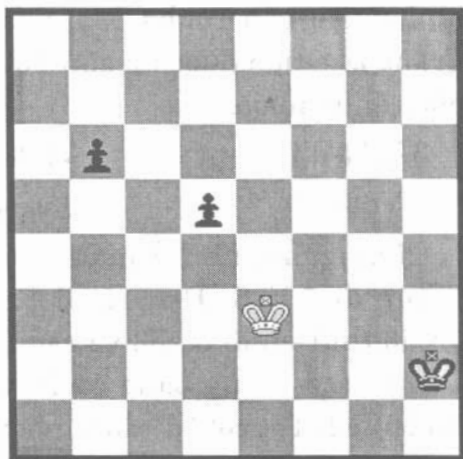
Thắng

Hình 117

khỏi hình vuông của Tốt f4; Đây là Tốt cuối cùng được phong thành Hậu. Bằng cách này hai Tốt cơ động đứng ở hai cột dọc cạnh nhau, bảo vệ nhau khỏi bị Vua đối phương tấn công. Những Tốt này gọi là những Tốt liên kết.

Trên hình 117, ta thấy xuất hiện một số khó khăn, bởi vì bên Trắng đưa Tốt "h" lên trước thay vào chỗ Tốt "g", và vì vậy, hiện tại không thể đưa Vua Trắng đến gần vì Đen sẽ rơi vào thế bí nước (Hoà). Con đường duy nhất dẫn đến giành thắng lợi là chuyển thành cờ tàn thắng với 1 Tốt: 1.Vh5-g5 Vh8-g7; 2.Hh7-h8H+! Vg7xh8; 3. Vg5-h6 v.v...

- Trắng đi trước
Hòa.
- Đen đi trước
Thắng.

Hình 118

Trên hình 116, đã cho chúng ta thấy hai Tốt liên kết bảo vệ nhau, tránh được sự tấn công của Vua đôi phương. Vậy khi 2 Tốt đứng riêng rẽ thì sao? Trên hình 118, cho thấy: Vua Đen còn ở xa không kịp trợ giúp Tốt của mình. Khi được đi trước, bên Trắng đi: 1.Ve3-d4 b6-b5; 2.Vd4xd5 và sau đó ăn nốt Tốt thứ 2.

Còn khi bên Đen đi trước, các Tốt tự phòng thủ, tránh sự tấn công của Vua Trắng.

1... b6-b5!

2.Ve3-d4 b5-b4!

Nước phòng thủ gián tiếp của Tốt Đen d5. Sau khi Vua Trắng ăn Tốt này, thì Vua cũng ra khỏi hình vuông của Tốt b4. Mặt khác khi ăn Tốt d5, Vua Trắng khó tiến được tới gần Tốt b4, để tấn công Vua phải đi ba nước.

3.Vd4-d3 Vh2-g2

4.Vd3-c2 d5-d4

Cũng giống như ở nước thứ 2, để đáp lại nước Trắng đi 5.Vb3, Đen sẽ đi 5...d3; còn nếu Trắng 5.Vd3 thì Đen đi 5...b3 và các Tốt lại bị yếu đi. Bên Đen có thể thắng bằng cách: 4... Vf3. Sau nước đi 5.Vb3Ve2, Tốt cột “d” được phong thành Hậu.

Như vậy những Tốt đứng riêng rẽ, chỉ cách 1 ô hàng dọc đã có thể gián tiếp bảo vệ cho nhau.

Trên hình 118, giả sử chúng ta chuyển con Tốt d5 sang f5. Trong trường hợp này, các Tốt được phong thành Hậu không cần sự trợ giúp của Vua: 1...b5; 2.Vf4b4; 3.Ve3f4+; 4.Vxf4b3.

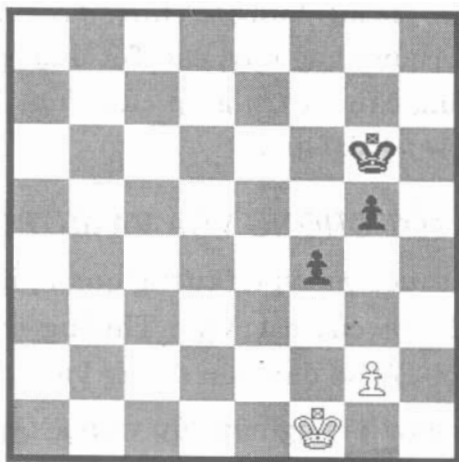
VUA VÀ HAI TỐT CHỐNG VUA VÀ MỘT TỐT

Kết quả phụ thuộc vào vị trí tương quan giữa các Tốt và tính tích cực của các Vua. Thường thì bên nào hơn hẳn một Tốt sẽ dẫn đến thắng lợi.

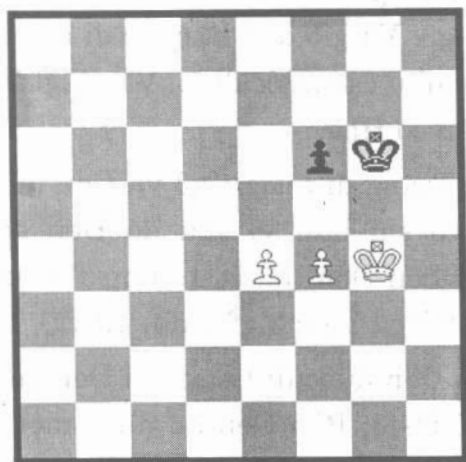
Sau đây chúng ta hãy nghiên cứu và học tập cuộc độ sức của các Tốt liên kết chống lại Tốt không cơ động. Ví dụ thế cờ như ở hình 119, cho thấy: Bên Trắng tự cứu nguy khi được đi trước bằng cách đi nước: 1.g2-g3! Và giờ đây là nước đi của Đen 1...fg; 2.Vg2 cũng như các nước đi 1...Vf5; 2.gf Vxf4; 3.Vf2 dẫn đến ván cờ Hoà.

Sau khi Trắng đi nước 1.g3 và Đen đi 1...Vf5 thì 2.Vf2? sẽ có sai lầm vì sau đó Đen sẽ 2...Vg4!; 3.gfVxf4 và bên Đen thắng, nhưng Trắng có thể sử dụng nước 2.Vg2 Vg4; 3.gf Vxf4; 4.Vf2.

Nếu bên Đen được đi trước thì Đen sẽ đi: 1...g5-g4; 2.g2-g3 f4-f3; Bên Đen ăn được một Tốt gọi là Tốt cơ động đã được phòng thủ, nó là Tốt luôn tạo ra chiến thắng.

Hình 119

Hình 120

• Thế cờ trên hình 120 rất điển hình và thường gặp trong các ván chơi, do đó bạn cần nghiên cứu, tập luyện cho thật kỹ.

Khi bên Đen đi trước, Đen đã quyết định bỏ Tốt để giành ván Hoà.

1... f6-f5+!

2.e4xf5+ Vg6-f6

Tốt ô f5 của Đen bị ăn và thành Hoà cờ.

Khi bên Trắng đi trước, trước tiên Trắng phải chịu hy sinh nhất thời bằng 1.f4-f5+, nhưng nước này chỉ dẫn đến cờ Hoà. Bên Đen đánh trả bằng 1...Vg7. Nước đi vòng bên phải không đạt: 2.Vf4 Vf7; 3.e5fe+; 4.Vxe5 Ve7 sẽ dẫn đến kết cục Hoà cờ. Lúc này chỉ còn lại cách đi vòng bên trái. Nhưng sau các nước đi: 1.f5+Vg7; 2.Vf3Vf7; 3.Ve3Ve7; 4.Vd4 Vd6 (hoặc 4.Vd3 Vd7!), bên Đen chiếm thế đối Vua xa; 5.Vd4 Vd6 nước đi vòng bên trái không đạt. Từ đó đã cho ta thấy được: Cần phải để dành nước đi quan trọng f4-f5 cho đến khi có tình thế (thời điểm) thích hợp và cách đi ở hình 120 diễn ra như sau:

1.Vg4-f3 Vg6-f7

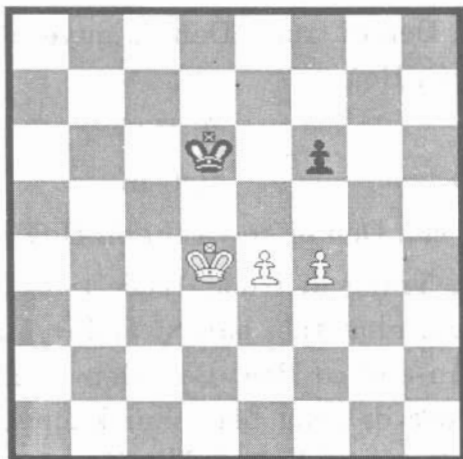
Sau nước đi 1...f5; 2.e5 Tốt cơ động được phòng thủ mang lại thế thắng. Nước phản công của Đen 1... Vh5; 2.Ve3Vg4 không đạt vì nước đi 3.f5! Vg5; 4.Vd4 Vf4; 5.Vd5 và tiếp sau đó là 6.Ve6.

2.Vf3-e3

Vf7-e6

3.Ve3-d4

Ve6-d6 (hình 121)

Hình 121

Nếu khác thì Trắng sẽ bắt đầu đi vòng bằng nước đi từ cánh sườn 4.Vc5.

4.f4-f5!

....

Thời điểm cho nước đi quan trọng này đã đến. Nước này quyết định khi bên Trắng chiếm được thế đôi Vua.

4...

Vd6-c6

Nước này Đen cũng có thể đi 4... Ve7; 5.Vc5! Vd7; 6.Vd5 với thế trận đánh vòng thắng lợi.

5.e4-e5!

Cũng vào thời điểm thích hợp Vua Đen đã rời sang trái và sau khi đổi chỗ Vua Trắng vượt lên phía trước.

5... Vc6-d7

Nước này Đen cũng có thể đi 5...fe+; 6.Vxe5 và sau đó là 7.Vf6.

6.e5-e6+

Sau nước đi 6.ef Ve8; 7.Vd5 Vf8; 8.Ve6 Ve8; 9.f7+Vf8 có được thế bí nước, khi đi nước 10.Vf6. Như đã phân tích ở trên, đó là trường hợp ngoại lệ trong quy tắc chung mà những Tốt đi đôi giành được phần thắng.

6... Vd7-c6

7.Vd4-c4

Trận thắng có được bằng đi 7.e7 Vxe7; 8.Vc5! và bằng nước đi vòng từ cánh sườn.

7... Vd6-c6

8.Vc4-b4 Vc6-d6

9.Vb4-b5 Vd6-c7

10.Vb5-c5 Vc7-c8

11.Vc5-c6 v.v...

Thế trận thắng của bên Trắng trên hình 120, gồm 3 giai đoạn:

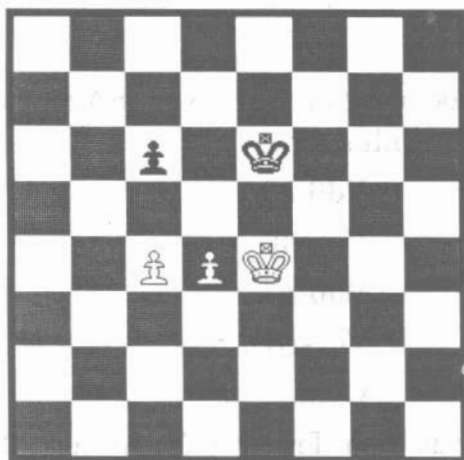
- Giai đoạn 1: Chuyển Vua sang cánh sườn, mà từ đó có thể đi vòng;

- Giai đoạn 2: Chiếm thế đôi Vua nhờ nước đi bao vây bằng Tốt;

- Giai đoạn 3: Lối đi vòng từ cánh sườn này đã phá vỡ trận tuyến bằng Tốt trong hoàn cảnh thuận lợi, dẫn đến ván tàn Tốt thắng.

Nếu chỉ thiếu một mắt xích nào đó của thế trận thì sẽ không có ván cờ thắng.

Sau khi nắm được cơ cấu của trận đấu trong ví dụ ở hình 120, bạn đọc sẽ có thể tìm được cách đi đúng nhất trong các thế cờ tương tự. Chúng ta hãy phân tích, học tập thế cờ trên hình 122 để thấy rõ.

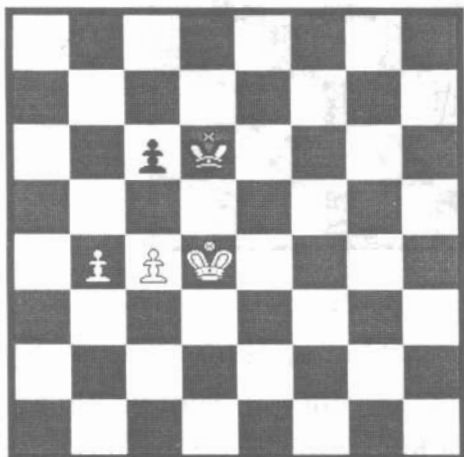

Thắng.

Hình 122

Khi bên Đen đi trước, Đen sẽ đi 1...Vf6, (vì nếu Đen thay bằng nước 1... Vd6; thì 2.Vf5 Vd7; 3.c5, bên Trắng bắt đầu đi vòng sang phải). Bên Trắng phản công lại nước đi của Đen 1... Vf6 bằng nước 2.d5? là một nước sai lầm, bởi vì Đen sẽ đi 2...Ve7! một nước hay, dẫn đến Hoà cờ. Các nước đi đúng phải là: 2.Vf4 Ve6; 3.Vg5 Ve7; 4.Vf5 Vf7; 5. Ve5 Ve7; 6.c5! v.v...

Khi bên Trắng đi trước, đã đi: 1.c5! 2.d5. Thế cờ đã được chuẩn bị cho việc bao vây và tấn công phòng tuyến của Đen.

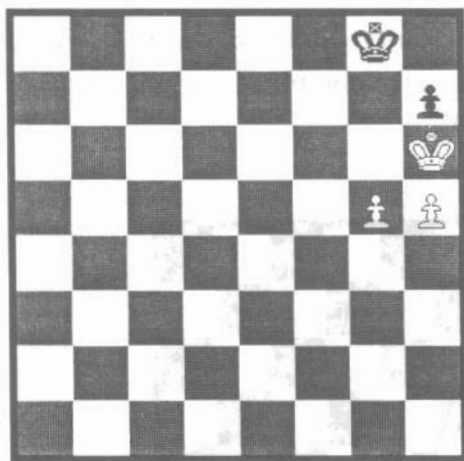

Hòa.

Hình 123

- Thế cờ trên hình 123 là thế cờ Hoà, bởi vì sau các nước đi 1.Ve4 Ve6; 2.c5 Vf6! bị chọn thủng phòng tuyến 3.b5cb; 4.Vd5 chỉ dẫn đến Hoà sau nước 4... Ve7.

Bên Trắng có mưu toan đi vòng từ bên trái: 1.Vc3 Vc7; 2.Vb3 Vb7; 3.Va4 Va6; 4.c5 Va7; 5. Va5 Vb7 không có lợi, do biên bàn cờ cản trở.

Hình 124

- Trong thế cờ ở hình 124, bạn phải tính đến kết quả ván đấu khi bên Trắng được đi trước và khi bên Đen được đi trước mà không di chuyển quân.

a) Trắng đi trước: 1.g5-g6 Vg8-h8

Có thể cả các nước 1...hg; 2.hg Vh8 và ván cờ Hoà;

2.Vxg6 dẫn đến ván cờ Hoà đơn giản, vì Trắng chỉ còn 1 Tốt trước Xe.

2.g6-g7+

Nước đi 2.gh của Trắng sẽ dẫn đến thế bí nước.

2... Vh8-g8

3.Vh6-g5 Vg8xg7

và ván cờ Hoà.

b) Đen đi trước:

1... Vg8-h8

2.g5-g6 Vh8-g8

Các nước đi: 2...hg; 3.hg không làm thay đổi gì cả.

3.g6-g7 Vg8-f7

4.Vh6xh7

và bên Trắng thắng.

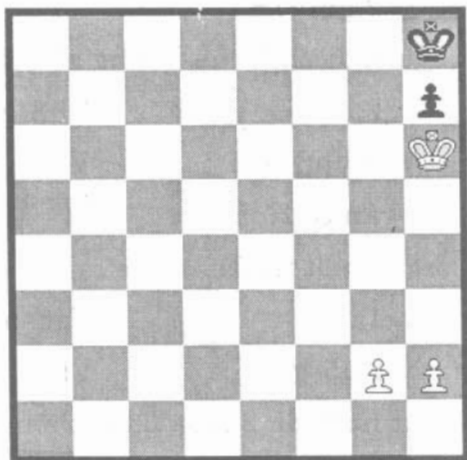
Như vậy việc đưa Tốt sang g6 dẫn đến đích.

- Dựa trên sự phân tích ở các ví dụ trên đây, chúng ta có thể hiểu một cách dễ dàng phương pháp đi quân giành phần thắng trên hình 125 không phụ thuộc vào bên nào đi trước.

Cần phải chuyển các Tốt hàng “g” và “h” đến các ôg5 và h5 với cách tính toán sao cho trong thời điểm này Vua Đen ở h8. Điều này sẽ xảy ra sau các nước đi 2; 4; 6. Bởi vì các Tốt đứng ở các ô ban đầu thì số

lượng các nước đi phụ thuộc vào người cầm quân Trắng. Ví dụ: 1.h2-h4 Vh8-g8; 2.g2-g4

Thắng.

Hình 125

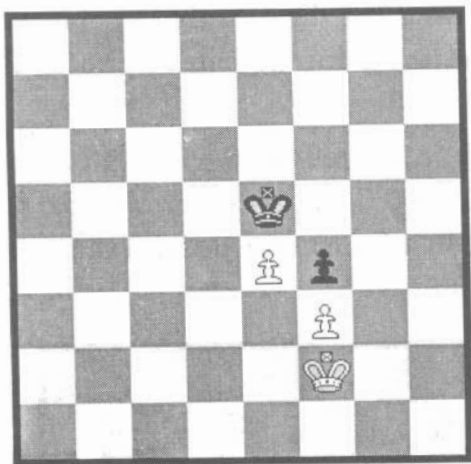
Vg8-h8; 3.h4-h5 Vh8-g8; 4.g4-g5

Vg8-h8 (mục đích đã đạt được); 5.g5-g6 và v.v...

Giả như bên Đen được đi trước, thì sau nước 1... Vh8-g8 cần phải để các Tốt ở g5 và h5 qua một số nước đi không rõ ràng: 2.g2-g4 Vg8-h8; 3.g4-g5 Vh8-g8; 4.h2-h3! Vg8-h8; 5.h3-h4 Vh8-g8; 6.h4-h5 Vg8-h8; 7.g5-g6.

• Ở phần trên qua phân tích, xem xét chúng ta đã thấy rằng: Sự hình thành Tốt cơ động được bảo vệ chắc chắn, phần lớn là giành chiến thắng. Vậy

thế cờ ở hình 126 là thế cờ thắng đôi với bên Trắng, nên chỉ cần suy nghĩ một chút là có thể thấy ngay.

Thắng.

Hình 126

Khi Vua Trắng đứng ở ô e2 thì Vua Đen phải chiếm ô d4, hay nói cách khác là bên Trắng thắng bằng cách đi Ve2-d3, sau đó Vd3-d4 e4-e5 và Vd4-e4.

Mặt khác khi Vua Trắng sang h3, thì Vua Đen phải chiếm ô g5. Những ô như vậy gọi là ô phù hợp.

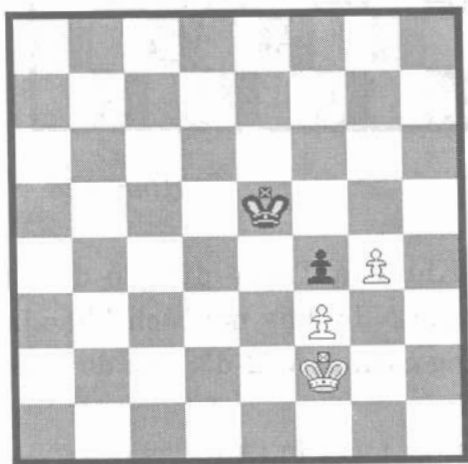
Chúng ta cũng thấy ngay được rằng Vua Đen không thể nào chiếu đúng lúc một trong các ô, nếu như bên Trắng 1.Vf2-f1! Đen đối lại bằng 1...Vf6;

2.Ve2 Ve5; 3.Vd3 (Còn nếu Đen đối lại bằng 1...Vd4 thì 2.Vg2 Ve5; 3.Vh3 Vd4; 4.Vg4).

Thế trận thắng chờ thời của ví dụ trước không dẫn đến thắng lợi trong thí dụ ở hình 127, bởi vì Vua Đen đã tiến vào đúng lúc để bảo vệ cho cả 2 cánh sườn:

1.Vf2-f1 Ve5-e6!; 3.Vf1-e2 Ve6-e5; 3.Ve2-d3 Ve5-d5!; 4.Vd3-c3 Vd5-c5 (hoặc 2.Vf1-g2 Ve6-f6; 3.Vg2-h3 Vf6-g5 và bên bàn cờ cản quân Trắng đi vòng từ bên cánh sườn).

Hòa.

Hình 127

Cũng ở hình 127, nhưng hãy thử đi cách khác:

1.Vf2-e2

Ve5-d4

2.Ve2-d2 Vd4-c4

3.Ve2-c2 Vc4-d4

4.Vc2-b3 Vd4-d5!

Chỉ có nước đi này mới có thể cứu được quân Đen.

5.Vb3-b4 Vd5-d4!

Vua Đen chiếm thế đối Vua theo dòng ngang (b4-d4 a4-c4), đồng thời lại không ra khỏi hình vuông của Tốt “g”.

6.Vb4-a3 Vd4-e3!

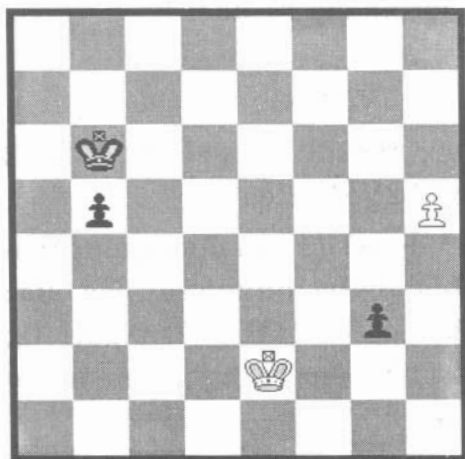
7.g5Vxf3; 8.g6 Ve2; 9.g7f3; 10.g8Hf2; 11.Hg2 Ve1; 12. He4+Vf1; 13.Vb2Vg1- Hoà cờ.

Hình như thế trận Vd4-e3 đã cứu được quân Đen và khi có nước đi 4...Vd4; 5.Vb4, nhưng sau các nước đi 5...Ve3; 6.g5 Vxf3; 7.g6 Ve2; 8.g7f3; 9.g8H f2; 10.Hg2 Ve1; 11.Vc3! f1H bên Trắng chiếu hết ở nước tiếp theo 11.Hd2#.

Ở đây có một điều đặt ra là: Thế tại sao lại phải đẩy Vua Trắng sang cột “a”.

Nếu như bên mạnh hơn có 2 Tốt bị bao vây, còn bên kia chỉ có 1 Tốt không cơ động, ví dụ như trong thế cờ: Bên Trắng có: Vf5, Tốt e5; Bên Đen có: Vf7, Tốt g5 và h6 thì trận thắng rất đơn giản. Các Tốt bị bao vây bảo vệ nhau và Vua Đen đi đến gần Tốt Trắng và ăn Tốt Trắng, đồng thời thu hút Vua đối phương bằng sự hoạt động của các Tốt bên mình.

Trong thế cờ như trên hình 128, ta thấy Tốt Trắng cột “h” đứng ngoài khoảng cách đạt được của Vua Đen. Sự di động lên phía trước của Tốt Đen g3 không giúp được gì, bởi vì Vua Trắng sẽ ăn nó. Bởi vậy Bên Đen chỉ có thể tính tới việc đi Tốt cột “b” của mình mà thôi. Mặc dù con Tốt này (b5) ở trong

- Đen đi trước
Hòa.

Hình 128

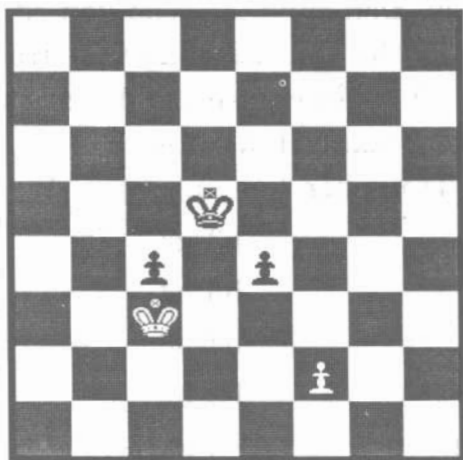
hình vuông của Vua Trắng. Nước đi như sau: 1...b4; 2. Vd3 b3; 3.Vc3 Tốt g3 hoạt động mạnh và sau hai nước đi được phong thành Hậu. Nhưng hoạt động của Tốt “b” không cứu được quân Đen: 1...b4; 2.h6b3; 3.h7b2; 4.h8H b1H; 5.Hb8 chiếu Tướng và Hậu Đen bị ăn.

Dù sao bên Đen cũng làm cho ván cờ Hoà. Khi chúng ta dùng thủ thuật thường thấy trong những ván cờ tàn Tốt. Điều này sẽ đạt được nếu như Tốt “b” được phong thành Hậu với nước chiếu, vì vậy nó đã kéo Vua Trắng đến hàng ngang số 1.

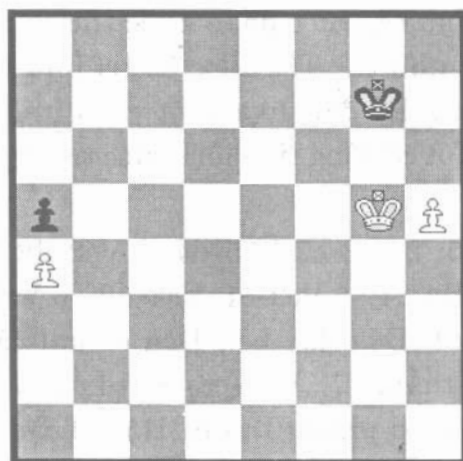
1...	g3-g2
2.Ve2-f2	b5-b4
3.h5-h6	b4-b3
4.h6-h7	b3-b2
5.h7-h8H	g2-g1H+!
6.Vf2-g1	b2-b1H+ và ván cờ Hoà

Để dàng tin được là bên Đen đã có thể phong Tốt “g” thành Hậu cả trước đó (ở nước thứ 2, thứ 3 hay thứ 4). Nếu như các Tốt được bố trí như trên hình 129 thì thắng lợi đạt được một cách không thông minh lắm. Tốt cơ động tiến lên trước trong sự bảo vệ của Vua:

1...Vd5-c5; 2.Vc3-c2 Vc5-d4; 3.Vc2-d2 Vc4-c3+; 4.Vd2-c2 Vd4-c4; 5.Vc2-c1 Vc4-d3; 6.Vc1-d1 c3-c2+; 7.Vd1-c1. Đến đây bên Đen có hai cách đánh trả mà vẫn thắng; 7...Vd3-c3; 8.Vc1xc2 Ve2xf2; và Tốt cột “e” được phong thành Hậu, hoặc Đen còn cách đi thứ 2 hiệu quả hơn đó là: 7...Vd3-c3; 8.f2-f3 (tính toán ở nước 8.ef thì có thể bí nước Hoà) 8...e4-

Hình 129

Hình 130

e3!; 9.f3-f4 e3-e2 và có thể chiếu hết ở nước tiếp theo.

Có thể đưa ra thế cờ như trên hình 130, bên Trắng có thể đi đúng theo phương pháp nói trên. Vua Trắng bỏ Tốt h5 và tiến đến Tốt Đen a5. Sau khi Tốt h5 bị ăn, Tốt “a” được phong thành Hậu. Nhưng Tốt a là Tốt trước Xe. Vì vậy phải tính toán làm sao cho Vua Đen sẽ có thể rơi đúng lúc vào ô c8 hay không.

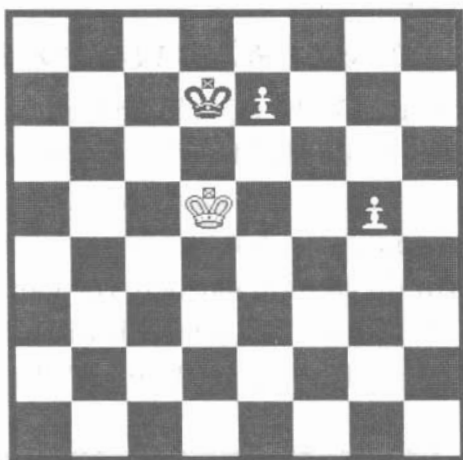
Nếu như trên hình 130 ta chuyển Tốt “h” từ h5 sang h4 thì bên Đen thua. Đưa lại Vua từ h4 sang c8 mất 5 nước đi, nhưng ăn Tốt “h” phải mất 3 nước đi, tất cả là 8 nước. Nước đi thứ 8 của quân Trắng sẽ là Vb6-b7 và Vua Đen sẽ không thể rơi vào ô c8 được.

Bên Đen thua cả trong trường hợp, nếu như trên hình 130 chuyển Tốt a5 sang a6. Sau khi ăn Tốt a6, Vua Trắng sẽ chiếm ô b7 ở nước đi thứ 7.

BÀI TẬP

1. Trong thế cờ: Bên Trắng có Vf5, Tốt f3; bên Đen có Ve7; Bên Đen đi trước - Bên Trắng có thể thắng được không?
2. Thế cờ đã cho: Bên Trắng có Vc1; bên Đen có Vd4
Tốt c4. Những nước đi nào của bên Đen để dẫn đến thắng lợi.

3. Bên Trắng: Vg1; bên Đen Vf4, Tốt e5. Khi được đi trước Trắng có thể cứu được ván cờ này không?
4. Trong thế cờ: Bên Trắng Vc4; bên Đen Vc6, Tốt d4, d7. Bên Đen đi trước có thể thắng được không? Bên Trắng phải đổi phó lại nước đi 1... Vc7 như thế nào?
5. Thế cờ đã cho: Bên Trắng: Vc7, Tốt b5; bên Đen Va8. Bên Trắng thắng được bằng cách nào?
6. Bên Trắng có: Vc7, Tốt e5; bên Đen có: Va6, Tốt g4. Trắng đi trước có thể thắng được không?
7. Bên Trắng có: Vc6, Tốt b4; bên Đen có: Va7, Tốt a6. Trắng đi trước có thể thắng được không?
8. Bên Trắng có: Vd3, Tốt g5; bên Đen có: Ve5, Tốt f7. Trắng đi trước có thể làm cho ván cờ thành Hoà được không?
9. Bên Trắng có: Ve4, Tốt b4, bên Đen có: Va8, Tốt b6. Kết quả ván đấu sẽ như thế nào khi Trắng đi trước? Khi Đen đi trước?
10. Bên Trắng có: Ve6, Tốt d4; bên Đen có: Vc7, Tốt g6. Trắng đi trước kết quả ván cờ thế nào?
11. Trên hình 131, Tốt e7 bị ăn. Thế nhưng bên Trắng thắng được bằng 3 cách đi. Hãy tìm các cách đó.
12. Bên Trắng có: Vg6, Tốt a7, b5, b6; bên Đen có: Va8. Bên Trắng chịu Hoà. Trắng hành động như vậy có đúng không.

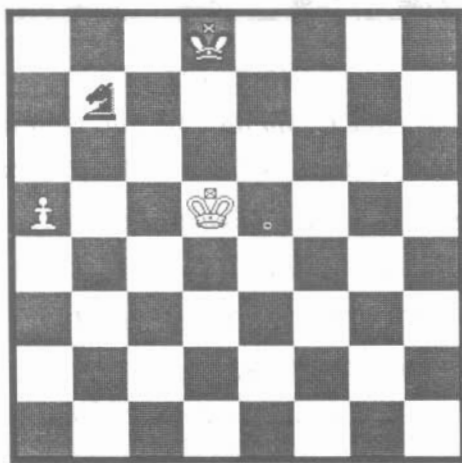
Hình 131

13. Trong các thế cờ sau đây, kết quả sẽ như thế nào khi bên Trắng đi trước và khi bên Đen đi trước:
- a) Trắng có: Vd5, Tốt f5; Đen có: Vd7, Tốt e7 và f6.
- b) Trắng có: Vc4, Tốt e4; Đen có: Vc6, Tốt f6 và e5
- c) Trắng có: Vh2, Tốt g2; Đen có: Vf4, Tốt g4 và h4.
14. Trắng: Vf1, Tốt g2; Đen: Vg3, Tốt f6, h4. Trong thế cờ này đã đi 1...h4-h3. Bên Đen có thể thắng được không? Bên Trắng phải chống lại nước 1...h3 của Đen như thế nào?
15. Bên Trắng: Va3, Tốt a4, b4, g3; bên Đen: Vf5, Tốt a6, g5, h5. Bên Trắng đi trước và thắng. Bạn hãy giải ván cờ này.

II. CỜ TÀN MÃ

VUA VỚI MÃ CHỐNG VUA VỚI TỐT

Trong cờ tàn Mã, thì việc chiếm lĩnh một ô nào đó trên đường đi của Tốt, Mã phải có nhiệm vụ chặn Tốt lại. Để làm được điều này, nhất thiết Mã phải ở gần Tốt. Song nếu khi chơi không sử dụng tốt đường đi của Mã thì dù có nằm sát bên Tốt vẫn chưa chắc chắn chặn được Tốt. Ví dụ trên hình 132. Khi bên Trắng có Vd5 và Tốt a5, còn Đen có Vd8 và Mã b7.

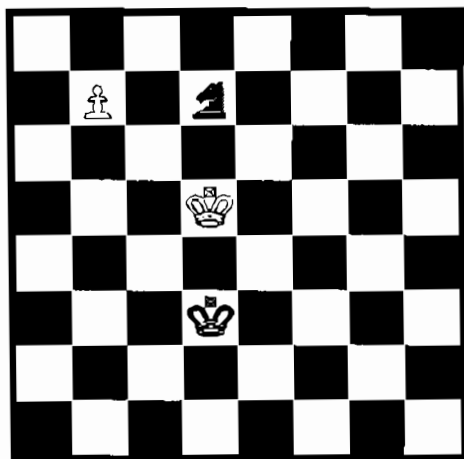

Hình 132

Trong thế trận này, sau khi 1.a5-a6, Tốt sẽ lên phong cấp thành Hậu. Tự Mã không thể cản nổi đường đi mà lại còn gây cản trở cho Vua của mình.

Đĩ nhiên đây chỉ là thế cờ đặc biệt rất ít xảy ra, nó cho chúng ta thấy rằng đối với Mã thì Tốt đường Xe (tức Tốt biên) tỏ ra vô cùng nguy hiểm.

Ngoài Tốt biên ra, bất kỳ Tốt nào khác, cho dù đã tiến tới hàng ngang gần cuối, Mã vẫn có thể ngăn chặn dễ dàng (xem hình 133)

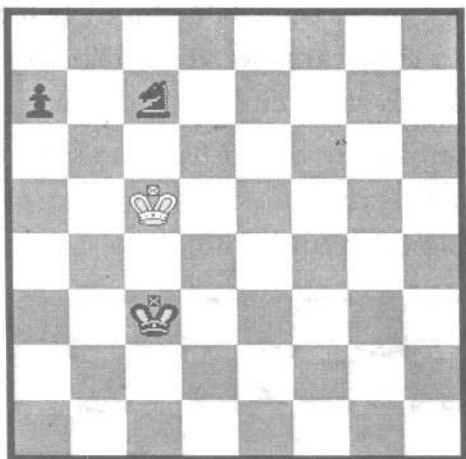

Hình 133

Như ta thấy trên hình 133, ở đây Mã Đen không bao giờ bị Vua Trắng dồn ép được:

1. Vd5-c6	Md7-b8+
2. Vc6-c7	Mb8-a6
3. Vc7-b6	Ma6-b8

Nhưng nếu Tốt là Tốt biên thì “bức tranh” lại hoàn toàn thay đổi (xem hình 134)

Hình 134

Sau: 1.Vc5-b6 Mc7-a8+
 2.Vb6-b7 Mã Đen sẽ bị diệt

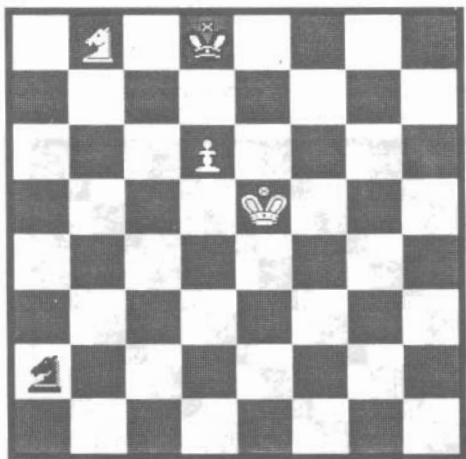
VUA MÃ TỐT CHỐNG VUA MÃ

Trong trường hợp Vua đứng trên đường đi của Tốt thì tốt nhất là cứ để Vua chiến đấu với Tốt đối phương, còn Mã nên hỗ trợ việc đó một cách đặc lực. Ví dụ trên hình 135 cho thấy: ở đây Vua Đen đang phải tự mình đương đầu với các thế lực của bên Trắng mà không hề có sự trợ giúp nào.

1.Ve5-e6 Ma2-b4

Mã Đen bắt đầu di chuyển sang hỗ trợ cho Vua của mình.

2.d6-d7 Vd8-c7

Hình 135

3.Mb8-a6+!

...

Đây là đòn đánh mạnh, quyết liệt kết thúc cuộc chiến. Bên Trắng không dám chuyển Vua sang ô e7, vì sợ Đen đi nước 3...Mb4-d5+ và Hoà cuộc. Vì vậy Trắng phải tìm cách đánh lạc hướng của Mã Đen.

3...

Mb4xa6

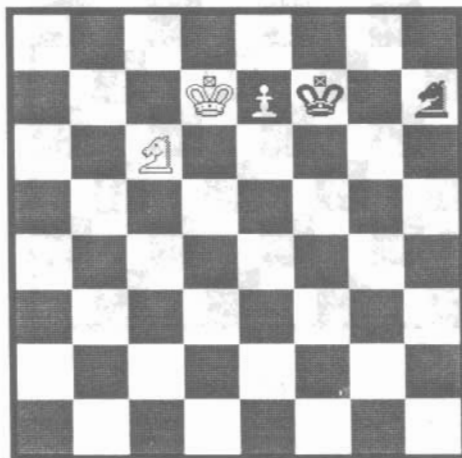
4.Ve6-e7

....

Và thế là Đen không thể nào chặn nổi Tốt Trắng.

Nếu Tốt nằm ở ô chuẩn bị phong cấp, thông thường chiến thuật “chiếu liên tục” là khả năng duy nhất có thể cứu vãn cờ. Ví dụ như ở hình 136, cho thấy diễn biến trận đấu sẽ đi tới kết quả Hoà là điều không thể đổi ngược. Nếu Đen là người đi trước.

1...	Mh7-f8+
2.Vd7-d8	Mf8-e6+
3.Vd8-d7	Me6-c4+

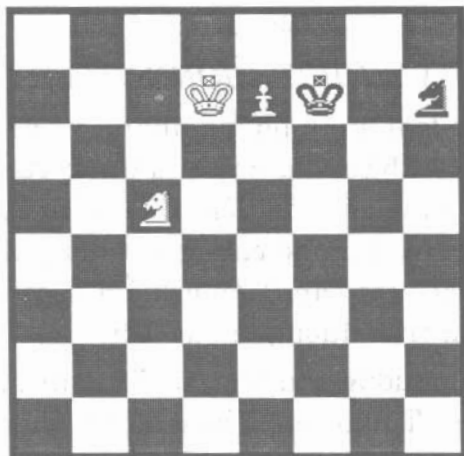
Hình 136

Nhưng nếu Mã Trắng kịp thời bảo vệ Vua mình khỏi bị chiếu liên tục thì bên Trắng Thắng cuộc.

Chúng ta xét thế trận sau đây, trong đó Mã Trắng đang kiểm soát ô e6, như hình 137. Đen đi trước.

Trong trường hợp này bên Đen đi trước sẽ gặp phải những điều bất hạnh.

1....	Mh7-f6+
2.Vd7-d8	Mf6-e8
3.Mc5-e6!	Me8-d6

Hình 137

(Đen cũng có thể đi 3...Me8-f6; thì Trắng 4.Mg5+ và 5.Me4! để đánh lạc hướng Vua).

4.Vd8-d7

Md6-e8

5.Me6-g5+

và Vua Đen bị đánh lạc hướng.

Tóm lại: Trong các thế trận tương tự như vậy, bên Trắng thắng bằng cách đánh lạc hướng quân đối phương, không để chúng chiến đấu chống lại Tốt. Việc đánh lạc hướng được thực hiện bằng đòn thí Mã.

Thí Mã để đánh lạc hướng là một thủ pháp rất thông dụng trong các thế cờ tàn Mã.

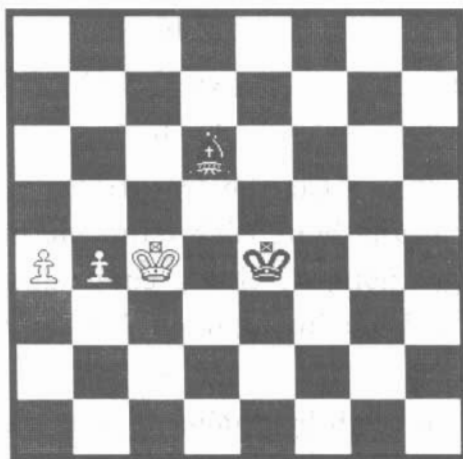
III. CỜ TÀN TƯỢNG

VUA VÀ TƯỢNG CHỐNG VUA VÀ TỐT

Tượng là loại quân phóng nhanh và có tầm đánh xa. Tượng có khả năng đánh từ ô tận cùng góc này sang ô tận cùng góc đối diện. Đặc điểm ấy cho phép Tượng dễ dàng đối phó chống Tốt đối phương, dù ở bất kỳ ô nào, chỉ cần Tượng kiểm soát một trong những điểm trên đường đi của Tốt.

Nếu đối phương còn một số Tốt, thì muốn ngăn chặn chúng, Tượng phải hoạt động phối hợp chặt chẽ, rất ăn ý với Vua.

Ví dụ 1, trên hình 138 là một sự phối hợp thành công. Từ các thế cờ như ở hình 138, cho thấy Vua Đen đang ở vị trí không đẹp lắm, trước hết bên Đen

Hình 138

rất muốn chuyển Vua Đen sang đánh vô mặt vào những Tốt của Trắng. Song kế hoạch đó không đem lại kết quả gì, cụ thể là: 1...Ve5; 2.a5 Ve6; 3.a6 Tb8; 4.Vc5 Vd7; 5.Vb6 Vc8; 6.a7 và Trắng thắng.

Đúng hơn là lúc đầu phải củng cố thế đứng của Tượng để nó có thể chống lại Tốt một cách hữu hiệu: Muốn đạt được mục tiêu này phải thực hiện nước cờ như sau:

1... Td6-f4

Nếu nước này Đen đi 1...Tg3, hoặc 1...Th2 để chuyển dần Tượng sang đường chéo (a7-g1). Hai diễn biến nước đi cơ bản này có thể xảy ra là:

a) 2.Vc4-c5 Tf4-e3!+

3.Vc5-c6 Ve4-d4!

4.b4-b5 Vd4-e4

5.a4-a6

(Nếu Trắng 5.b6 thì Đen Vb4; 6.b7 Ta7)

5... Vc4-b4

6.a5-a6 Vb4-a5

Và cả hai quân Đen đều phối hợp với nhau rất tốt.

b) 2.a4-a5 Tf4-e3!

3.b4-b5 Ve4-e5!

(Vua Đen đi theo hướng mà Vua Trắng không thể chặn đường được).

4.b5-b6 Ve5-e6

5.Vc4-b5 Ve6-d7

6.Vb5-a6

(Nếu Trắng đi 6.a6 thì Đen Vc8; 7.Vc6 Txb6)

6... Vd7-c6

7.Va6-a7 Te3-f2

Và đến đây bên Trắng chẳng còn gì để hy vọng nữa.

Ví dụ 2: Thế cờ như ở hình 139 cho thấy: Sự cơ động vội vàng của Vua Trắng về phía các Tốt Đen sẽ dẫn đến thất bại, nước đi cụ thể như sau:

1.Vb8-c7 e7-e5

2.Vc7-d6 Ve3-d4!

3.Tc4-a6 e5-e4

4.Vd6-e6 f4-f3

5.Ta6-b7 (có nguy cơ Đen 5...e3)

5... f3-f2

6.Tb7-a6 Vd4-e3

7.Ve6-e5 Ve3-f3

8.Ve5-d4 e4-e3

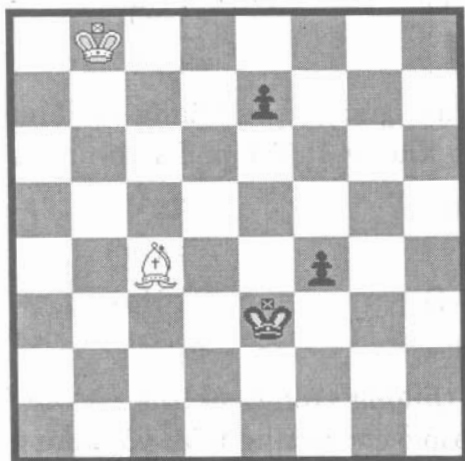
9.Ta6-b7+ Ve3-e2

10.Tb7-a6+ Ve2-d2 và Đen thắng.

Ở đây nước đi đến Hoà cờ phải là:

1.Tc4-e6!

Bên Trắng biết chuyển Tượng sang vị trí có lợi thế hơn nhiều, vì ở đó sẽ được lợi một số nước cờ cơ

Hình 139

động Vua và cả nước cờ phân công nhiệm vụ giữa các quân.

1...	f4-f3
2.Vb8-c7	f3-f2
3.Te6-h3	Ve3-f2

Thoạt nhìn, tưởng như bên Trắng đang lâm vào thế trận khó khăn. Nếu bên Đen chơi theo cách khác: 3...c5; 4.Vd6 Vd4; 5.Ve6-e4; 6.Vf5-e3; 7.Tf1 Vc3; 8.Vf4 Vd2; 9.Vf3 và bên Trắng thành công trong phối hợp lực lượng.

4.Vc7-c6	

(Một lần nữa, đó là cách đi duy nhất)

4...	e7-e5
5.Vc5-d5	e5-e4

6.Vd5-d4 e4-e3

7.Vd4-d3 e3-e2

Đã có cảm giác, mọi sự đang đi dần tới kết thúc, bên Trắng không đuổi kịp. Thế nhưng...

8.Th3-g4+! Vxg4

9.Vxe2 Vg4-g3

10.Ve2-f1 và Hoà cờ

Ví dụ 3:

Thông thường trong các thế cờ tàn Tượng, nếu các Tốt nằm ở các ô cùng màu với màu ô của Tượng, thì đó là yếu điểm cơ bản. Thứ nhất, chúng có thể bị Tượng tấn công, nên phải nghĩ cách bảo vệ các con Tốt này; thứ hai, Tượng mình không thể kiểm soát nổi những ô giữa các Tốt nên Vua đôi phương dễ dàng len lỏi vào các ô đó. Những điều này được thể hiện rõ qua ví dụ ở hình 140.

Thế cờ như ở hình 140, cho thấy: Rõ ràng ưu thế đang thuộc về bên Đen. Các Tốt Trắng bên cánh Hậu cần được bảo vệ, nên Tượng Trắng bị giam chân chặt, vì phải giữ những Tốt đó. Bên cánh Vua, các Tốt Đen chiếm những vị trí vững hơn nhiều so với bên Trắng. Vua Đen cũng ở vị trí thuận lợi. Mọi nhận xét trên cho phép ta kết luận: Bên Đen đang nắm thế áp đảo; Nếu Đen đi trước thì nhất định sẽ thắng.

1... Tg6-b1

2.a2-a3 - a7-a5

Hình 140

Đen đi nước này, đã làm cố định những Tốt yếu của Trắng.

3.Tf3-d1 Vh7-g6

4.Vh2-g2 Vg6-f5

5.Vg2-f3 Vf5-e5

Bên Trắng đang dần dần rơi vào tình thế bí nước đi quân

6.a3-a4 g7-g5

7.Vf3-e2 Tb1-f5

8.g3-g4

Rõ ràng là Trắng đi nước cờ bắt buộc, nếu ở đây Trắng đi 8.h4 thì sẽ bị 8...Tg4+ và bên Đen dễ dàng thắng.

8...	Tf5-b1
9.Ve2-f3	f6-f5
10.gf

Nước này Trắng có thay nước khác cũng chẳng đem lại điều gì hơn. Cụ thể 10.Ve2Te4; 11.Vf2 f4; 12.ef Vxf4; bên Trắng làm như vậy bí nước nên buộc phải để cho Vua Đen đi vào hàng ngũ quân Trắng.

10...	Ve5xf5
11.Vf3-f2	Tb1-e4
12.Vf2-g3	Vf5-g6

Lực lượng dự bị cuối cùng (Tốt "h") cũng bắt đầu tham chiến .

13.Vg3-f2	h6-h5
14.Vf2-g3	h5-h4+
15.Vg3-f2	Te4-f5
16.Vf2-g2	Vg6-f6
17.Vg2-h2	Vf6-e6

Bên Trắng chấp nhận đầu hàng, vì sau diễn biến:

18.Vh2-g2	Ve6-e5
19.Vg2-h2	Tf5-h1
20.Vh2-g2	Ve5-e4

Và Vua Đen vào đến hàng ngũ quân Trắng

21.Vg2-f2	Ve4-d3
22. Vf2-f3	Vd3-d2

23.Td1-e2	Th1-f5
24.e3-e4	Tf5-e4+
25.Vf3xe4	Vd2xe2
26.Ve4-f5	Ve2-f3
27.Vf5xg5	Vf3-g3

Ví dụ vừa xét trên đây đã giúp ta hiểu rõ kế hoạch thực hiện ưu thế khi các Tốt đối phương nằm trên các ô cùng màu với ô Tượng. Kế hoạch này gồm có 4 giai đoạn sau:

1. Làm cố định các Tốt yếu của đối phương.
2. Giam hãm lực lượng đối phương vào nhiệm vụ phải bảo vệ những Tốt đó.
3. Đẩy mạnh sự hoạt động của Vua - dùng Vua đi sâu vào hàng ngũ quân đối phương.
4. Mục tiêu là tạo ra thế bí nước đi quân. Sao cho tới lúc bất kỳ sự đáp lại nào của đối phương cũng bị mất quân hoặc bị Vua bên mạnh tiến vào đánh phá.

IV. CỜ TÀN XE

VUA VỚI XE CHỐNG VUA VỚI TỐT

Xe là quân có khả năng tự mình chiếu hết Vua đối phương. Do đó điều quan trọng trong cờ tàn Xe là phải chống lại Tốt của đối phương. Thường thường khi Xe chống Tốt thì Xe thắng, thậm chí cả khi Vua bên mạnh còn cách xa Tốt, nhưng kịp thời

tiến gần lại Tốt khi cần thiết thì việc giành thắng lợi cũng chỉ là đơn giản và dễ dàng.

Ví dụ 1: Trên thế cờ như ở hình 141. Nếu Trắng đi trước sẽ thắng; còn Đen đi trước là Hòa.

- Trắng đi trước
Thắng.
- Đen đi trước
Hòa.

Hình 141

Nếu Trắng đi trước, Vua Trắng có nhiệm vụ phải tiến lại gần Tốt Đen. Nếu Trắng đi:

1.Vc7-d6	Vb5-c4
2.Vd6-e5	b4-b3
3.Ve5-e4	Vc4-c3
4.Ve4-e3	b3-b2

Và bên Trắng sẽ không thành công trong việc thực hiện mục tiêu. Ở đây cách đánh chính xác nhất chỉ có thể như sau:

1.Vc7-b7!

Đi nước này, Đen bất ngờ lâm vào thế bí nước đi. Lúc này dù Đen có xoay sở kiểu gì thì cuối cùng Vua Trắng vẫn vòng được sang đầu Tốt Đen.

1... Vb5-c4

2.Vb7-b6! b4-b3

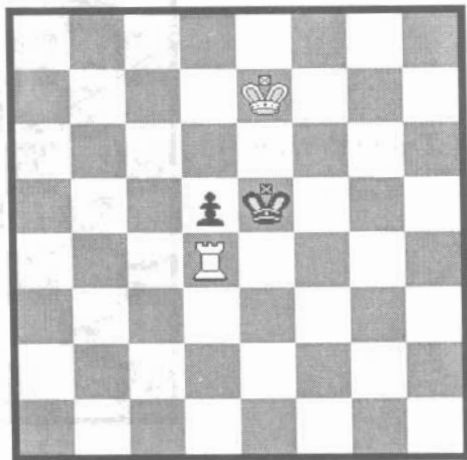
3.Vb6-a5! Vc4-c3

4.Va5-a4 b3-b2

5.Va4-a3 và Trắng thắng

Ví dụ 2: Thế cờ như ở hình 142, cho thấy hai bên ở thế đối Vua hàng dọc và Trắng đi trước sẽ thắng. Trắng đi trước, nếu chơi đơn thuần thiếu sự nhạy bén thì 1.Xd1... sau đó Đen đáp lại 1...d4 và 2.Vd7 Vd5! lập tức bên Trắng sa vào thế bí nước, và thế

- *Trắng đi trước
Thắng.*

Hình 142

tàn cuộc sẽ kết thúc bằng kết quả Hoà.

Song nếu Trắng chơi một nước cờ tướng như vô nghĩa, thắng bại sẽ rõ ngay.

1.Xd4-d3 hoặc

1.Xd4-d2 d5-d4

2.Ve7-d7 Ve5-d5

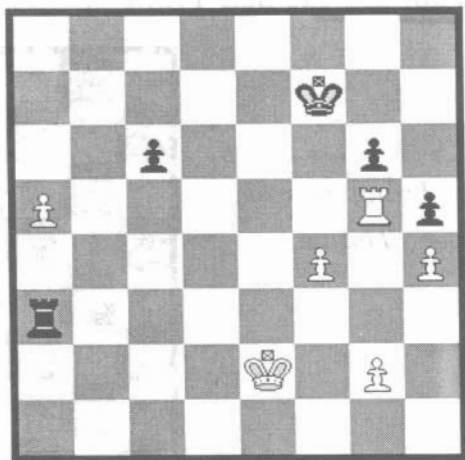
3.Xd2-d1 ...

Bên Đen sẽ rơi vào thế bí nước đi. Đây là tư tưởng chủ đạo của việc giải thế cờ này.

VUA XE VÀ TỐT CHỐNG VUA XE TỐT

Ví dụ 3: Xe bảo vệ Tốt từ phía sườn chứ không phải từ phía chính diện như hình 143.

- Trắng đi trước
Thắng.

Hình 143

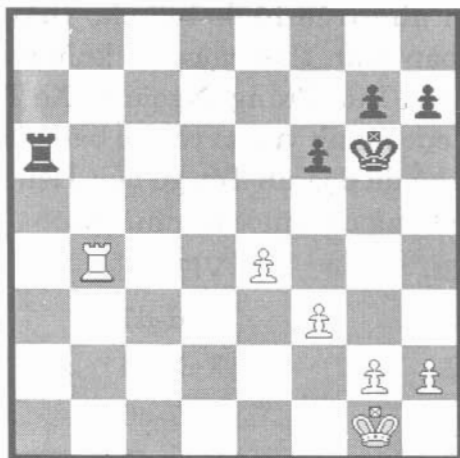
Thế trận như trên hình 143 cho thấy: Bên Đen thế trận hoàn toàn thất vọng vì không cản nổi sự nâng động của Vua Trắng. Ngoài ra Xe Trắng đang chiếm lĩnh cực mạnh vì vừa có thể bảo vệ được mình lại vừa có thể đe dọa ăn Tốt g6 của Đen. Và ván cờ sẽ kết thúc bằng các nước đi như sau:

1.Ve2-d2	Vf7-e7
2.Vd2-c2	Ve6-d7
3.Vc2-b2	Xa3-a4
4.g2-g3	Vd7-c6
5.Vb2-b3	Xa4-a1
6.Vb3-b4	Xa1-b1+
7.Vb4-c4	Xb1-a1
8.Vc4-b3	Bên Đen chịu thua

Bởi vì lúc này Đen hoặc bị mất thêm Tốt, hoặc phải bỏ mặc cho Vua Trắng tiến về phía Tốt “a”, Đen không còn cơ hội đã nhận thua.

Ví dụ 4: Bây giờ chúng ta hãy xem xét một trường hợp mà tất cả các Tốt đều nằm về một phía của bàn cờ, như ở hình 144.

Trong tình thế như ở hình 144. Đen đi trước thì cơ hội để cho Trắng thắng cuộc là không đáng kể. Bên Trắng chỉ thắng khi đối phương phòng thủ thiếu sự chính xác. Nhiệm vụ của Đen lúc này là không cho Trắng đẩy Tốt, không cho Vua Trắng tiến lên, buộc Trắng phải đổi quân đơn giản hoá thế cờ.

Hình 144

1...	Xa6-a2
2.Xb4-b7	h7-h5
3.h2-h4	Xa2-e2
4.Vg1-h2	Vg6-h6
5.Vh2-g3	Vh6-g6
6.Xb7-b1	Vg6-f6
7.Xb1-f1	Vf6-g6
8.Xf1-f2	...

Để đẩy mạnh hoạt động của Tốt, bên Trắng cần phải ép Xe Đen đi ra khỏi hàng ngang thứ hai:

8...	Xe2-e1
9.Xf2-a2	Vg6-h6
10.Vg3-f4	Xe1-h1

11.Vf4-g3	Xh1-e1
12.Xa2-d2	Vh6-g6
13.Vg3-f2	Xe1-h1
14.g2-g3	Xh1-a1
15.f3-f4	Xa1-a3!
16.Xd2-e2	Vg6-f7
17.Xe2-e3	Xa3-a4
18.Vf2-f3	Xa4-a5
19.Xe3-b3	Vf7-g6
20.g3-g4	h5xg4
21.Vf3xg4	Xa5-a1
22.g4-h5+	Vg6-h7
23.e4-e5	f6xe5
24.f4-e5	...

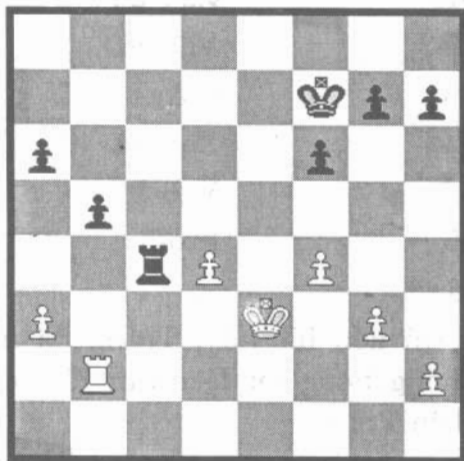
Dù sao thì đến lúc này, Trắng đã hình thành được Tốt thông. Song bên Đen vẫn đủ sức phòng thủ chống lại bên Trắng.

24...	g7-g6
25.Xb3-b7+	Vh7-h6
26.e5-e6	Xa1-a4+
27.Vg4-f3	g6xh5
28.e6-e7	Xa4-a8
29.Xb7-d7	Xa8-e8
30.Vf3-f4	Vh6-g6

Và hai bên Hoà cờ

Ví dụ 5: Như ở hình 145, Đen đi trước - Thắng

Nhìn trên thế cờ ở hình 145 ta có thể thấy ngay: Bên Trắng có các Tốt yếu ở a3 và d4; Tượng như Đen có thể bắt ngay Tốt Trắng bằng đi: 1...Xc4-c3+, song sau khi 2.Ve4 Xxa3; 3.Vd5 từ chỗ yếu Tốt d4 trở thành Tốt thông rất mạnh và rất nguy hiểm. Bên Trắng có đủ cơ sở để hy vọng kết cuộc theo ý muốn.

Hình 145

Bên Đen đi trước:

1... Vf7-e6!

Đây là quyết định chính xác, thông minh, vì trong thế cờ tàn Xe thông thường sự hoạt động tích cực của các quân cờ đáng quý hơn nhiều vấn đề hơn Tốt.

2.Xb2-b3 Ve6-d5

3.Xb3-d3 f6-f5

4.h2-h3 h7-h5

5.Ve3-e2

(Bên Trắng ở thế bí nước. Sau khi đi 5.h4 gỡ rõ ràng Trắng bị mất Tốt).

5... Xc4xd4

6.Xd3-c3 Xd4-e4+

7.Ve2-d2 h5-h4

8.Xc3-c7! ...

(Chỉ có thể cứu nguy bằng cách phản công mãnh liệt)

8... h4xg3

9.Xc7xg7 Xe4xf4

10.Xg7xg3 Vd5-e5

11.Vd2-e2 Xf4-c4

12.Xg3-g6 Xc4-a4

13.Xg6-g3 f5-f4

14.Xg3-b3 Xa4-c4

Nước này nếu Đen đi 4...Ve4? là một nước đi sai lầm nghiêm trọng, vì 15.Xb4 chiếu Tướng và Hoà cờ.

15.Ve2-d1 Ve5-e4

16.h3-h4 f4-f3

17.Vd1-e1 Ve4-f4

18.h4-h5 Xc4-c1+

19.Ve1-f2

Xc1-c2+

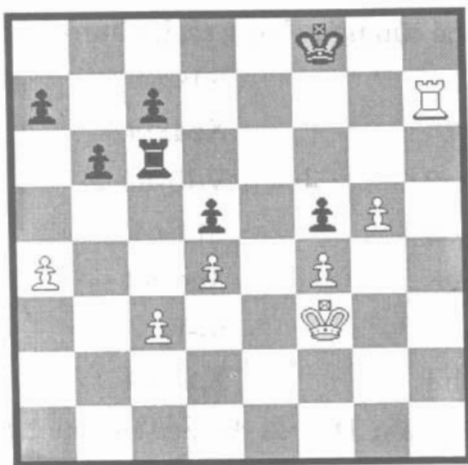
20.Vf2-e1

Vf4-g3

Và bên Đen đang giành phần thắng.

Đã nhiều lần chúng ta nhấn mạnh rằng: một trong những nhân tố quan trọng nhất để đánh giá thế cờ tàn Xe là sự hoạt động linh hoạt của Xe. Do đó tùy theo mức độ của Xe mà ưu thế hơn quân hay ưu thế về thế trận liên quan cũng thay đổi.

Ví dụ 6: Nhìn vào thế trận như ở hình 146, cho thấy: Mới nhìn qua khó ai có thể đánh giá được chính xác khả năng tiếp tục của hai bên.

Hình 146

Tuy nhiên bên Trắng sẽ phải mất Tốt, còn vị trí Vua Đen đang đứng cũng không được hay lắm. Nếu Vua Trắng tự mình tham chiến thì bên Đen sẽ gặp

phải nguy khốn.

Bên Trắng đi trước và đã đi:

1.Vf3-g3!!	Xc6xc3+
2.Vg3-h4	Xc3-f3
3.g5-g6!	Xf3xf4+
4.Vh4-g5	Xf4-e4
5.Vg5-f6	...

Tốt f5 không còn đường lẩn tránh, song điều quan trọng hơn là phải hình thành sự uy hiếp mạnh mẽ đối với Vua đối phương.

5...	Vf8-g8
6.Xh7-g7+	Vg8-h8
7.Xg7xc7	Xe4-e8
8.Vf6xf5	Xe8-e4
9.Vf5-f6	Xe4-f4+
10.Vf6-e5	Xf4-g4
11.g6-g7+	Vh8-g8
12.Xc7xa7	Xg4-g1
13.Ve5xd5	Xg1-c1
14.Vd5-d6	Xc1-c2
15.d4-d5	Xc2-C1
16.Xa7-c7	Xc1-a1
17.Vd6-c6	Xa1xa4
18.d5-d6	Bên Đen nhận thua

BÀI TẬP

1. Trắng: Vb7, Tốt b5

Đen: Vf7, Mg2

Trắng đi trước, liệu họ có thể dẫn Tốt lên phong hậu được không?

2. Trắng: Va8, Mf4

Đen: Vc4, Tốt f5, g5

Trắng đi trước. Tình thế bên Trắng có vẻ thất vọng hoàn toàn. Có đúng như vậy không?

3. Trắng: Ve8, Me3, Tốt h5.

Đen: Vh8, Mg8, Tốt h7

Bạn hãy giải thế cờ này. Trắng đi trước- Thắng

4. Trắng: Ve6, Tb4, Tốt f5.

Đen: Vd8, Td4, Tốt f6

Trắng đi trước. Bên Trắng đang nắm cơ hội hơn Tốt, nhưng điều đó có đảm bảo thắng lợi hay không?

5. Trắng: Vh1, Th2, Tốt b5

Đen: Vh3, Th4

Trắng thắng cuộc - Bạn hãy thử tìm cách chứng minh điều đó.

6. Trắng: Vg2, Xb2, Tốt a5, f4

Đen: Vg7, Xc3, Tốt c5, f7

Trắng đi trước - Thắng

Bên Trắng có Tốt thông cách xa, bạn hãy cho biết làm thế nào họ có thể thắng cuộc.

7. Trắng: Vf4, Xc3, Tốt e4, g5, h4

Đen: Ve6, Xc8, Tốt c4, g6, h5

Trắng đi trước. Các bạn hãy giải thế cờ này.

MỤC LỤC

Trang

Lời nói đầu.....	3
<i>Phần I.</i> Bàn cờ, quân cờ và luật chơi.....	5
<i>Phần II:</i> Các dạng chiếu hết một mình Vua và Hậu chống lại Mã, Tượng, Tốt.....	57
<i>Phần III:</i> Những nguyên tắc chơi cờ và cách xác định giá trị của các quân và Tốt trong từng thời điểm tấn công phòng thủ ...	81
<i>Phần IV:</i> Triển khai quân trong giai đoạn khai cuộc như thế nào?.....	125
<i>Phần V:</i> Tàn cuộc.....	169

TỰ HỌC CHƠI CỜ VUA

NHÀ XUẤT BẢN THỂ DỤC THỂ THAO

7. Trịnh Hoài Đức - Hà Nội - ĐT: 8437013

Chi nhánh: 48 Nguyễn Đình Chiểu - Quận 1

TP. Hồ Chí Minh - ĐT: 8298378

Chịu trách nhiệm xuất bản

ĐỖ NGỌC MẠCH

Biên tập : **TRỊNH XUÂN**

Trình bày : **PHẠM HÀ**

Vẽ bìa : **NGUYỄN TRỌNG KIẾN**

Số đăng ký KHXB: 13 - 2006/CXB/77 - 354/ĐD'TT

In 1000 cuốn, khổ 13x19cm.

Tại Xưởng in Tổng cục Công nghiệp Quốc phòng

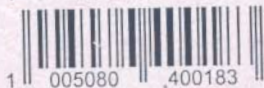
In xong và nộp lưu chiểu quý II-2006

Tự học chơi CỜ VUA

25.000 VND

tự học chơi cờ vua

1 005080 400183

25.000 VND

Giá: 25.000 đ